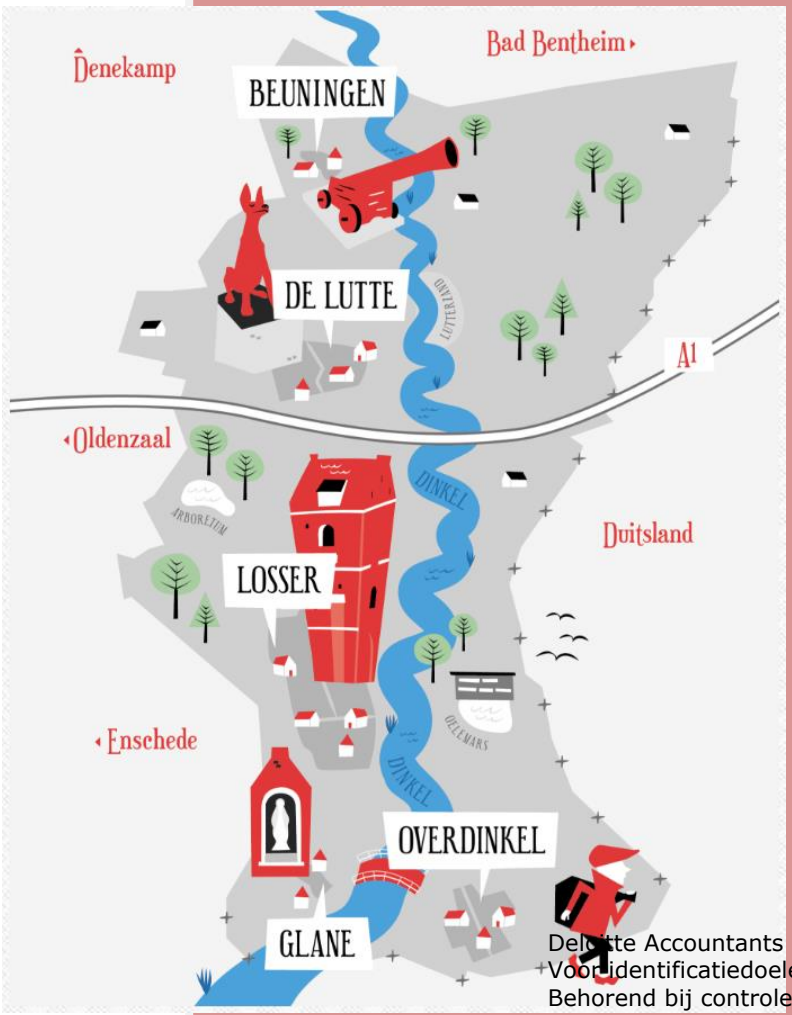
Gemeente Losser

Jaarrekening gemeente Losser

2022

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Aanbiedingsbrief **4**

Financiële toelichting 5

Jaarverslag **7**

1. Programmaverantwoording **8**

1.1. Sociaal 9
1.2. Fysiek 30
1.3. Bestuur en Dienstverlening 53

2. Paragrafen **62**

2.1. Paragraaf Lokale heffingen 63
2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 67
2.3. Onderhoud kapitaalgoederen 73
2.4. Financiering 80
2.5. Bedrijfsvoering 84
2.6. Verbonden partijen 86
2.7. Grondbeleid 95
2.8. Openbaarheidsparagraaf Woo 101

Jaarrekening **103**

3. Financiële positie **104**

3.1. Overzicht van baten en lasten 105
3.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten 106
Toelichting taakvelden programma Sociaal 108
Toelichting taakvelden programma Fysiek 116
Toelichting taakvelden programma Bestuur en Dienstverlening 123
3.3. Overzicht kredieten 127
3.5. Begrotingsrechtmatigheid 142
3.6. Incidentele baten en lasten 145
3.7. Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT) 148
3.8. Verantwoordingsinformatie over specifieke Single Information, Single Audit 150

4. Balans **156**

4.1. Balans per 31-12-2022 157
4.2. Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 159
4.3. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen 182

5. Bijlagen **184**

5.1. Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen Investeren Met Gemeenten (IMG) 185
5.2. Beleidsindicatoren 186

6. Overige gegevens **190**

7. Controleverklaring accountant **191**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Aanbiedingsbrief

Aan de leden van de gemeenteraad

Losser, 30 mei 2023

Onderwerp: jaarstukken 2022

Inleiding
Op grond van artikel 197 van de Gemeentewet bieden wij de jaarrekening en het jaarverslag over 2022 aan. Met deze stukken leggen wij verantwoording af over het gevoerde bestuur.

Verantwoording afleggen
De Programmabegroting, inclusief vier wijzigingen, is het uitgangspunt voor de beleidsmatige en financiële verantwoording.

De jaarrekening 2022 sluit met een positief resultaat van afgerond € 6,5 miljoen. Vóór de verwerking van het jaarresultaat 2022 komt de ratio van het weerstandsvermogen uit op 8,8.

Accountantscontrole
De controleverklaring van de accountant maakt onderdeel uit van de jaarstukken 2022. De controle is gebaseerd op het door de Raad vastgestelde Controleprotocol en het normenkader 2022, dat in de Raad van 20 december 2022 voor kennisgeving is aangenomen.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Losser

Secretaris,	Burgemeester,
Drs. J. van Dam	ir. C.A.M. Kroon

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Financiële toelichting

De rekening 2022 sluit met een batig saldo van afgerond € 6,5 miljoen.

Zoals gebruikelijk zijn de risico's geactualiseerd. De ratio van het weerstandsvermogen is in 2022 8,8 (vóór resultaatbestemming). Deze ratio ligt boven de door de raad geformuleerde bandbreedte. Een nadere toelichting hierop is terug te vinden in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Verklaring op hoofdlijnen van het rekeningresultaat 2022:

Tabel 1, Analyse op hoofdlijnen van het rekeningresultaat

Taakveld	Voordeel
Uitgangspunt: begrotingssaldo 2022	*€ 2.017.000*
Netto effect bestuursrapportage 2022	*-€ 337.000*
Netto effect 'Tussentijdse rapportage 2022'	*€ 2.622.000*
Belastingen	€ 100.000
Algemene uitkering	€ 640.000
Samenkracht en burgerparticipatie	-€ 157.000
Oekraïne/noodopvang	€ 600.000
Ruimtelijke ordening	€ 550.000
Wonen en bouwen	€ 340.000
Overige baten	€ 362.000
Diverse	-€ 193.000
Jaarrekeningsaldo 2022	€ 6.544.000

Bij het vaststellen van de begroting door de gemeenteraad (november 2021), was een batig saldo voorzien van € 2.017.000. Na de vaststelling van de bestuursrapportage (juli 2022) en de Tussentijdse rapportage (december 2022) was het verwachte saldo toegenomen tot € 4.302.000.

Voor een meer gedetailleerde toelichting op dit overzicht verwijzen wij naar de programmaverantwoording in hoofdstuk 1 en de toelichting in hoofdstuk 3 van de jaarrekening 2022: 'Financiële positie'. In het bij deze jaarstukken horende raadsvoorstel doen wij voorstellen voor bestemming van het rekeningresultaat 2022.

Structureel rekeningresultaat

Het is verplicht dat de jaarrekening inzicht geeft in de incidentele baten en lasten per programma. Dit overzicht is opgenomen in hoofdstuk 3.6. Het saldo van incidentele baten en lasten is van belang. Aan de hand hiervan is het structureel rekeningresultaat te bepalen. Uit het overzicht van paragraaf 3.6 blijkt dat het saldo van de incidentele baten in 2022 uitkomt op € 2.394.000. Het structureel rekeningresultaat bedraagt € 4.150.000. Zie de tabel hieronder.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Tabel 2, Berekening structureel rekeningresultaat

	2022
Rekeningsaldo 2022	6.544.000
Totaal incidenteel deel rekeningsaldo	2.394.000
Structureel rekeningsaldo	4.150.000

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Jaarverslag

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

1. Programmaverantwoording

De gemeente Losser kende in 2022 volgens de Programmabegroting de volgende programma's:

1.1 Sociaal
1.2 Fysiek
1.3 Bestuur & Dienstverlening

In de volgende paragrafen treft u per begrotingsprogramma de programmaverantwoording aan.

Leeswijzer:

Van iedere doelstelling treft u bij iedere programmaverantwoording de beschrijving aan zoals opgenomen in de Programmabegroting 2022. Vervolgens treft u in het gearceerde deel in iedere tabel de beschrijving van de uitvoering (op hoofdlijnen) aan.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

1.1. Sociaal

Programmadoel:
"De gemeente Losser stimuleert en faciliteert maatschappelijke deelname en zelfredzaamheid."

Doelstellingen:

1. De sociale cohesie in de dorpskernen van de gemeente Losser is gestimuleerd
2. Het aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen in de gemeente Losser sluit aan bij de lokale behoefte
3. De gemeente Losser zet in op vroegtijdige signalering om de zelfredzaamheid te bevorderen
4. De gemeente Losser biedt tijdig, passende ondersteuning en zorg

Doelenboom Sociaal

Sociaal	-->	Sociale cohesie in de dorpskernen	-->	Lasten	1.484
			-->	Baten	39
		Aanbod voorzieningen sluit aan bij lokale behoefte	-->	Lasten	6.432
			-->	Baten	1.631
		Vroegtijdige signalering t.b.v. zelfredzaamheid	-->	Lasten	1.260
			-->	Baten	0
		Tijdig, passende ondersteuning en zorg	-->	Lasten	27.377
			-->	Baten	8.075

Wat hebben we bereikt?

Ook in 2022 is het principe één gezin, één plan, één regisseur het uitgangspunt binnen het sociaal domein . We zetten hierbij in op 'zo licht en dichtbij als mogelijk is en zo zwaar als nodig'. Daarmee leveren we ondersteuning op maat. Het leveren van individueel maatwerk is een werkwijze die we in Losser al geruime tijd hanteren. Daarbij werken we integraal en team overstijgend. We werken vanuit de bedoeling en sluiten aan bij de behoefte van onze inwoners, organisaties en ondernemers. In 2022 hebben we de pilots uit het Innovatieplan 2021-2024 geëvalueerd en geactualiseerd. Hierin zitten voorstellen om met preventieve inzet (op langere termijn) een kwaliteitsslag te kunnen maken, meer in te zetten op normaliseren en kosten te kunnen beperken. Het uiteindelijke doel is om zoveel mogelijk samen met de inwoners hun leefomgeving te versterken door de ondersteuning zo vorm te geven dat het (vroegtijdig) aansluit bij de hulpvraag/behoefte van de inwoner, waarbij een duurzame oplossing geboden kan worden. Deze pilots dragen bij aan een verdere innovatie van het sociale domein, waarbij we anticiperen op de toekomstige ontwikkelingen en trends.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling (S1): De sociale cohesie in de dorpskernen van de gemeente Losser is gestimuleerd.	
Inwoners zijn betrokken bij het in stand houden van goede basisvoorzieningen	**Inwonerparticipatie** • Binnen de gemeentelijke organisatie wordt integraal uitvoering gegeven aan inwonerparticipatie. Inwoners

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	worden optimaal betrokken bij gemeentelijke ontwikkel- en besluitvormingsprocessen via de hiervoor beschikbare participatie-instrumenten. **Welzijn** • Om participatie, welzijn en gezondheid van onze inwoners te bevorderen organiseert Stichting Fundament activiteiten op het gebied van ontmoeten, bewegen, cultuur en deskundigheidsbevordering. Daarnaast verzorgt zij het muziekonderwijs en bibliotheekwerk. • De extra inzet ten behoeve van jongeren wordt geëvalueerd. Op basis hiervan volgt beoordeling of en op welke wijze de extra inzet kan worden gecontinueerd. • Fundament ontvangt een jaarlijkse budgetsubsidie op basis van een ingediend jaarplan en begroting. • Voor wat betreft de (welzijns) activiteiten geldt dat deze zijn afgestemd op de gesignaleerde behoefte vanuit de lokale samenleving, de gemeente en overige maatschappelijke partners. • Voor jongeren wordt gewerkt met een jongerenpanel. Het jongerenpanel levert input voor het organiseren van vraaggerichte activiteiten en helpt bij het signaleren van trends en ontwikkelingen. **Statushouders** • We zetten ons in om de jaarlijkse taakstelling huisvesting van statushouders te behalen. Hierin wordt samengewerkt met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers, Impuls/ Palet en woningcorporatie Domijn. Activiteiten van maatschappelijke partners die gericht zijn op de bevordering van integratie en participatie worden gestimuleerd en ondersteund. **Mantelzorg** • Mantelzorgers krijgen ondersteuning op het gebied van advies, informatie, respijtzorg en praktische hulp. De aanbevelingen uit het onafhankelijk mantelzorgonderzoek zijn meegenomen in het uitvoeringsplan mantelzorg 2021-2022.
.	**Wat hebben we in 2022 gedaan?** <u>Participatie</u> Ook in 2022 zijn enkele inwonerinitiatieven gestart in het kader van "Pak an Pak over". Enkele initiatieven bleken niet haalbaar, terwijl binnen een ander initiatief door initiatiefnemers stappen werden gezet om te komen tot uitwerking van het plan. De rol van de gemeente hierin is faciliterend en ondersteunend aan zowel proces als resultaat.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	Na een periode van Corona konden weer fysieke participatie-bijeenkomsten met inwoners worden georganiseerd rondom verschillende thema's (o.a. op gebied van duurzaamheid, sociaal domein, herinrichting dorpskernen en realisatie Kulturhussen Beuningen en Glane). Via het online participatieplatform "Meedoen.Losser.nl" is o.a. een participatietraject uitgezet onder onze inwoners t.a.v. het groenbeleidsplan. De opgedane ervaringen met inwonerparticipatie worden gebruikt als input voor volgende participatie-trajecten en de doorontwikkeling hiervan in 2023. Ook hebben voor het op te stellen plan van aanpak doorontwikkeling inwonerparticipatie gesprekken plaatsgevonden met fractievoorzitters, dorpsraden en participatieraad. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de ambities binnen het coalitieakkoord. Er is gestart met de inventarisatie en voorbereiding om te komen tot het installeren van een kinderburgemeester en kinderraad. In samenwerking met St. Fundament zijn jongeren betrokken bij de realisatie van een jongeren-ontmoetingsplein (Kolkersveld). <u>Welzijn</u> We hebben de jaarlijkse opdracht en subsidie aan Fundament verleend voor het uitvoeren van activiteiten op het terrein van welzijn, bibliotheekwerk en muziekonderwijs. De basis hiervoor ligt in het jaarplan en begroting van Fundament. Per kwartaal vonden evaluatiegesprekken plaats, waarin gezamenlijk de voortgang en (door)ontwikkeling van activiteiten en inzet door Fundament werden besproken. Fundament is betrokken bij de ontwikkeling van activiteiten binnen het te realiseren Kulturhus in Glane. Enerzijds vanuit haar ondersteunende en adviserende rol , anderzijds om te onderzoeken of zij een mogelijke rol kan vervullen in het te realiseren activiteiten-aanbod. <u>Statushouders</u> We hadden in 2022 een taakstelling van 45 te huisvesten statushouders. Dit is inclusief de achterstand van 14 uit 2021. We hebben de taakstelling inclusief achterstand in zijn geheel behaald in 2022. Daarnaast was de bestuurlijke wens vanuit het Rijk om vooruitlopend op de taakstelling uit 2023 acht personen versneld te huisvesten. Ook hier hebben we aan voldaan. Het behalen van de taakstelling is mede geslaagd dankzij het inzetten van de Hotel en accommodatieregeling voor tijdelijke huisvesting van statushouders in de hotel de Grote Zwaan. We staan op de '0-trede' van de interventieladder (geen actie vanuit toezicht) van het Interbestuurlijk

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	toezicht van de provincie. Invoering Wet inburgering 2021 Op 1 januari 2022 is de Wet inburgering van kracht geworden. We hebben hiervoor beleidsregels opgesteld en regionaal leerroutes ingekocht. Daarnaast zijn we een pilot gestart met betrekking tot voorlichtingsbijeenkomsten om de financiële zelfredzaamheid van statushouders te stimuleren. De eerste statushouders die onder de nieuwe wet vallen zijn in vierde kwartaal 2022 gestart. Opvang van ontheemden uit de Oekraïne en asielzoekers In 2022 hebben we vanuit het Rijk twee opgaves gekregen: • de opvang van ontheemden uit de Oekraïne; • het organiseren van crisisnoodopvang voor asielzoekers Sinds april 2022 vangen we ontheemden uit de Oekraïne op in voormalig Hotel Marktzicht. In december 2022 zijn we een tweede locatie gestart in Hotel de Grote Zwaan. In totaal hebben we in 2022 ongeveer 90 ontheemden uit Oekraïne opgevangen. In samenwerking met de Noordoost Twentse gemeenten is in juli 2022 een crisisnoodopvang voor asielzoekers opgericht. We bieden opvang voor maximaal 40 personen. Mantelzorg In 2022 is door Fundament uitvoering gegeven aan het uitvoeringsplan, waarin de aanbevelingen vanuit de zorgschouw en mantelzorgonderzoek in zijn meegenomen. Momenteel zijn 422 mantelzorgers bij ons bekend. dit is een toename van 53 personen ten opzichte van 2021.
Succesvolle inwonerinitiatieven zijn ondersteund en hebben een structureel karakter	In het kader van bevordering van inwonerparticipatie worden inwonersinitiatieven, waaronder Right to challenge, voor zover zij passen binnen vastgesteld gemeentelijk beleid en niet in strijd zijn met wet- en regelgeving, ondersteund en gestimuleerd. De dorpsraden hebben hierin een activerende en coördinerende rol via het lokaal platform "Pak an, pak over". Opgedane ervaringen binnen inwonerinitiatieven worden breed gedeeld en dienen als voorbeeld voor nieuwe initiatieven.
	Wat hebben we in 2022 gedaan Participatie In het kader van "Pak an, Pak over" werd in De Lutte gestart met een initiatief om te komen tot de aanleg van een hondenrenveld. De gemeente heeft zich hierin faciliterend en ondersteunend opgesteld. Samen met de initiatiefnemers zijn de eerste stappen gezet om te komen tot een gewenste oplossing. Subsidies

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	Net als in voorgaande jaren zijn structurele en incidentele subsidies (in twee rondes) verstrekt. Hiermee zijn verschillende activiteiten en evenementen gericht gestimuleerd en ondersteund. Daarnaast hadden de dorpsraden de beschikking over een eigen dorpsbudget, waarmee nieuwe initiatieven zijn ondersteund. Begin 2022 is een incidentele subsidie coronacompensatie verstrekt aan diverse vrijwilligersorganisaties.
Vrijwilligers zijn ondersteund	• In samenwerking met de welzijnsorganisatie worden vrijwilligers via activiteiten ondersteund, bijvoorbeeld door cursussen en ondersteuning door professionals. • De vrijwilligersprijs (voor de individuele vrijwilliger en vrijwilligersorganisaties) wordt uitgereikt (en georganiseerd). • We organiseren elk halfjaar een bijeenkomst waarin vrijwilligersorganisaties en gemeente elkaar informeren. • We hebben regulier overleg met de ouderenbonden.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Vrijwilligersprijs</u> Naar aanleiding van feedback van vrijwilligers hebben we ervoor gekozen om de vrijwilligersprijs anders vorm te geven. We hebben nu een middag georganiseerd voor alle vrijwilligers als blijk van waardering voor hun vrijblijvende inzet. Tijdens deze middag werd de vrijwilligersprijs uitgereikt. <u>Cultuur</u>: Vanuit het Rijk zijn via het Gemeentefonds middelen toegewezen voor Corona- noodsteun. In Losser konden vrijwilligersorganisaties hierop een beroep doen. In 2022 hebben we deze Coronacompensatie voor de tweede keer uitgekeerd. We hebben met verschillende individuele culturele vrijwilligersorganisaties contact gehad. Bijvoorbeeld bij vragen over: subsidies, vrijwilligers, financiële problematiek en huisvesting.
Doelstelling (S2): Het aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen in de gemeente Losser sluit aan bij de lokale behoefte.	
Het aanbod aan cultuur, recreatie en sport is gevarieerd	• De lockdowns als gevolg van corona en de anderhalve-meter-maatschappij hebben een grote impact op cultuur. De verwachting is dat dit ook in 2022 nog aan de orde zal zijn. In samenspraak met de cultuurcoach wordt gewerkt aan manieren om het lokale culturele leven een impuls te geven. Een deel van de toegekende Rijkssteun voor corona kan hiervoor worden ingezet. • Het streven is de culturele infrastructuur zo goed mogelijk in stand te houden. Waar nodig en mogelijk ontvangen verenigingen en instellingen, die in nood komen door de coronasituatie, ondersteuning.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	• De vanuit Cultuurregio Twente ingestelde proeftuin 'Maakplaatsen & Generators' heeft in Losser succesvolle activiteiten op het snijvlak van techniek/technologie en creativiteit georganiseerd in samenwerking met Bibliotheek Losser. In samenspraak met Cultuurregio Twente en de 14 aangesloten Twentse gemeenten wordt onderzocht hoe de proeftuin een (structureel) vervolg kan krijgen. • Afhankelijk van de uitkomst van het behoefte-onderzoek naar een lokaal cultureel platform wordt in 2022 hier een vervolg aan gegeven. • De vroegere cultuurprijs gaat in een aangepaste vorm verder als Schatkamerpluym. De uitreiking van deze Schatkamerpluym stimuleert initiatieven die de schatten van Losser onder de aandacht brengen. Dit kunnen culturele schatten zijn, maar ook schatten op het snijvlak van cultuur en toerisme. De uitreiking wordt geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. • In het kader van Textiel Festival Twente zijn routes uitgewerkt die langs plekken komen die het 'verhaal van onze Twentse textiel' vertellen. Ook markante punten in de gemeente Losser zijn hierin opgenomen. Lokale partijen worden gestimuleerd om in aansluiting hierop activiteiten te organiseren. • Lokale initiatiefnemers hebben plannen voor historische informatieborden. Dit vraagt om afstemming tussen de verschillende projecten op dit gebied en aandacht voor eenduidigheid. • Er wordt een Kerkenvisie ontwikkeld. Een strategische visie op de toekomst van onze kerkgebouwen. Voor deze ontwikkeling is een subsidie ontvangen. Het opstellen van deze kerkenvisie gebeurt in dialoog tussen gemeente, kerkeigenaren/ besturen, inwoners en erfgoedorganisaties. *(Zie ook programma Fysiek).*
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Cultuur</u> • Begin 2022 hebben we een tweede ronde noodsteun verleend aan verenigingen vanuit de coronamiddelen die door het Rijk beschikbaar waren gesteld. • Vanuit deze middelen hebben we eveneens geld ter beschikking gesteld voor de jaarlijkse Week van de Amateurkunst (WAK), die als thema 'Weerzien' had. Ook hadden we hiervoor subsidie ontvangen bij de provincie Overijssel, waardoor extra activiteiten georganiseerd konden worden. • Vanuit de coronamiddelen hebben we subsidie gegeven voor het nieuwe theaterfestival Groond. Dit is in september voor het eerst georganiseerd op landgoedcamping het Meulenman in de Lutte. • We hebben een samenwerkingsovereenkomst gesloten met

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	BOEi, in verband met de voorgenomen ontwikkeling van de steenfabriek in 2023. • We hebben culturele verenigingen benaderd in verband met de herontwikkeling van de Aloysiuslocatie. • We hebben een kerkenvisie opgesteld en gepresenteerd. Deze heeft als doel om samen met de betrokken kerkbesturen richting te geven aan de toekomst van de kerkgebouwen inclusief de bijbehorende parken en begraafplaatsen. • We participeren ambtelijk en bestuurlijk in Cultuurregio Twente. We brengen de specifieke culturele doelstellingen en opgaven van een kleinere gemeente met meerdere dorpskernen op die manier regionaal en provinciaal onder de aandacht. Daarnaast wijzen we lokale partijen op (financiële) regelingen vanuit de Cultuurregio. <u>Sport</u> In 2022 is veld twee van Sportclub Overdinkel gerenoveerd. We hebben een beroep gedaan op de regeling Specifieke Uitkering IJsbanen en Zwembaden. In het kader hiervan heeft de gemeente compensatie ontvangen voor de inkomstenderving van de sluiting van het zwembad in de periode november 2022 tot en met januari 2023. De gemeente Losser neemt deel aan de regeling lokale sportakkoorden. Op basis hiervan heeft het rijk uitvoeringsbudget beschikbaar gesteld en is gestart met de uitvoering van het sportakkoord, waaronder het project Sport Beweeg Ontmoetingspark Losser.

De gezondheid en de actieve levensstijl van inwoners is gestimuleerd	• Er wordt uitvoering gegeven aan de Kadernota Gezondheid 2019-2022. Er is onder meer aandacht voor de preventie van roken, alcohol- en middelengebruik en voor het stimuleren van een gezonde leefstijl. Middels de volgende projecten wordt concreet uitvoering gegeven aan de Kadernota:
	  ○ Cool2bfit
	  ○ Actieve Ontmoeting
	  ○ Preventie en handhavingsplan alcohol/NIX18
	  ○ Gezonde School/Gezonde Sportvereniging
	  ○ Gecombineerde Leefstijl Interventie/SLIMMER
	  ○ Lokaal Preventie Akkoord
	• Samen met omliggende gemeenten wordt gewerkt aan de lobby tot het behoud van gezondheidszorgvoorzieningen in de nabijheid van inwoners.
	• Het Lossers Sportakkoord wordt uitgevoerd met als hoofddoel zoveel mogelijk inwoners met plezier te laten sporten en bewegen.

	Wat hebben we in 2022 gedaan?

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	In de Lomanskamp in Beuningen en de Marcellinuslaan in Losser is het speelterrein heringericht. Een nieuw speelterrein is gerealiseerd in de Eversbergh/Dingshof te Losser. We hebben in samenwerking met Menzis en diverse zorgaanbieders de gecombineerde leefstijlinterventie SLIMMER uitgevoerd in Losser, Overdinkel en De Lutte. In 2022 is Losser als een van de vijf pilotgemeenten het regionale project Talentherkenning en Ontwikkeling uitgevoerd op vijf basisscholen. Via verschillende subsidieregelingen hebben we inwoners via verschillende sport- en beweegprojecten (Lekker Fit, Schoolschaatsen, De Actieve Ontmoeting, FC Noaber, Jeugdfonds Sport & Cultuur, Kuier Deur, Vitality Club) gestimuleerd meer te gaan sporten en bewegen. Dit heeft een positief effect gehad op de gezonde leefstijl van de deelnemers. In 2022 is met betrokken partijen overleg gevoerd over de toekomstige huisartsenzorg in Losser en Overdinkel. In het kader van het Lokaal Sportakkoord hebben we de Stichting Sport Beweeg en Ontmoetingspark Losser ondersteund bij de planontwikkeling van het Omnipark Losser. Hierbij slaan diverse partners de handen ineen om het Omnipark in de komende jaren te realiseren. Het gaat daarbij om voorzieningen, activiteiten en verbindingen. Eind 2022 is hiervoor aan de stichting een Leadersubsidie toegekend.
Actieve deelname in de maatschappij is gestimuleerd	• Uitvoering van de beleidsnota eenzaamheid • Kinderen met een lichte beperking integreren we in reguliere (sport)activiteiten. • Uitvoering aan het plan van aanpak mantelzorg. • De sociale kaart wordt verder aangepast waarbij de informatievoorziening richting inwoners wordt verbeterd (plan van aanpak Zorgschouw II). • Binnen culturele activiteiten en projecten wordt waar mogelijk specifiek aandacht besteed aan de participatie van kwetsbare groepen (cultuur als bindmiddel). • Uitvoering van het plan van aanpak dementie vriendelijke gemeente wordt gecontinueerd. • In 2022 treedt de nieuwe Wet Inburgering in werking. Hiervoor wordt een nieuw uitvoeringplan ontwikkeld. • We houden aandacht voor jongeren in een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt in het kader van de "Twentse Belofte". De regionale samenwerking tussen Leerplicht en het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) wordt versterkt, waardoor sneller ingespeeld kan worden op schooluitval bij bovenlokale scholen, zoals het MBO. • Om de groei van het aantal mensen, dat met loonkostensubsidie aan het werk is, op te vangen wordt in 2022 en 2023 de personele inzet uitgebreid. Daar staat een

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	besparing op de uitkeringen tegenover, omdat potentieel langdurige bijstandsafhankelijkheid wordt voorkomen. In 2022 starten we met een business case om nader te onderzoeken hoe het kostenpatroon zich (verder) ontwikkelt. Divosa en de VNG voeren momenteel een lobby richting het rijk om extra middelen te verwerven voor de begeleiding van deze groep. De autonome groei is een gevolg van een nieuwe taak voor gemeenten vanaf de invoering van de Participatiewet in 2015. • Gemeenten krijgen vanaf 2022 het budget voor de inzet van loonkostensubsidie op basis van de realisatie van het jaar ervoor. Dat stimuleert de inzet van loonkostensubsidie. Nu wordt de inzet van loonkostensubsidie nog bekostigd uit het landelijk macrobudget voor de uitkeringen volgens een verdeelmodel, waarbij de mate van realisatie geen rol speelt. **Onderwijs** • In 2022 geven we verder uitvoering aan de Losserse samenwerkingsagenda en het uitvoeringsplan Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) om de doorgaande (zorg)lijn van voorschool naar primair onderwijs en die van primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs te verbeteren en ouderbetrokkenheid te versterken. • Er wordt gestart met de voorbereidingen voor het vervolg op de huidige samenwerkingsagenda en uitvoeringsplan. • De taalklassen in Overdinkel en Losser worden gecontinueerd en worden in het kader van het nationaal plan onderwijs verder uitgebreid. • We versterken de kwaliteit van de kinderopvang door invoering van een HBO medewerker (coach en ondersteuner) voor Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE). • Er wordt een VVE monitor uitgevoerd om deelname en bereik van de VVE beter in beeld te krijgen. • We starten met het project Geboeid #No Filter op het voortgezet onderwijs met als doel het welbevinden onder de jongeren te verbeteren en thema's als eenzaamheid, onzekerheid en ongelukkig zijn bespreekbaar te maken. **Cultuur** • Culturele participatie wordt gestimuleerd. We zetten hierbij in op het betrekken van kwetsbare groepen. • Cultuur en erfgoed worden waar mogelijk ingezet ten behoeve van sociaal-maatschappelijke opgaven als eenzaamheid en vitale dorpen (cultuur als bindmiddel). • In samenspraak met het culturele veld geven we deelname aan culturele activiteiten ‘na corona’ een impuls. • Via het kunst- en cultuurmenu van de stichting Culturele Basisvorming Losser maken alle Losserse leerlingen uit het

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	primair onderwijs kennis met kunst, cultuur en erfgoed. Het programma wordt doorontwikkeld onder de naam ‘Samen maken we kunst- en cultuureducatie!’. • Het lokale convenant ‘Losser met muziek’ heeft als doel zoveel mogelijk kinderen structureel met muziek en andere cultuur in aanraking te brengen. Dit betreft onder meer leerorkesten, als onderdeel van het muziekonderwijs. Als gevolg van de coronamaatregelen kon dit nog niet worden opgestart, maar dat gaat nu gebeuren. Hierbij zijn lokale muziekverenigingen betrokken. • Het project Carnavalsloodsen De Lutte heeft subsidie ontvangen vanuit Cultuurregio Twente (Creatieve Broedplaatsen). Hier komen generaties, kennis, techniek en ambachtelijkheid samen, in verbinding met erfgoed. • Talent House Losser van de stichting Fundament heeft eveneens vanuit Cultuurregio Twente subsidie ontvangen voor een Creatieve Broedplaats. Het project is gericht op de inzet van onder meer cultuur en techniek ten behoeve van talentontwikkeling en participatie van jongeren. • Lokale initiatiefnemers in Overdinkel (onder meer: Bruisend Overdinkel en Dorpsraad) gaan verder met de realisatie van een Grensmuseum. Dit biedt sociaal-maatschappelijke en economische mogelijkheden. Het initiatief kan lokaal een vliegwielfunctie hebben. • Festival Lutterzand Literair is een initiatief waarin bewoners en bezoekers op een laagdrempelige manier kennismaken met zowel (het erfgoed van) het Lutterzand als literatuur. Het festival is uniek in Twente en trekt ook bezoekers van buiten de regio. Op die manier biedt het kansen voor lokale ondernemers, in een periode waarin het toeristisch rustig is. Het festival krijgt een doorstart in 2022 en ontwikkelt zich elk jaar; specifieke programmaonderdelen zijn gericht op kinderen, senioren en taalvaardigheid. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met lokale partners. • Met het project Beken & Bleken van Losser heeft Losser een landelijke Erfgoeddeal verworven. Onderdeel daarvan is dat een bijdrage wordt geleverd aan een leeromgeving waarin duidelijk wordt gemaakt hoe erfgoed kan bijdragen aan de huidige grote maatschappelijke opgaven. In ons geval met name klimaatadaptatie en energietransitie.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Eenzaamheid</u> • In 2022 hebben we verder uitvoering gegeven aan de nota en actieplan eenzaamheid uit 2021. • De bijeenkomsten van join us voor jongeren zijn georganiseerd. In de week tegen eenzaamheid zijn er zowel voor professionals als inwoners werkateliers georganiseerd.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	• We zijn gestart met de culturele ontmoeting voor ouderen. • Het taalpunt heeft een activiteit georganiseerd "neem je buur mee." • een voorleeslunch voor ouderen heeft plaatsgevonden. <u>Mantelzorg</u> In 2022 hebben we uitvoering gegeven aan het uitvoeringsplan mantelzorg. Hiervoor is onder andere het volgende gedaan: • Voor jonge mantelzorgers zijn er verschillende activiteiten georganiseerd, zoals snorkelen en duiken en het bijwonen van een voetbalwedstrijd Heracles, Almelo. • het netwerk is actief benaderd waardoor we nieuwe aanmelding van jonge mantelzorgers hebben binnen gekregen. • De dag van de mantelzorg is georganiseerd waarbij mantelzorgers een buffet aangeboden hebben gekregen. • de mantelzorgwaardering is uitgereikt, dit heeft wederom geresulteerd in nieuwe mantelzorgers die nu in beeld zijn. <u>Inloop GGZ</u> De inloop GGZ richt zich op inwoners die te maken hebben een GGZ verleden of problematiek die een laagdrempelige benadering behoeven. Het aantal deelnemers is weer op het niveau van voor de corona. <u>Dementievriendelijke gemeente</u> De activiteiten om een dementievriendelijke gemeente te worden zijn in 2022 opgepakt. Het plan is herijkt en er is een start gemaakt om het plan tot uitvoering te brengen. In samenwerking met de 14 Twentse gemeenten is in 2021 een Regiovisie Jeugdhulp Twente ontwikkeld. In 2022 is gestart met uitvoering geven aan de acties onderliggend aan de leidende principes uit deze visie, waaronder de aanpak van wachtlijsten en het aanbestedingstraject van de jeugdhulp (en maatschappelijke ondersteuning) per 1 januari 2025. Daarnaast is er ook vaart gezet achter de (hernieuwde) Regiovisie Huiselijk Geweld en kindermishandeling en de aanpak Mensenhandel Twente. Deze initiatieven uit het nieuwe Innovatieplan Sociaal Domein 2021-2024 zijn veelal van de onderzoeksfase naar de implementatiefase overgegaan. Dit geldt ook voor de genoemde weerbaarheidstrainingen (zie ook de Lokale monitor sociaal domein 2022). <u>Activering (arbeids)participatie</u> In 2022 hebben we werkzoekenden intensief begeleid naar werk of participatie. Dit doen we door regelmatig contact te hebben met onze inwoners. Er is veel aandacht besteed aan groepen met een

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	grotere afstand tot de arbeidsmarkt: statushouders, kwetsbare jongeren, GGZ doelgroep, mensen met een arbeidshandicap en schoolverlaters van het speciaal- en praktijkonderwijs (doelgroepenregister). Daarnaast hebben we in 2022 ondersteuning geboden aan werkzoekenden zonder uitkering, de zogenaamde niet-uitkeringsgerechtigden (nuggers). Deze groep wordt in Losser steeds beter zichtbaar als gevolg van het integraal werken. Consulenten met accent Wmo en/of Jeugd of externe partners verwijzen nuggers door naar onze accountmanager werk voor ondersteuning bij bemiddeling richting werk. Er is blijvend aandacht voor het voorkomen van instroom in de bijstandsuitkering (poortwachtersfunctie). We hebben de inzet van loonkostensubsidie (LKS) actief gestimuleerd. We stimuleren onze inwoners om te werken naar vermogen, om bijstandsafhankelijkheid te voorkomen. Het aantal mensen dat met een loonkostensubsidie werkt is daardoor in 2022, zoals verwacht, gestegen. Dat heeft ertoe geleid dat er minder uitkeringen zijn verstrekt in 2022. Het BUIG-budget is daardoor naar beneden bijgesteld. De kosten voor LKS worden op basis van realisatie vergoed door het Rijk. We zien echter dat het begeleiden van werkzoekenden een steeds intensievere aanpak vraagt dan voorheen. Dat geldt ook voor begeleiding na plaatsing, met name voor inwoners die lange tijd van een uitkering afhankelijk zijn geweest. We leveren nazorg op de werkplek om een duurzame plaatsing te stimuleren. In 2022 zijn we er niet aan toe gekomen om een businesscase op te stellen waarin we specificeren wat de maatschappelijk kosten en baten zijn van de Participatiewet voor de gemeente Losser. De analyse van de businesscase kost meer tijd dan voorzien, waardoor we een extern bureau in zullen schakelen om deze taak uit te voeren. Dit onderzoek is daarom uitgesteld naar 2023. De accountmanager Werk ondersteunt werkgevers bij de inzet van functiecreatie en jobcarving: hierdoor zijn functies beter bereikbaar geworden voor mensen met een arbeidshandicap. We leveren maatwerk om inwoners te begeleiden naar een passende arbeidsplek. De Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) was een van de maatregelen van het kabinet om ondernemers, waaronder zzp'ers, tijdens de Corona-crisis te ondersteunen. Deze Tozo-regeling is gestopt per 1 oktober 2021. Vanaf 1 juli 2022 moesten ondernemers beginnen met het terugbetalen van verstrekte Tozo-kredieten. <u>Cultuur</u> Er zijn diverse activiteiten ten behoeve van cultuur uitgevoerd,

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	zoals: • Tijdens de WAK is de Schatkamerpluijm, onze lokale prijs voor ‘verborgen schatten’ van Losser, uitgereikt aan de stichting Staringmonument in verband met het geologiemuseum. • Het festival Lutterzand Literair is in verband met de coronasituatie verplaatst van januari naar mei. • Vanuit de Erfgoed Deal hebben we in september voor vakgenoten een regionaal symposium met sprekers en excursies over het project Beken & Bleken van Losser georganiseerd. De te organiseren publieksdag over het project en de betreffende thema's is verplaatst naar maart 2023. • We hebben historische vereniging de Dree Marken ondersteund bij het plaatsen van een aantal markstenen in de omgeving van Beuningen. <u>Onderwijs</u> • De activiteiten uit de lokale samenwerkingsagenda van 2018-2022 zijn grotendeel uitgevoerd en geëvalueerd. De doorgaande lijn van kinderopvang naar primair onderwijs en het voortgezet onderwijs is verder geoptimaliseerd. De uitkomsten van de evaluatie worden betrokken in de nieuwe LSA 2023 waarvoor de voorbereidingen in 2022 zijn gestart. • De taalklassen zijn in 2022 uitgebreid naar twee scholen in Losser. zes scholen in de gemeente Losser nemen nu deel aan de taalklassen (drie Overdinkel/ drie Losser). • Ieder kinderdagverblijf heeft een HBO-coach in dienst genomen. Drie keer per jaar komen de coaches van de verschillende organisaties onder regie van de gemeente bij elkaar om ervaringen uit te wisselen en de werkzaamheden te evalueren en waar nodig aan te passen. • Er is een keuze gemaakt voor een VVE-monitor. We werken hierin samen met de gemeente Enschede. Invoering/implementatie in 2023. • In 2022 zijn een tweetal theatervoorstellingen en workshops ten behoeve van het interprofessioneel werken uitgevoerd.
Er is adequate onderwijshuisvesting voor zowel basis- als voorgezet onderwijs	Het in september 2021 vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) wordt uitgevoerd. Op basis hiervan kunnen gemeente en schoolbesturen proactief huisvestingsbeleid voeren. Schoolbesturen stellen in samenspraak met de gemeente een businesscase op voor schoolgebouwen waarvoor een voorziening staat gepland.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? In 2022 is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar een gezamenlijke, toekomstbestendige en multifunctionele accommodatie voor de gemeenschap van Beuningen. Op basis hiervan is besloten tot een nieuwbouwscenario en zijn hiervoor een

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	voorbereidings- en een bouwkrediet opgenomen in de begroting 2023.
Mantelzorgers zijn ondersteund op het gebied van advies, informatie, respijtzorg en praktische hulp	• De uitkomsten van het mantelzorgonderzoek zijn meegenomen als verbeterpunten in het uitvoeringplan mantelzorg. In 2022 wordt het uitvoeringsplan mantelzorg gerealiseerd. • In de werkgroep jonge mantelzorgers worden de behoeften van de jonge mantelzorgers gepeild. De behoeften worden in 2022 omgezet in concrete acties. • Er is een start gemaakt met het Alzheimer café, dit wordt gecontinueerd.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Mantelzorg</u> • het uitvoeringsplan mantelzorg is gerealiseerd en hieraan is ook uitvoering gegeven. • De behoeften van jonge mantelzorgers zijn omgezet naar activiteiten. • Het Alzheimer café is van start gegaan en behoort tot het reguliere aanbod van Fundament.
Doelstelling (S3): De gemeente Losser zet in op vroegtijdige signalering om de zelfredzaamheid te bevorderen.	
(Bestaande) initiatieven gericht op kwetsbare inwoners (bijvoorbeeld door armoede) zijn op elkaar afgestemd en gestimuleerd	• Om de integrale aanpak van armoede te stimuleren en de toegang tot schuldhulpverlening beter onder de aandacht te brengen heeft de coördinator Armoedebeleid een rol in het stimuleren en verbinden van lokale en regionale (vrijwilligers) initiatieven. • We zetten in op het verbinden van professionele en niet-professionele hulp middels de JIM-aanpak. Kwetsbare jeugdigen en hun systeem worden ondersteund met een duurzame en passende oplossing.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Armoedebeleid</u> Er is geïnvesteerd in de bekendheid van minimaregelingen om het bereik te vergroten en de doelgroep beter te kunnen bereiken. Eind 2022 zijn Fashioncheques uitgereikt voor kinderen in armoedesituaties, die bij lokale ondernemers ingeleverd kunnen worden. Daaraan zijn eenmalig extra middelen besteed in verband met de gevolgen van de energiecrisis. Er zijn diverse ondersteunende instrumenten ingezet voor mensen in schuldensituaties. De ondersteuning varieert van lichte tot zware ondersteuning. Het leveren van maatwerk staat in alle gevallen centraal. Stadsbank Oost Nederland voert een groot deel van de

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	schuldhulpverlening voor Losser uit. De intake vindt plaats in Losser, tenzij een inwoners liever in Enschede wil afspreken. Door de aanwezigheid van de consulent van de Stadsbank in 't Lossers Hoes is de samenwerking met gemeentelijke consulenten versterkt, ook hier wordt er integraal en domein overstijgend gewerkt. Het project 'Vroegsignalering schulden' is voortgezet en daarmee wordt voldaan aan de verplichting zoals die sinds 2021 in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening is opgenomen. We zijn aangehaakt bij de Twentse Belofte, waarmee kwetsbare jongeren (zonder startkwalificatie en/of weinig inkomsten) in kaart worden gebracht. We hebben geïnvesteerd in een regionale samenwerking tussen gemeenten, scholen (VSO Pro) en RMC. Deze intensieve samenwerking heeft geresulteerd in een goed lopend netwerk om jongeren duurzaam deel te laten nemen aan het arbeidsproces. In een structureel overleg van RMC/Leerplicht en twee trajectbegeleiders worden, indien nodig, vervolgacties uitgezet. Regelmatig is hiervoor een huisbezoek ingezet, met als doel jongeren te mobiliseren richting school/werk. Losser neemt deel aan het regionaal overleg over "thuiszitters" om verzuim te beperken. <u>Onafhankelijke cliëntondersteuning</u> De gemeente Losser werkt op subsidiebasis samen met Zorgbelang Overijssel ten behoeve van de onafhankelijke cliëntondersteuning voor onze inwoners. Jaarlijks wordt er minimaal 2 keer een overleg gepland met Zorgbelang Overijssel (evaluaties en subsidiebeschikking opvolgend jaar). Tijdens de evaluatie is gebleken dat Losser naar verhouding met andere Twentse gemeenten een relatief laag aantal kwesties kent. Om deze reden zijn er samen met Zorgbelang Overijssel in kwartaal 4 acties uitgezet om de bekendheid omtrent onafhankelijke cliëntondersteuning naar inwoners te vergroten. <u>JIM- aanpak</u> In 2022 hebben we alle integraal consulenten de basisprincipes van de JIM-aanpak meegegeven. De getrainde consulenten waren hiervoor aanjager. In oktober 2022 heeft er tevens een inspiratie- en vraagsessie plaatsgevonden, gegeven door de moederorganisatie JIMwerkt. Bij een passende casus kan de consulent deze methodiek inzetten (voor meer informatie, zie de bijgevoegde lokale monitor sociaal domein 2022).
De vraag van de inwoners is integraal geanalyseerd en opgepakt	We continueren de uitvoering van het integraal beleidsplan en de visie integraal werken. Dit wordt onder andere gedaan door de cliënt centraal te stellen, de hulpvraag breed uit te vragen en ondersteuning op maat in te zetten (dit kan ook inzet van het netwerk zijn).
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Alle inwoners konden op verschillende locaties bij onze integraal consulenten terecht met vragen. In 2022 kon dit naast onze centrale

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	toegang in het gemeentehuis ook bij alle basisscholen en huisartsen in onze gemeente. Daarnaast hebben we ook LOES (bestaand regionaal concept) toegevoegd aan het toegangsteam. Middels communicatie-uitingen hebben we afgelopen jaar meer aandacht besteed aan thema's uit het sociaal domein.
De kennis en kunde van interne en externe verwijzers en andere betrokken partijen is optimaal benut	De samenwerking met huisartsen, scholen, jeugdreclassering, jeugdbescherming en andere ketenpartners wordt onderhouden en verfijnd
	Wat hebben we in 2022 gedaan? De samenwerking met onze zorgpartners is gecontinueerd en de werkwijze met één contactpersoon per organisatie is (positief) geëvalueerd. De samenwerking met het jongerenwerk van Stichting Fundament is verbeterd. De coördinator armoedebeleid informeert de integraal consulenten regelmatig over welke mogelijkheden er zijn en geeft tips voor het herkennen van situaties van armoede en schulden.
Doelstelling (S4): De gemeente Losser biedt tijdig, passende ondersteuning en zorg.	
Ondersteuning en zorg is bereikbaar en toegankelijk voor de inwoners en is integraal, passend en kosten adequaat aangeboden	• Overgang tussen de verschillende wetgevingen (18-/ 18+) vloeiend laten verlopen, zodat inwoners hier zo min mogelijk hinder van ondervinden. • We onderzoeken wat de gevolgen zijn van de wetswijziging in 2022 rondom het woonplaatsbeginsel. Zover bekend zullen er meer jeugdigen door de gemeente Losser bekostigd moeten worden na de wijziging. Hiervoor krijgen we vanuit het Rijk compensatie. Op dit moment is nog niet alle informatie bekend. Tot die tijd gaan we uit van budgetneutraliteit. • We zetten een sportcoach in bij verenigingen om te signaleren, vroegtijdig lichte ondersteuning te kunnen bieden en op te schalen indien nodig. • In 2022 blijven we extra aandacht besteden aan groepen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Als de reguliere werkwijze niet toereikend is, zetten we in op samenwerking met werkgevers die specifiek gericht zijn op het begeleiden van deze groep werkzoekenden. • Op verzoek van het Rijk/Belastingdienst ondersteunen wij de gedupeerden van de kinderopvangtoeslag-affaire vanaf februari 2021. Wij verwachten hiervoor ook in 2022 nog inspanningen te moeten leveren. De kosten voor de hiermee gepaard gaande inzet worden vergoed door het Rijk. • De inkrimping van de Wsw-populatie gaat gestaag verder. Dat heeft enerzijds een effect op de realiseerbare

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	(detacherings)omzet en anderzijds op de uitvoeringskosten Wsw. In 2022 worden uitvoeringskosten meer in lijn gebracht met de populatieomvang. • Alle Wsw-werknemers nemen actief deel in/aan de maatschappij. Bijna 70% is werkzaam bij een reguliere werkgever. We realiseren dat door: in te zetten op persoonlijke ontwikkeling van de werknemers, het opbouwen en beheren van een netwerk van contacten en het leveren van maatwerk bij plaatsingen (jobcarving, jobcoaching, loonkostensubsidie, begeleidingsafspraken, passende tariefafspraken en de no-riskpolis).
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Om de overgang tussen de verschillende wetgevingen (18-/ 18+) vloeiend te laten verlopen hebben we de 18-/18+ consulent gecontinueerd en bestendigd. Naast begeleiding bij de overgang tussen de wetgevingen, speelt huisvesting bij deze doelgroep ook een belangrijke rol. Hier was aandacht voor, door de 18-/18+ consulent. De prognose vanuit de cijfers simulatie CBS 2020 omtrent het woonplaatsbeginsel was dat vanuit de gemeente Losser 15 jeugdigen financieel administratief zouden verhuizen naar een andere gemeente en dat 30 jeugdigen (wederom) administratief verhuisden naar onze gemeente, waarvoor wij financieel verantwoordelijk zouden worden per 1 januari 2022. Dit betekende dat vanuit de CBS prognose het in totaal om ongeveer 45 jeugdigen zou gaan. Uiteindelijk is dit cijfer lager uitgevallen. Er zijn 14 jeugdigen administratief verhuisd naar een andere gemeente (13 daarvan hadden een verblijfsindicatie) en er zijn 15 jeugdigen overgedragen naar de gemeente Losser per 1 januari 2022 (allen met verblijfsindicatie). In totaal ging het dus uiteindelijk om 29 jeugdigen. Echter hebben de overgedragen jeugdigen naar onze gemeente zwaardere indicaties (waarmee hogere kosten gepaard gaan) dan de jeugdigen die vanuit onze gemeente verhuisd zijn naar de andere gemeenten. In de begroting van 2023 houden we hier rekening mee. In 2022 zijn we opnieuw op zoek gegaan naar een sportcoach, waarbij nu naast de vaardigheden ook het belang van continuïteit meewoog. Uiteindelijk heeft de gemeente Losser de opdracht bij Stichting Fundament belegd. Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zoals statushouders, mensen met een arbeidshandicap, met een GGZ achtergrond, of voor het overige zonder uitkering zijn, begeleiden we intensief om een duurzame resultaat te bevorderen. We leveren maatwerk om zo veel mogelijk inwoners aan het werk te krijgen en houden. Als compensatie van de hogere energierekening is een energietoeslag verstrekt aan huishoudens met een inkomen tot

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	120% van het minimum. Bij de bepaling van de voorwaarden zijn de landelijke richtlijnen gevolgd. De toeslag was eerst € 800,- maar is in de loop van het jaar met € 500,- verhoogd naar € 1.300,-. Totaal hebben ongeveer 900 huishoudens deze energietoeslag ontvangen. Het budget dat wij van het Rijk voor de energietoeslag 2022 hebben ontvangen, was hiervoor (net) niet toereikend. Mogelijk volgt in 2023 een compensatie vanuit het Rijk voor deze overschrijding. Er hebben zich in Losser in 2022 géén nieuwe gedupeerden van de Toeslagenaffaire gemeld. Aan de gedupeerden die al bij de gemeente in beeld waren (vóór 2022), is ondersteuning geboden. Voor deze individuele ondersteuning zijn dit jaar ook daadwerkelijke kosten gemaakt, waarvoor het Rijk ons compenseert. In paragraaf 3.8 is de SiSa-bijlage opgenomen. De regelingen waar het om gaat zijn C62 ‘Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire’ en B2 ‘Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek’. Werknemers met Wsw-dienstverband bij de gemeente Losser zijn zoveel als mogelijk en passend, via detachering of begeleid werken in een reguliere werkomgeving geplaatst. Het personele verloop is een jaarlijks terugkerend thema, omdat het aantal werknemers met een Wsw-dienstverband steeds verder daalt. De inkrimping van de Wsw-populatie heeft een effect op de uitvoeringskosten Wsw. In 2022 hebben we de uitvoeringskosten meer in lijn gebracht door de inzet van de bedrijfsleider teug te brengen naar 0,4 fte.
Ingekochte ondersteuning en zorg is voldoende en van goede kwaliteit	Controle op de ingekochte ondersteuning en zorg vindt regionaal plaats aan de hand van het 'barrièremodel' en het kwaliteitskader Wmo en Jeugdhulp.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Regelmatig evalueren integraal consulenten de doelmatigheid en daarmee onder andere ook de kwaliteit van zorg die geleverd wordt. Zowel regionaal als lokaal vonden onderzoeken plaats naar de kwaliteit en rechtmatigheid van de zorg voor inwoners. Door de het nieuwe aanbestedingstraject van de Twentse inkoop van jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning is er kritisch gekeken naar het 'barrieremodel'. Alle opgedane ervaringen worden in het nieuwe aanbestedingstraject meegenomen.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x 1.000 Euros	Realisatie	Begroting	Realisatie	Saldo

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	2021	(na wijziging)	2022	
Sociaal	32.889	34.327	36.553	-2.226
Totaal Lasten	**32.889**	**34.327**	**36.553**	**-2.226**
Sociaal	8.609	6.805	9.744	2.939
Totaal Baten	**8.609**	**6.805**	**9.744**	**2.939**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**24.280**	**27.522**	**26.809**	**713**
Sociaal	714	0	72	-72
Totaal Storting reserves	**714**	**0**	**72**	**-72**
Sociaal	585	637	460	-177
Totaal Onttrekking reserves	**585**	**637**	**460**	**-177**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**129**	**-637**	**-387**	**-249**
Gerealiseerd resultaat	**24.410**	**26.885**	**26.422**	**464**

Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie".

Per saldo wijkt het Programma Sociaal afgerond € 464.000 positief af ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit saldo bestaat uit de volgende onderdelen:

Bedragen x € 1.000	Voordelig	Nadelig
Totaal lasten		2.226
Totaal baten	2.939	
Stortingen in reserves		72
Onttrekkingen aan reserves		177
Totalen	*2.939*	*2.475*
Totaal voordelig programma Sociaal	**€ 464**	

Hieronder worden deze onderdelen afzonderlijk toegelicht.

Toelichting nadelig saldo lasten € 2.226.000:

Vooral het nadeel op het taakveld 6.3 Inkomensregelingen draagt met een overschrijding van de geraamde lasten van € 1.850.000 bij aan het nadelig resultaat op het programma Sociaal. Deze overschrijding wordt vrijwel geheel veroorzaakt door de kosten van de opvang van Oekraïners en Noodopvang. Deze (extra) kosten, die niet geraamd zijn, worden volledig gecompenseerd door het rijk (zie toelichting baten).

Een ander groot nadeel op de lasten zien we terug op het taakveld Sportaccommodaties (Taakveld 5.2). Het nadelig effect is € 291.000. Een deel van de overschrijding op de kosten vloeit voort uit de niet-compensabele BTW. Via de Specifieke uitkering Sportstimulering ontvangen we hiervoor compensatie van het rijk (zie hiervoor toelichting baten).

Op het taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken zien we een overschrijding van de lasten met € 127.000. De extra kosten van de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) worden volledig gecompenseerd door een specifieke uitkering van het rijk. De kosten van het leerlingenvervoer vallen hoger uit dan verwacht. Het beroep op leerlingenvervoer is vooral de laatste maanden hoger geweest terwijl we in de begroting (nog) geen rekening hebben gehouden met de niet-compensabele btw.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Op het taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie is de overschrijding van de lasten € 158.000. De oorzaken zijn divers, maar in het oog springen onder meer de indexering van de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. De kosten worden gemaakt door de gemeente Enschede, die hiervoor ook rijksmiddelen ontvangt. Enschede ontving tot op heden echter geen compensatie voor loon- en prijsstijgingen. Ondanks het feit dat de deelnemende gemeenten hier via het gemeentefonds wel voor worden gecompenseerd. Met ingang van 2022 betalen de gemeenten wel de prijs- en loonstijgingen aan Enschede. Een ander nadeel zien we op de kosten van de Kinderopvang op basis van Sociaal Medische Indicatie. Er is steeds meer een beroep op deze plekken gedaan en we moeten deze plekken tijdig reserveren. Dit maakt dat de kosten al jaren sterk oplopen, ook in 2022.

Het landelijk beeld, dat de kosten van de jeugdzorg in 2022 flink gestegen zijn, zien we ook terug in Losser op de taakvelden 6.72 (Maatschappelijke Dienstverlening 18-) en 6.82 (Geëscaleerde Zorg 18-). Het totale nadeel komt uit op iets meer dan € 300.000, vooral door de gestegen kosten van Geëscaleerde zorg. In de najaarsnota voorzagen we hier nog een voordeel van bijna € 100.000. Maar in het najaar zijn we geconfronteerd met een aantal complexe situaties waardoor het budget in 2022 toch overschreden is.

Voordelen zijn er ook: de taakvelden 6.2 (Toegang en eerstelijnsvoorzieningen), 6.5 (Arbeidsparticipatie) en 6.6 (Maatwerkvoorzieningen Wmo) laten een voordeel zien. Het totale voordeel is € 312.000. Het voordeel op de Toegang en eerstelijnsvoorzieningen komt doordat het budget voor pilots en de stelpost van compensatie van inflatie voor de zorgaanbieders niet is aangewend. Bij de arbeidsparticipatie komt dat vooral doordat de eerste statushouders pas aan het einde jaar onder de nieuwe Wet Inburgering zijn binnengekomen, en de kosten van de reïntegratietrajecten meevielen. Het voordelig resultaat op de maatwerkvoorzieningen Wmo vooral veroorzaakt wordt doordat de vervoersvoorzieningen bijna € 100.000 lager uitvallen.

En door de niet uitgegeven coronamiddelen zien we op het taakveld 5.3 (Cultuurpresentatie, productie en participatie) een voordeel van € 76.000. Deze worden begin 2023 uitgekeerd.

Toelichting voordelig saldo baten € 2.939.000:

Zoals onder de toelichting op het saldo van de lasten al is aangegeven ontvangen we ter compensatie van de gemaakte kosten van de opvang van Oekraïners en de Noodopvang een bijdrage van het rijk. Deze is net als de lasten niet geraamd en daardoor bedraagt het nadeel op het taakveld 6.3 Inkomensregelingen € 2.190.000.

De uitkering van het rijk voor Onderwijsachterstandenbeleid valt hoger uit dan verwacht. Datzelfde beeld zien we bij sportbeleid: door de vergoeding van de niet-compensabele btw zien we hier eveneens een voordeel. Gezamenlijk ontvangen we ruim € 400.000 meer.

Daarnaast zien we een voordeel van € 317.000 op het onderdeel maatwerkvoorzieningen Wmo. Net als in voorgaande jaren ontvangen we ook in 2022 een uitkering vanuit de reserve Beschermend Wonen.

Verder hebben we specifieke uitkeringen (SPUK) voor de uitvoering van het lokaal preventieakkoord ontvangen (€ 20.000) en voor de aanpak van de problematiek die is ontstaan door de kinderopvangtoeslagenaffaire (€ 57.000).

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Toelichting nadelig saldo stortingen reserves € 72.000:

Er is in totaal een bedrag van € 72.000 meer in de reserves gestort dan geraamd. De extra stortingen vloeien voort uit het feit dat van geoormerkte budgetten minder is uitgegeven dan geraamd. Het gaat om geld voor Gezond in de Stad (GIDS), het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB) en de reserve MOP Onderwijs. Dit heeft verschillende redenen. Door corona zijn er minder activiteiten opgestart en zijn activiteiten uitgesteld. De planontwikkeling van het Omnipark Losser vergt meer tijd. Er zijn extra middelen uitgekeerd door het Rijk. Voor onderwijs bleken grote investeringen (nog) niet nodig.

Toelichting nadelig saldo onttrekkingen reserves € 177.000:

Er is bijna € 180.000 minder uitgegeven aan de pilots binnen het Sociaal Domein. Dit komt omdat de pilots die lopen en/of opgestart zijn minder kosten als eerder was geraamd.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

1.2. Fysiek

Programmadoel:
"Losser is een duurzame, schone en veilige gemeente met ruimte voor de kwaliteiten van het Noordoost Twentse landschap en de vitale dorpskernen."

Doelstellingen:

1. De gemeente Losser heeft een vitale landelijke omgeving
2. De gemeente Losser biedt ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen
3. We laten een gezonde leefomgeving na aan de volgende generaties
4. In de gemeente Losser is het prettig wonen en leven

Doelenboom Fysiek

Fysiek	-->	Een vitale landelijke omgeving	-->	Lasten	5.746
			-->	Baten	550
		Ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen	-->	Lasten	218
			-->	Baten	564
		Gezonde leefomgeving	-->	Lasten	3.399
			-->	Baten	2.739
		Prettig wonen en leven	-->	Lasten	6.629
			-->	Baten	6.960

Wat hebben we bereikt?

Met de vaststelling van een aantal ontwikkelingsgerichte (partiële) herzieningen van bestemmingsplannen en beleidsnotities en -visies op het gebied van Landschap, Recreatie en Toerisme en Ruimtelijke Ordening is ook in 2022 uitvoering gegeven aan een verdere ontwikkeling en versterking van het landschap, economische ontwikkelingen en de leefbaarheid van de dorpen.

We hebben in de verschillende kernen van onze gemeente doorgewerkt aan en zijn tot een afronding gekomen van uiteenlopende projecten. Daarbij is te denken aan projecten over de ruimtelijke invulling van gebieden, projecten in het kader van duurzaamheid of het Meerjarig Investerings- en Onderhoudsplan.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling (F1): De gemeente Losser heeft een vitale landelijke omgeving.	
De kernkwaliteiten van het landschap zijn behouden en versterkt in samenwerking met belanghebbenden	• We zetten ons netwerk en onze kennis proactief in ten behoeve van het ontwikkelen, stimuleren en borgen van de kwaliteiten van het landschap. Dat doen we door ondernemers, (maatschappelijke) organisaties, overheden en burgers met elkaar in contact te brengen. • Om te voorkomen dat landschapselementen illegaal worden verwijderd zetten we in op meer handhaving om het landschap te beschermen. • Waar mogelijk wordt het aantal bomen in de kernen vergroot. Dit wordt gedaan door extra bomen te planten op de meest geschikte plaatsen, mede als onderdeel van herinrichtingsprojecten.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	• In de Omgevingsvisie en het op te stellen Groenbeleidsplan geven we ook aandacht aan de mogelijkheden van versterking van de landschapskwaliteit rondom onze kernen en in het buitengebied. Onder meer door gericht beheer van gemeentelijke houtwallen en wegbermen, kan extra kwaliteit worden toegevoegd. • In projecten is aandacht voor landschappelijk erfgoed *(Zie ook programma Sociaal).* • Met het project Beken & Bleken heeft Losser een Erfgoed Deal verworven. Behoud en versterking van de kernkwaliteiten van het landschap is hierin één van de speerpunten. (*Zie ook programma Sociaal).*
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Uitvoeringsactiviteiten</u> In 2022 hebben de toezichthouders, naast de reguliere werkzaamheden, acties uitgevoerd om kenmerkende landschaps(elementen) te behouden. In samenwerking met de Boa domein II van de Omgevingsdienst Twente hebben wij overeenkomstig de Landelijke Handhavingsstrategie, naast de bestuursrechtelijke handhaving, ook het strafrechtelijke spoor gevolgd. De proactieve inzet van ons netwerk en kennis ten behoeve van de kwaliteit van ons landschap, is een doorlopend proces bij zowel beleidsontwikkelingen als in beleid. Concrete voorbeelden waarin dit tot uiting komt zijn o.a. de Omgevingsvisie, Dinkeldal Zuid, Beken&Bleken van Losser. Landschappelijk erfgoed maakt hierbij deel uit van het project Beken&Bleken van Losser, waarvoor we in 2021 een bijdrage hebben ontvangen vanuit het landelijk Programma Erfgoed Deal. Zo is er via gebiedsprocessen gewerkt aan het Dinkeldal en de verbinding tussen Dinkeldal en centrum van Losser en het weer beleefbaar krijgen van twee veldbleken en deze onderdeel te laten zijn van recreatieve netwerken. Er zijn in 2022 75 nieuwe bomen aangeplant. Hiervan is 80% vervanging en 20% betreft nieuwe locaties. Hieronder ook bij speeltuinen om een groener karakter te verkrijgen en in de toekomst hittestress te verminderen. Voor alle locaties gelden de stelregels diversiteit en de juiste soort- specifieke eigenschappen voor de betreffende locatie. Het groenbeleids- /beheerplan is vastgesteld door de raad. Dit plan geeft concrete handvatten voor bewust ecologisch en duurzaam beheer, ook geldend voor sloten en bermen in het buitengebied. Er zijn een bermen teruggevorderd die illegaal in gebruik genomen waren door derden. Deze bermen hebben naar gelang oppervlakte en breedte een ecologisch verantwoorde invulling gekregen met kruidenmengsels, struiken en bomen. Door middel van palen is de grens gemarkeerd zodat de nieuwe invulling ook in stand blijft. Door aanpassing van de APV is er nu meer contact met landgoedeigenaren en boeren inzake het onderhoud van bossen, houtwallen en dergelijke landschapselementen. Toezicht en sturing op behoud en gedegen onderhoud is hierdoor vergroot.
Sloop en hergebruik van voormalige	We geven uitvoering aan de beleidsnotitie “Buitengebied met ruimtelijke kwaliteit”, waarin we nieuwe beleidsinstrumenten mogelijk maken, die het slopen

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

agrarische gebouwen is gefaciliteerd	van voormalige agrarische bebouwing eenvoudiger maakt voor eigenaren. Daarbij verbinden we de ontwikkelbehoefte met de sloopopgave.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Na vaststelling van het nieuwe beleid is onder andere het sloopregistratiesysteem ingericht. Op de gemeentelijke website worden inwoners van gemeente Losser geïnformeerd over de wijze waarop een sloopvoucher aangevraagd kan worden.
De gemeente Losser is ontsloten met goede verbindingen tussen dorpen, natuurgebieden en omliggende steden	• Knelpunten in routes lossen we waar mogelijk op. Hierin werken we nauw samen met het Routebureau Twente. Ook gaan we op zoek naar nieuwe verbindingen via struinpaden. • Samen met de Duitse buurgemeenten Gronau en Bad Bentheim zorgen we voor een betere bereikbaarheid en ontsluiting van de Drielandsteen. We zoeken naar mogelijkheden voor een betere grensoverschrijdende fiets/ wandelverbinding en zorgen ervoor dat de elektrokar uit Overdinkel dichtbij de Drielandsteen kan komen. Ook onderzoeken we de mogelijkheden om hier een (toekomstig grensoverschrijdend) cultureel informatieve plek in te richten. De plannen voor een Grensmuseum Overdinkel (zie programma sociaal) passen uitstekend binnen deze ontwikkelingen. • We werken verder aan de verbinding van de Hogeboekelweg met het centrum van Losser, in combinatie met verschillende autonome ontwikkelingen in de openbare ruimte. We houden vinger aan de pols inzake de samenwerking met de gemeente Enschede ten aanzien van het fietsvriendelijk inrichten van het nog ontbrekende deel. • De “ontbrekende schakel in het LAGA-fietspad (achter bedrijventerrein De Pol”) is verankerd in het gebiedsproces Dinkel Zuid. Afhankelijk van de voortgang van uitvoering van de diverse deelprojecten binnen Dinkel Zuid, wordt in 2022, samen met het Waterschap, gewerkt aan de realisatie van deze ontbrekende schakel in de recreatieve noord-zuid verbinding. • Afgelopen jaren is gewerkt aan de (concept)visie ‘Losser aan de Dinkel’. In 2022 wordt gewerkt aan twee parallelle sporen: de visie wordt verder uitgewerkt terwijl parallel verder wordt gewerkt aan de uitvoering van enkele deelprojecten waarvoor externe bijdragen zijn verworven. Losser aan de Dinkel is verweven met het project Beken&Bleken van Losser. • We zetten in op het behoud van huidige lijnvoering voor het openbaar vervoer. • De MaaS-pilot wordt gecontinueerd.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	Wat hebben we in 2022 gedaan? Knelpunten in routes/ ontbrekende schakels In 2022 is verder gewerkt aan verkenningen om ontbrekende verbindingen (zoals bijvoorbeeld Stuwwal-Dinkeldal) in het wandelroutenetwerk te kunnen realiseren. Vanwege eigendomssituaties is dit complex en vergt voortdurend aandacht om kansen die zich voordoen te benutten. Hogeboekelweg De herinrichting van de Hogeboekelweg tot fietsstraat op zowel Lossers als Enschedees grondgebied is afgerond, waarmee een directe, comfortabele en veilige fietsverbinding tussen Losser en Enschede is gerealiseerd. Gemeente Enschede onderzoekt de mogelijkheden tot het verbinden van deze route met de regionale fietssnelweg F35. In Losser is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden tot het verbinden van de route over de Hogeboekelweg met het centrum van Losser. 'Ontbrekende schakel' in LAGA-fietspad (achter De Pol) In 2022 is, als onderdeel van het bredere project 'Dinkeldal Zuid', onder andere het fietspad tussen Goormatenweg en de Hoofdstraat gerealiseerd. Hiermee is een ontbrekende schakel in de hoofdinfrastructuur van ons recreatieve routenetwerk opgeheven. 'Losser aan de Dinkel' De visie Losser aan de Dinkel stond aan de wieg van het project Beken&Bleken van Losser en daarmee aan het verwerven van een landelijke Erfgoeddeal. Deelprojecten uit Losser aan de Dinkel zijn daarmee geïntegreerd in het uitvoeringsprogramma van Beken&Bleken van Losser. In 2022 heeft de aanbesteding van een bouwteam plaatsgevonden. Vervolgens is in bouwteamverband gestart met de voorbereidingen van diverse projecten waaronder de restauratie en klimaatrobuust maken van de Dorpsbleek. Openbaar vervoer Op basis van onze inspanningen/ons advies heeft Provincie Overijssel onze voorwaarden tot behoud van de huidige lijnvoering overgenomen bij de aanbesteding van de nieuwe concessie die inmiddels is aanbesteed en zal starten in december 2023. Daarmee hebben we de huidige lijnvoering weten te behouden. Onze wensen tot het ontsluiten van bijvoorbeeld Losser-Noord en een verbinding via Glane richting Glanerbrug zijn helaas niet gehonoreerd, maar blijven bespreekpunt. MaaS-pilot De MaaS-pilot en het platform Goan! is gecontinueerd in 2022. Op 30 augustus 2022 heeft de Stuurgroep MaaS Twente het besluit genomen op 1 oktober 2022 de pilot conform planning af te ronden en niet te continueren. De evaluatie van de pilot heeft plaatsgevonden en de resultaten zijn gedeeld met de deelnemende gemeenten.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

De relatie tussen de dorpskernen en het omliggende landschap in de gemeente Losser is duurzaam versterkt	• De visies voor Kwaliteitsimpuls Beuningen en Glane worden verder uitgewerkt en afgerond. Hierin is aandacht voor de inpassing van de dorpskernen in het (Nationaal) landschap. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan de uitvoering van deelprojecten uit het uitvoeringsprogramma. • Uitvoering van deelprojecten uit het programma “Losser aan de Dinkel” en Beken&Bleken van Losser. • Uitvoering van deelproject “Dorpsranden De Lutte” uit het programma "Kwaliteitsimpuls De Lutte".
	Wat hebben we in 2022 gedaan? *Onder de vlag van “Pitstop’ is in 2021 en 2022 de focus komen te liggen op versnelde uitvoering van deelprojecten uit de Kwaliteitsimpulsen van Beuningen, Glane en De Lutte. In 2022 is het deel van het project 'Dinkel Zuid', ter plaatse van Glane formeel geopend. De uitvoering is een intensieve samenwerking geweest tussen waterschap en gemeente, waarbij diverse deelprojecten uit de Kwaliteitsimpuls Glane zijn gerealiseerd. Door deze projecten is bijgedragen aan doelstellingen vanuit leefbaarheid en klimaatrobuuste leefomgeving.* *In Beuningen is gestart met de voorbereiding en uitvoering van de herinrichting Pastoor Bolscherstraat. Tijdens het voorbereidingsproces heeft uitvoerig afstemming plaatsgevonden met bewoners over wensen t.a.v. de herinrichting.* *Daarnaast is input opgehaald onder bewoners welke gebruikt kan worden bij herinrichting van de overige straten als onderdeel van de uitvoering Kwaliteitsimpuls Beuningen.* *Na de grootschalige investeringen in de fysieke leefomgeving met het programma ‘Hart voor Overdinkel’, is het proces gestart met het doel om een gebiedsagenda op te stellen teneinde vanuit sociaal en economisch perspectief de vitaliteit van het dorp verder te verbeteren. De verkregen input van inwoners, organisaties en ondernemers is in de gebiedsagenda Overdinkel gebundeld en onderverdeeld in 6 thema’s met daarbij behorende actiepunten. Dit is opgenomen in de gebiedsagenda die op 1 maart 2022 door het college vastgesteld. Met de gebiedspartners wordt samengewerkt aan de uitvoering van de gebiedsagenda Overdinkel.* *In De Lutte is, na een intensief participatieproces, de ontwerpvisie voor de pleinontwikkeling vastgesteld. Aansluitend is, in bouwteamverband, gestart met de technische uitwerking van de ontwerpvisie. Daarnaast is verder gewerkt aan het ontwerp en technische uitvoering van het deelproject Dorpsranden De Lutte. De uitvoering van dit laatste deel is eind 2022 van start gegaan. Met deze projecten wordt, als onderdeel van de leefbaarheid in kleine kernen, ook bijgedragen aan doelstellingen op het gebied van lokale economie en werkgelegenheid (bevorderen recreatie en toerisme).*
Doelstelling (F2): De gemeente Losser biedt ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.	
Het toerisme is versterkt door differentiatie van het verblijfsrecreatief aanbod,	• Cultuur en toerisme hebben veel raakvlakken en versterken elkaar. Productontwikkeling op het gebied van cultuur &erfgoed, recreatie en toerisme wordt gestimuleerd door subsidies te verlenen voor producten/projecten die zorgen voor meer overnachtingen en/of meer bestedingen in de gemeente Losser, en die ook zorgen voor een

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

kwaliteitsverbetering en productvernieuwing	betere spreiding in de seizoenen en over de dorpen. • Er wordt een uitvoeringsprogramma Noordoost Twente voor de vrijetijdseconomie gemaakt. Hierbij wordt de brede sector betrokken.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Actieprogramma Recreatie en Toerisme</u> We hebben initiatieven gestimuleerd die ten goede kwamen aan het toerisme. Te weten: • Boergondische arrangementen • Belevingstochten Losser en Beuningen <u>Thema Smokkelen.</u> We hebben Tourist Info De Lutte Losser samen met de Tourist Info's in Noordoost Twente en de ondernemers gestimuleerd om arrangementen te maken met het Twents Blokje Om, waarvan de Smokkelroute deel uit maakt. Dit heeft geleid tot een wandelarrangement <u>Thema Geologie</u> We hebben meegewerkt aan een onderzoek naar het 'beleven' van het landschap - en de geologische-, ecologische-, en cultuurhistorische verhalen die erover via de smartphone (app) te vertellen zijn. Dit onderzoek is mede in opdracht van Stichting Geopark Twente uitgevoerd.
Werkgelegenheid is gestimuleerd doordat bestaande en nieuwe bedrijven zowel binnen de gemeente als de regio kansen en ruimte krijgen om zich verder te ontwikkelen	• Zodra het – in verband met het Corona-virus - weer mogelijk is om – met het hele college bedrijven te bezoeken plannen we weer bedrijfsbezoeken in. Tot die tijd wordt dit door de portefeuillehouder en de accountmanager opgepakt. De contacten worden ook digitaal en telefonisch onderhouden. • We volgen de (subsidie)regelingen en mogelijkheden voor ondersteuning aan ondernemers, en verwijzen/helpen de ondernemers hierin. • Maandelijks wordt een nieuwsbrief aan de ondernemers uitgegeven. • Er vindt zowel ambtelijk als bestuurlijk periodiek overleg plaats met de verschillende ondernemersverenigingen. We haken aan bij de vergaderingen van de Samenwerkende Ondernemersverenigingen Gemeente Losser (SOGL). • Als er een nieuwe BIZ-periode voor het centrum van Losser komt (dit is medio november 2021 bekend) wordt een structureel samenwerkingsverband tussen centrumondernemers, gemeente en andere investeerders in het centrum van Losser gevormd. Hiermee worden autonome gemeentelijke taken verbonden met de maatschappelijke ambities. En zijn we samen met de partners in het centrum beter in staat de gedane investeringen te borgen en te anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. • Op Twentse schaal ondersteunen we de Agenda voor Twente en de RegioDeal en proberen waar mogelijk lokale initiatieven te verbinden. • We inventariseren gemeentebreed de mogelijkheden tot revitalisatie of herstructurering van onze bedrijventerreinen, voor het toekomstbestendig functioneren van deze terreinen. Ook kijken we naar

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	ruimtelijke mogelijkheden waar op andere locaties kansen liggen voor bedrijven
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Bedrijfsbezoeken en ondernemersverenigingen</u> We hebben bedrijfsbezoeken uitgevoerd om de contacten met bedrijven te onderhouden en eventuele ondersteuning te faciliteren. We zijn aanwezig bij overleggen met ondernemersverenigingen. <u>Faciliteren van initiatieven van ondernemers.</u> We hebben ondernemers herhaaldelijk opgeroepen vroegtijdig hun plannen aan ons voor te leggen, zodat we kunnen meedenken in hun initiatieven. In het centrum van Losser is een nieuwe BIZ van start gegaan. <u>Inspelen op actualiteiten</u>. We hebben de regionale en landelijke ontwikkelingen afgestemd tijdens regionale overleggen, waarbij ook de Regiodeals en de Agenda voor Twente gemonitord zijn. We hadden bij de regionale overleggen ook aandacht voor acquisitie en marketing. We hebben 'Starten in Twente' onder de aandacht gebracht bij startende ondernemers. <u>Toekomstbestendigheid bedrijventerreinen</u> We hebben de voorbereidingen getroffen voor onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de bedrijventerreinen. Hiermee krijgen we inzicht in de opgave, investeringskansen en dus de specifieke ontwikkelstrategie per bedrijventerrein. Hiermee leggen we een stevig fundament voor de uitwerking van een visie voor wat betreft toekomstbestendige bedrijventerreinen, inclusief een bijbehorende investeringsagenda.
De gemeente Losser is vermarkt als de Schatkamer van Twente	• We gaan door met het verbinden van toerisme en cultuur met de Schatkamer van Twente. Het vermarkten hiervan gaat echter verder dan toerisme en cultuur & erfgoed. Ook het sociaal maatschappelijk gebied (inwoners, ondernemers) valt hieronder. In 2022 werken we eraan dat iedereen in Losser zich verbonden voelt en deel uitmaakt van de Schatkamer van Twente, door op zoek te gaan naar de verhalen van de inwoners/ondernemers, de mensen die een rol spelen in de Schatkamer van Twente. De mate waarin we dit kunnen doen is afhankelijk van de ambtelijke capaciteit. • Het Losserse erfgoed wordt gezien als ‘parels in de Schatkamer’. Dit brengen we onder de aandacht in onder meer projecten, arrangementen en routes. • Het regionale project Geopark Twente biedt lokaal mogelijkheden om de geologische schatten van Losser onder de aandacht te brengen. Het project Beken&Bleken van Losser haakt aan bij zowel het Textiel Festival Twente als Geopark Twente. • We stimuleren partijen de Schatkamer van Twente te gebruiken in hun communicatie. Eenheid in informatie in uitstraling.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	Wat hebben we in 2022 gedaan? Toeristische marketing In 2022 is verder gewerkt aan regionale en lokale samenwerking om de toeristische marketing verder te versterken. Zo is onder andere de nieuwe visie op vrijetijdseconomie gelanceerd. Verbinden 'toerisme, cultuur en erfgoed' met de 'Schatkamer van Twente' Bij de begroting van 2022 is budget aangevraagde en gereserveerd voor: 0,25 fte voor het verbinden van 'Toerisme en cultuur' met de 'Schatkamer van Twente'. Samen met Tourist Info wordt het gebruik van de Schatkamer van Twente verder fysiek en online gestimuleerd. Dit krijgt in 2023 een vervolg aan de hand van een afstudeeronderzoek naar Ondernemerscommunicatie. Nieuwe routes Er zijn en worden nog steeds nieuwe routes gelanceerd. Waar mogelijk in combinatie met interessante onderwerpen zoals ons erfgoed. Bijvoorbeeld langs het nieuw aangelegde fietspad tussen Gronau en Losser, langs Glane en achter de Pol. Erfgoeddeal De Erfgoed Deal Beken & Bleken van Losser zorgt voor meer verbinding met ons erfgoed. We organiseerden een symposium voor professionals (waaronder de toeristische sector, Tourist Info, Routebureau, VisitTwente), en we zijn samen met Losserse Erfgoedorganisaties de voorbereidingen gestart voor een algemene Erfgoeddag.
Doelstelling (F3): We laten een gezonde leefomgeving na aan de volgende generaties.	
Duurzaamheid is stelselmatig betrokken in de voorbereiding en uitvoering van gemeentelijke taken en initiatieven	• Algemeen. De uitvoering van het duurzaamheidsbeleid is verankerd in de dynamische uitvoeringsagenda 'Duurzaam Losser'. • Een gezamenlijk Noordoost Twents windbeleid is vastgesteld. • Ontwikkelen van gebiedsgerichte samenwerking door NOT-gemeenten. • Een Noordoost Twents energiebedrijf is opgericht. • Circulair-beleid is vastgesteld. • Er is verder onderzoek gedaan naar de eigen mogelijkheden voor grootschalige opwek van zonne-energie op gemeentelijke gronden/-eigendommen. • Voorbereidingen voor Regionale Energie Strategie Twente 2.0 worden uitgevoerd. • Bij herinrichtingsprojecten in de Openbare Ruimte is Duurzaamheid één van de uitgangspunten (bijvoorbeeld het klimaatadaptatief maken van de leefomgeving en toepassen van circulariteit (vanuit de eigen assets).
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Duurzaamheidsbeleid De Dynamische Uitvoeringsagenda Duurzaam Losser 2018-2022 geeft uitvoering aan de Toekomstvisie Duurzaam Losser 2040. Aan de hand van 45

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	uitvoeringsprojecten proberen we de vijf thema's uit de Toekomstvisie – en hun kerndoelen en speerpunten- te realiseren. De dynamische Uitvoeringsagenda Duurzaam Losser is leidend geweest voor de invulling en verantwoording van het ingestelde duurzaamheidsfonds. Concept-Windbeleid NOT Bij de coalitieonderhandelingen in 2022 is afgesproken om in deze coalitieperiode geen windbeleid vast te stellen. Samenwerking Energie van Noordoost Twente (EvNOT) Er is in 2022 gewerkt aan de professionalisering van onze samenwerking binnen Noordoost Twente. Er is een evaluatie opgesteld en op basis hiervan is er een vernieuwde opzet over de samenwerking gemaakt. Dit wordt vastgelegd in een nieuwe samenwerkingsovereenkomst. Noordoost Twents Energiebedrijf Een Noordoost Twents energiebedrijf is opgericht onder de naam Energie-coöperatie Noordoost Twente (EcNOT) Circulair-beleid In 2022 is gestart met het project 'Circulair beleid'. De basis voor dit beleid is gelegd in 2022 d.m.v. een handreiking 'Circulair beleid voor Twentse gemeenten'. Naar verwachting zal dit beleidsstuk in 2023 worden vastgesteld. RES 2.0 Voorbereidingen voor Regionale Energie Strategie Twente 2.0 zijn uitgevoerd. Naar verwachting zal de RES 2.0 in 2023 worden vastgesteld. Duurzame herinrichtingen openbare ruimte Bij gebiedsontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de centrumontwikkelingen Losser en de kwaliteitsimpuls de Lutte, is duurzaamheid één van de uitgangspunten geweest (bijvoorbeeld het klimaatadaptatief maken van de leefomgeving en toepassen van circulariteit (vanuit de eigen assets).
De gemeente Losser is in 2022 minimaal 20% energieneutraal	• Er worden 'Greune deals' met woningcorporatie(s), scholen en verenigingen en bedrijven gesloten. • Initiatieven voor zonneparken, windmolens en biogasinstallaties worden binnen kaders gefaciliteerd. • We participeren in regionale fora voor grootschalige energieopwekking en -distributie. • Stimuleren van lokale energie coöperaties. • Zonnepark nabij het drielandenpunt in Overdinkel is gerealiseerd en de realisatie afspraken met Kronos zijn ingevuld. • Het gemeentelijk wagenpark en - motorische gereedschappen worden verder verduurzaamd. • De verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed is volgens plan uitgevoerd. • In elk dorp zijn (extra) EV-laadpalen geplaatst.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	Wat hebben we in 2022 gedaan? Greune Deals We hebben in 2022 geen Greune Deals gesloten. Wel zijn maatschappelijke initiatieven ondersteund zoals vrijwilligers zwerfvuil Losser Schoon en het realiseren van een groen en klimaatadaptief schoolplein groen avontuur van basisschool Plechelmus De Lutte. Grootschalige duurzaamheidsinitiatieven De Noordoost Twentse gemeenten zijn in 2022 voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd voor de eventuele oprichting van een groengasbedrijf: Boerengas B.V. *Zon*. In 2022 is er de mogelijkheid geweest voor inwoners om obligaties te kopen van het zonnepark aan de Drielandsweg in Overdinkel. Daarnaast heeft de gemeente in 2022 verkend of een tweede initiatief/zonnepark, in samenwerking met Twence en een landeigenaar, kan worden gerealiseerd. De gemeente heeft gesprekken gevoerd met Twence, de landeigenaar, NMO en de dorpsraad om invulling te geven aan 50% lokaal eigendom, Dit krijgt een vervolg in 2023. *Wind.* Wat betreft wind-initiatieven; De gemeente is actief betrokken bij de initiatieffase van het windproject in de Lutte. De betrokkenheid is vooral gericht op haar rol om lokaal eigendom te bevorderen en om zowel voor- als tegenstanders van dit project te laten participeren in het proces. In overleg met de provincie (als bevoegd gezag) en andere betrokken partijen, heeft de gemeente geprobeerd het belang van haar inwoners zo goed mogelijk onder de aandacht te brengen en ervoor te zorgen dat de inwoners van de gemeente Losser zo goed mogelijk zijn geïnformeerd en betrokken bij het proces.Dit heeft geresulteerd in de informatieavond op 8 december en de lancering van de projectwebsite direct daarna. Tevens is door de gemeente bij dit project een belangrijke basis gelegd voor 50% lokaal eigendom. Dit krijgt een vervolg in 2023 Participatie in regionale fora Gemeente Losser participeert via het samenwerkingsverband EvNOT (Energie van Noord-Oost Twente) in de organisatie van de RES Twente (Regionale Energie Strategie Twente). In 2021 is gestart met de voorbereidingen van de RES 2.0, en in 2022 is dit verder vormgegeven. Dit heeft geleid tot het opstellen van de concept RES 2.0 met bijlagenboek. Energiecoöperatie De gemeente Losser kent momenteel één energiecoöperatie en dat is ‘Greuner’ uit Beuningen. Er zijn wel gesprekken gevoerd over initiatieven. Deze kunnen mogelijk leiden tot het oprichten van een nieuwe lokale energie-coöperatie. Daarnaast is in NOT verband ook Energie-Coöperatie Noordoost Twente (voorheen: Regionaal Energiebedrijf) opgericht. Deze is ook actief in Losser, en kan mogelijk een samenwerkingspartner zijn van de provincie bij de eventuele realisatie van een windinitiatief in De Lutte en het tweede zonnepark in

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	Overdinkel. Grensoverschrijdende energietransitie Er is vanuit de gemeente Losser, Emmen en Kerkrade de ambitie om de grensbarrières op het vlak van de energietransitie weg te nemen en mogelijkheden te benutten. In 2022 zijn deze samenwerkingsverbanden verder geïntensiveerd. Dit is een langdurig proces. Daarnaast hebben er diverse gesprekken plaatsgevonden tussen de gemeente Losser en de gemeente Bad Bentheim, de provincie Overijssel en Prowind om de grensoverschrijdende samenwerking te onderzoeken voor de windmolens in de Lutte en die aan de Duitse zijde. Het resultaat hiervan is dat Bad Bentheim de ontwikkeling en plaatsing van de Duitse windmolens afhankelijk heeft gemaakt van de ontwikkeling van het project in Lutte. In 2023 wordt verdere samenwerking onderzocht. Energieloket In 2022 is vanuit de samenwerking EvNOT het gemeentelijk Energieloket (www.duurzaambouwloket.nl/Losser.) verder vormgegeven. Hier kunnen inwoners terecht voor (onafhankelijke) informatie en advies. Naast het digitale loket biedt Duurzaam Bouwloket ook (gratis) telefonisch advies. De website is in 2022 verder doorontwikkeld. Door de 10 vrijwillige energiecoaches van Noordoost Twente zijn, na aanmelding via het energieloket, 576 (huis)gesprekken gevoerd met inwoners over hoe zij het beste hun woning kunnen verduurzamen. Bon van Noordoost Twente Na een succesvolle actie van de Bon van Noordoost Twente voor woningeigenaren is er een zelfde actie geweest voor huurders. Met de bon konden huurders gratis kleine energiebesparende maatregelen aanschaffen ter waarde van € 80. Ruim 70% van de Losserse huurders hebben gebruik gemaakt van de bon. Tevens is er vanuit het energieloket een gezamenlijke inkoopactie voorbereid en opgezet voor verduurzamingsmaatregelen waarbij deelnemers worden ontzorgd (Winst-uit-je-woning). Energiedagen van Noordoost Twente Op 20 en 21 mei zijn de Energiedagen van Noordoost Twente georganiseerd; een evenement met informatie en inspiratie op het gebied van het energiezuiniger maken van je woning. Installatiebedrijven, het gemeentelijk energieloket, lokale energiecoöperaties, leveranciers van isolatiemateriaal, zonnepanelen, warmtepompen en andere slimme toepassingen waren aanwezig. Energiearmoede – aanpak maatregelen (SPUK middelen Rijk) Aanpak energiearmoede is in samenwerking met NOT-gemeenten ontwikkeld. In december zijn 2 nieuwe gemeentelijke subsidieverordeningen vastgesteld waarmee woningbezitters worden gestimuleerd om de eigen woning te isoleren.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	<u>Duurzaamheid is een programma</u> Gemeenten hebben vanuit het Klimaatakkoord de regie op het verduurzamen van de gebouwde omgeving gekregen. Vanuit dit akkoord zijn er op basis van document analyses ongeveer 28 (nieuwe) of (sterk) geïntensiveerde taken bij gemeente belegd. Een grote opgave voor de gemeente. Na goedkeuring van de begroting 2023-2026 eind 2022 hebben we extra personele capaciteit aangetrokken om invulling te geven aan deze extra taken. <u>Verduurzaming gemeentelijk wagenpark en motorische gereedschappen</u> Waar vervanging van het gemeentelijk wagenpark en motorische gereedschappen nodig was, is gekeken naar de meest duurzame optie. Hierbij is gekeken naar bij voorkeur electrisch en anders naar de nieuwste en strengste emissienorm. Klein gereedschap is deels vervangen door electrisch gereedschap in plaats van benzine. <u>Verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed</u> In 2022 is voortgang geboekt met de verduurzaming van de panden in eigendom van de gemeente, die voor eigen gebruik en beleidsdoeleinden worden ingezet. Dat hebben we gedaan door na isoleren van de 'schil' van de panden (daken, gevels, vloeren en kozijnen), maar ook de toepassing van LED verlichting. Alle panden zijn van een nieuw energielabel voorzien en we hebben een plan opgesteld voor de volgende stap naar een energieneutraal en gasloos gebouwenbezit. Nog niet alle panden zijn op een energielabel A (of hoger) uitgekomen. De werkplaats in Overdinkel en gymzaal De Vlasakker komen ook met na isolatie niet hoger dan energielabel C. Vanwege de nieuwbouw van de school in Beuningen, in combinatie met het dorpshuis, is gewacht met verduurzaming van de gymzaal. Met de volgende stap naar een energieneutraal en gasloos gebouwen bezit zullen ook deze gebouwen op een energielabel A (of hoger) uitkomen. Voor het Zwembad Brilmansdennen is daar al op vooruit gelopen en onderzoek gedaan naar het gasloos verwarmen via aquathermie, waarbij gebruik wordt gemaakt van de restwarmte uit het gezuiverde afvalwater (effluent) van de rioolwaterzuivering. <u>Energie duurzaam inkopen</u> Voor de eigen organisatie wordt duurzame energie gebruikt. Denk aan de eigen gebouwen, straatverlichting en rioolgemalen. Sinds 2021 nemen wij daarvoor 100% groene stroom af van Greenchoice met de Garantie van Oorsprong van Twence. Twence op zijn beurt gaat daarvoor in de komende jaren extra (zonne)energie projecten starten om aan onze elektrabehoefte te voldoen. Voor de gasbehoefte van onze eigen gebouwen is in 2022 een regionale aanbesteding afgerond. Met ingang van 2023 zal 100% groen gas worden afgenomen van Vattenfall met de Garantie van Oorsprong van Twence biogas. Twence produceert biogas dat zij opwerken naar groen gas welke via het bestaande aardgas netwerk aan ons wordt geleverd.
De Losserse samenleving is gestimuleerd om	• We zetten ons netwerk en onze kennis pro actief in ten behoeve van het ontwikkelen en stimuleren van initiatieven op het gebied van

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

initiatieven op het gebied van duurzaamheid te ontwikkelen en uit te voeren	duurzaamheid • Bij gemeentelijke rioleringsprojecten worden inwoners actief benaderd, om te stimuleren dat men het dakwater van de eigen woning afkoppelt van het vuilwaterriool en dit schone regenwater opvangt in regentonnen en/of de eigen tuin. Dit in combinatie met het bevorderen van 'ontstenen' en vergroenen van de tuinen. • Goede voorlichting en samenwerking met inwoners voor klimaatbestendigheid, energietransitie en de circulaire economie. • Evaluatie van het Zonneveldenbeleid wordt opgesteld. • Een doorvertaling van het gasloos bouwen naar bestaande en toekomstige woningvoorraad is gemaakt in de vorm van de Warmtevisie. • Wijkuitvoeringsplannen Beuningen en Losser-West zijn opgesteld.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Energiefonds bedrijven</u> Na een aanvankelijk sterk begin van het energiefonds Losser met 11 verstrekte leningen, is er in 2022 helemaal geen lening verstrekt. Daarmee blijft het totaal aantal verstrekte leningen steken op 11. De Coronacrisis zal hier waarschijnlijk mee te maken hebben gehad. <u>Evaluatie zonneveldenbeleid</u> In 2022 zijn voorbereidingen getroffen om in 2023 een herziend zonneveldenbeleid voor te leggen. <u>Organisatie energiecafé's in dorpen</u> Naar aanleiding van de Webinars over de energietransitie in 2021, is samen met de dorpsraden een op maat gemaakt programma opgesteld voor een informatieavond per dorp over het thema verduurzaming van woningen. Deze avonden hebben in 2022 onder de noemer 'energiecafé' plaatsgevonden. <u>Verduurzaming eigen woning.</u> Ons nieuwe coalitieakkoord legt de nadruk op het helpen van mensen die zelf willen verduurzamen. Daarnaast zijn de wijkuitvoeringsplannen Losser-west en Beuningen door het college vastgesteld.
De gemeente Losser voldoet aan de doelstellingen van 'Afvalloos Twente in 2030'	• Voorgestelde aanpassingen uit de 3e evaluatie van het project 'Differentiatie tarieven Huis aan huis afval' zullen worden doorgevoerd met als doel het aantal kilo's restafval te verminderen. • Bij de bouw van het nieuwe afvalbrengpunt zal het aantal te scheiden fracties op het afvalbrengpunt worden uitgebouwd zodat er meer afval kan worden hergebruikt en gerecycled. Tevens wordt onderzocht op welke wijze het afvalbrengpunt verder kan bijdragen aan strategische beleidsdoelstellingen op gebied van duurzaamheid en circulariteit. • Scholen actief betrekken bij initiatieven om te komen tot een afvalloos Twente: 'Schoon belonen'
	Wat hebben we in 2022 gedaan?

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	Evaluatie diftar De derde evaluatie van het project ‘differentiatie tarieven Huis aan Huis afval’ is in 2022 uitgevoerd. De resultaten van deze evaluatie zijn eind 2022 gedeeld met de raad. Afvalbrengpunt In 2022 is er verder onderzoek gedaan naar de veiligheid op het huidige afvalbrengpunt. Hieruit zijn een aantal aanbevelingen gekomen. Er is nog niet gestart met het onderzoek naar een nieuw afvalbrengpunt die bijdraagt aan strategische doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en circulariteit. Afvalloos Twente Afgelopen jaar is de werkgroep afvalloos Twente weer nieuw leven ingeblazen en hebben zij een nieuwe stuurgroep gekregen met bestuurlijke trekkers. Eind 2022 is er een plan opgesteld om hier de komende jaren mee bezig te gaan.
Er zijn maatregelen genomen om verontreiniging van de bodem te voorkomen	Komende jaren zal de aandacht uitgaan naar de monitoring en evaluatie van het beleid zoals geformuleerd in het regionale 'bodembeheerplan bodemkwaliteitskaart'. Het toezicht en de handhaving van grondverzet en toepassen van bouwstoffen zal worden geïntensiveerd. Het accent zal worden gelegd op vrije veld toezicht. In 2021 is het streven om hier, naast het reguliere toezicht vanuit de ODT, ook door Domein II boa’s (milieu c.a.) op te laten handhaven.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? De evaluatie van de bodemkwaliteitskaart en het bodembeheerplan is regionaal gestart maar nog niet afgerond. Het toezicht en de handhaving van grondverzet en het vrije veld toezicht zijn geïntensiveerd.
We maken de gemeente Losser klimaatbestendig in een tempo dat gelijk is aan de (verwachte) snelheid van de klimaatverandering	• De resultaten uit de regionale Klimaatstresstesten en onze eigen berekeningen worden gebruikt voor het aangaan van klimaatdialogen met inwoners. Dit is weer input voor het op te stellen Water en Klimaatadaptatieplan (opvolger van het Gemeentelijk Rioleringsplan). • Stellen van eisen aan ruimtelijke ontwikkelingen (zowel de gemeentelijke ontwikkelingen als die van derden) op gebied van vooral waterberging en groen. • Bij ontwerp en uitvoering van gemeentelijke plannen (ontwikkeling van de openbare ruimte, ontwikkeling bestemmingsplannen en dergelijke) concrete maatregelen op gebied van klimaatadaptatie en duurzaamheid doorvoeren. • Bij vervanging en aanvulling van bomen kiezen we voor soorten die beter bestand zijn tegen extremere omstandigheden. Bij de keuze voor beplanting streven we naar meer biodiversiteit en een groter aandeel bloeiende planten om de insectenpopulatie te bevorderen. Hiermee beogen we ook het bevorderen van natuurlijke vijanden van invasieve soorten zoals de eikenprocessierups. Dit onderdeel wordt verder uitgewerkt in het Groenbeheer- en -beleidsplan. • Het project Beken & Bleken van Losser verbindt de (her)inrichting van dorp en landschap aan oplossingen voor klimaatopgaven. Met het project is een Erfgoed Deal verworven. (*Zie ook programma Sociaal*).

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Losser klimaatbestendig maken</u> Losser volgt, in nauwe samenwerking binnen het Twents waternetwerk, de landelijke aanpak DPRA (deltaprogramma ruimtelijke adaptatie). Om dit mogelijk te maken hebben we klimaatstresstesten uitgevoerd en hebben we met succes een beroep gedaan op landelijke Impulsgelden. In 2022 is het vigerende GRP verlengd, waarbij het kostendekkingsplan is geactualiseerd en geïndexeerd. Hiermee ontstaat ruimte om de komende twee jaar te werken aan een klimaatadaptatiestrategie voor Losser Om beleid en strategie om te zetten naar concrete projecten, waarbij ook derden worden gestimuleerd om bij te dragen aan onze doelstellingen t.a.v. een klimaatrobuuste leefomgeving, wordt het principe van integrale, dynamische en opgavegerichte programmering ingezet. <u>Concrete projecten</u> Ook in 2022 zijn flinke resultaten geboekt om bijvoorbeeld het centrum van Losser klimaatrobuuster te maken. Dit door deze opgave onderdeel te laten uitmaken van de centrumontwikkelingen Losser, inclusief de aanpalende gebieden aan de noord en zuidzijde (waar onder de omgeving Kloppenstraat/Braakstraat). Hier is grootschalig verhard oppervlak (ook van privé terrein) afgekoppeld en geïnfiltreerd in de bodem. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de krattenvelden, maar ook klimaatbomen en is het gehele systeem van 'blauwe aders' in het centrum robuuster gemaakt. Door de integrale werkwijze zijn ook particuliere ontwikkelingen aangehaakt. Daardoor is het effect nog groter is geworden (bijvoorbeeld het Keizershofje). Alle klimaatmaatregelen samen, als onderdeel van de integrale centrumaanpak, zijn gehonoreerd met bijdragen vanuit twee landelijke deltaprogramma's (ZON en DPRA). Voorafgaand aan de uitvoering zijn klimaatdialogen uitgevoerd. Zo hebben kinderen spelenderwijs kennis genomen van de werking van rioleringssystemen en welke klimaatontwikkelingen daarbij een rol spelen. Hierdoor is tevens bijgedragen aan doelstellingen op gebied van educatie. <u>Ruimtelijke ontwikkelingen</u> We houden, ook bij ruimtelijke ontwikkelingen van derden, rekening met het aspect duurzaamheid/klimaatbestendig door middel van het opnemen van een verplichte paragraaf "Milieu en omgevingsaspecten" in bestemmingsplannen (geur, bodem, geluid, water- en luchtkwaliteit, externe veiligheid, ecologie, cultuurhistorie en verkeer en parkeren). Dit is een voortdurende actie bij ruimtelijke ontwikkelingen. <u>Klimaatbestendige bomen</u> In het door de gemeenteraad vastgestelde groenbeheer- en beleidsplan staat o.a. hoe we omgaan met onze bomen. Bij nieuwe plannen en vervanging van oude beplanting is rekening gehouden met biodiversiteit en zijn, afhankelijk van de locatie, klimaatbestendige bomen toegepast.
Doelstelling (F4): In de gemeente Losser is het prettig wonen en leven.	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

De openbare ruimte is schoon, heel en veilig	• Het planproces om te komen tot een visie op de kwaliteit openbare ruimte (verbrede Nota Kapitaalgoederen). Dit is afhankelijk van de voortgang van het opstellen van de Omgevingsvisie. • Planproces (conform de voorstelde “twee sporen aanpak”) van het Groenbeleidsplan en -beheerplan waarbij tevens de inzet van het Servicebedrijf wordt betrokken. Hier ligt een sterke relatie met de visie op de kwaliteit van de openbare ruimte. • Opstellen beleid- en vervangingsplan voor civieltechnische kunstwerken (waaronder bruggen, beschoeiingen etc). • Deelnemen aan de landelijke opschoondag en de World Cleanup Day 2022, en hierbij de vrijwilligersgroep faciliteren en ondersteunen waar nodig. • Uitvoering maatregelen Hondenbeleidsplan op basis van de al uitgevoerde tussenevaluatie, zal nog 1 jaar door gaan. Door de afschaffing van de hondenbelasting zal het programma in 2022 eindigen.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Omgevingsvisie Losser/ Nota Kapitaalgoederen</u> In 2022 is de Omgevingsvisie ter besluitvorming aangeboden aan de Raad. Het opstellen van de Nota Kapitaalgoederen en het kwaliteitsplan fysieke leefomgeving volgt na besluitvorming over de Omgevingsvisie, aangezien deze kaderstellend is. <u>Groenbeleidsplan</u> In 2022 is het groenbeleidsplan opgesteld en vastgesteld door de gemeenteraad. <u>Civieltechnische kunstwerken</u> Er is nog geen beleids- en vervangingsplan voor civieltechnische kunstwerken opgesteld. Wel wordt er jaarlijks een uitvoeringsplan gemaakt waarbij wordt aangegeven wat er in dat jaar moet worden uitgevoerd. <u>Zwerfafvaldag 2022</u> In 2022 hebben we meegedaan aan zowel de nationale opschoondag in maart, als de World cleanup day in september. De gemeente heeft hierin een faciliterende rol gespeeld voor de vrijwilligers. <u>Hondenbeleidsplan</u> In 2022 is er een evaluatie van het hondenbeleid opgesteld en gedeeld met de raad. Hierin is besloten geen nieuw beleid op te stellen maar de maatregelen die vanuit het oude beleid zijn gestart wel door te laten lopen (te denken valt aan de blauwe hondenpoepbakken en het zoeken naar een geschikte locatie voor hondenlosloopvelden).
De openbare ruimte is kwalitatief passend ingericht afgestemd op de	• Binnen ruimtelijke projecten is aandacht voor de presentatie van kunst en erfgoed. • Afronding van de herinrichting buitenruimte Erve Boerrigter (fase II), De

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

gebruiksfunctie	Lutte ter verbetering van ‘ontvangstfunctie’ op basis van de visie “Kwaliteitsimpuls De Lutte”. • Afronding van het ontwerpproces centrumplein De Lutte en “Gastvrij De Lutte”, mede ter bevordering doelstellingen op gebied van Recreatie en Toerisme (onderdeel Kwaliteitsimpuls De Lutte). • Verbinding ’t Keampke en omgeving met centrumplein De Lutte (deelproject uit Dorpsranden-Kwaliteitsimpuls De Lutte). • Uitwerken van de niet-technische delen van het Wegenbeleidsplan waaronder de uitwerking van wegvakken, waarbij gebruik en functie niet in overeenstemming zijn met de huidige inrichting. • Het faciliteren/stimuleren van elektrisch rijden via het aanbieden van openbare laadinfrastructuur. • Aanvang uitvoering riothermie Zwembad Brilmansdennen om tot een aardgasloos gebouw te komen, waarbij de warmte wordt opgewekt met de restwarmte uit het effluent (na de zuivering) van de Rioolwaterzuiveringsinstallatie. • De Wijk-uitvoeringsplannen (WUP's) Beuningen en Losser-West zijn opgesteld. Inwoners en de Raad zijn door middel van een uitgebreid participatie proces betrokken bij de totstandkoming van deze WUP's.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Presentatie Kunst en Erfgoed</u> Het project Beken&Bleken van Losser is een voorbeeld van hoe Erfgoed in ruimtelijke projecten concreet gemaakt wordt. Daarnaast is de zorg voor monumenten een belangrijk onderdeel van ons ruimtelijk instrumentarium. <u>Kwaliteitsimpuls De Lutte</u> In 2022 is voortvarend verder gewerkt aan ontwerp- en participatieprocessen en technische voorbereiding van een aantal deelprojecten binnen het uitvoeringsprogramma Kwaliteitsimpuls De Lutte. Hierbij wordt integraal gewerkt aan het bijdragen aan meerdere (strategische) beleidsdoelen en opgaven. Concreet is gewerkt aan de ontwerpvisie (en de technische uitwerking daarvan) voor de ontwikkeling van het centrumplein, inclusief het bevorderen van economische activiteiten. Hierin is het participatieproject 'Gastvrij De Lutte' meegenomen. Daarnaast is gewerkt aan de volgende fase van de herinrichting van de buitenruimte van Erve Boerrigter (het 'open' maken van de zichtlijnen op de dorpsboerderij, herinrichting van het terrein en ook de aanbesteding van de groen-blauwe zone ter plaatse van Erve Boerrigter). Vanuit doelstellingen als inclusie en klimaatadaptatie is, als onderdeel van het programma Kwaliteitsimpuls de Lutte, gewerkt aan een omgevingsanalyse van het gebied direct ten noorden van de Hanhofweg, waaronder 't Keampke. <u>Uitwerken van de niet-technische delen van het Wegenbeleidsplan</u> Het beheersysteem met gevulde wegvakken is kloppend gemaakt samen met de data top 15 (Provinciaal project). Hierbij is gekeken naar de wegvakken inclusief snelheden met bebording. Verkeerskundig moet nu nog gekeken worden of snelheid en inrichting in overeenstemming is. <u>Openbare laadpalen</u>

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	In 2022 zijn er in totaal 7 laadpalen bijgekomen in verschillende dorpen. Wijkuitvoeringsplannen De WUP's zijn in 2022 door het college vastgesteld. In Beuningen is intensief samengewerkt met een klankbordgroep van bewoners, waarbij meerdere acties zijn opgezet. In Losser-west is veel inspanning geleverd door de gemeente om de samenwerking met de klankbordgroep te intensiveren. De focus van het college ligt nu op helpen van mensen die zelf willen verduurzamen. Daarnaast is er in 2022 een samenwerking gevormd met Greuner en inwoners uit de verschillende WUP-wijken in NOT. We hebben binnen met deze groep onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van een kleinschalig bronnet in NOT. Visie ruimtelijke aandachtsgebieden centrum Losser In nauwe samenwerking met verschillende vastgoedpartijen is de ruimtelijke ontwikkelingsrichting voor een aantal zogenaamde 'ruimtelijke aandachtsgebieden' in het centrum van Losser uitgewerkt en ter inzage gelegd in een ontwerpvisiedocument. Het gaat daarbij om de ontwikkelingsrichting voor de noordzijde van het Martinusplein, Aloysiuslocatie en de Brink (Jumbo inclusief de voormalige postkantoorlocatie). Deze ontwikkelingen hebben direct effect op de omliggende openbare ruimte welke immers daarop afgestemd moet zijn, maar waarbij de onderlinge samenhang van wezenlijk belang is voor de ruimtelijke kwaliteit in het centrum van Losser. Om dit reden is in 2022 o.a. gewerkt aan parkeeronderzoek en het opstellen van een parkeerbalans. Dit ten behoeve van de verdere centrumontwikkelingen. Haalbaarheidsonderzoek Aloysiuslocatie We hebben verder invulling gegeven aan de uitwerking van het de door de raad gekozen voorkeursscenario met betrekking tot de herinvulling van de Aloysiuslocatie. Daarbij is de gespreksfase met potentiële, toekomstige gebruikers afgerond, zijn de financiële consequenties geactualiseerd en zijn de ruimtelijke randvoorwaarden inzichtelijk gemaakt. Ook is het proces opgestart om te komen tot een ontwerp van het gebouw en de openbare ruimte, zodat de raad op basis hiervan een besluit kan nemen in 2023 over het benodigde krediet.
Bij het vervangen en verbeteren van voorzieningen in de openbare ruimte zijn op integrale wijze de brede gemeentelijke doelstellingen nagestreefd	De integrale ontwikkeling van de openbare ruimte is opgenomen in het Integraal Meerjarig Investerings- en onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte (MIP). Door brede maatschappelijke opgaven te verbinden met autonome opgaven in de openbare ruimte wordt bijgedragen aan de strategische beleidsdoelen van de gemeente. Hieruit ontstaan programma's en projecten als: • Kwaliteitsimpuls Beuningen en Glane • Vervolg uitvoeren van deelprojecten uit het uitvoeringsprogramma 'Kwaliteitsimpuls De Lutte" (o.a. planproces herinrichting Beatrixstraat-Margrietstraat, planproces centrumplein De Lutte, dorpsrand De Lutte, Gastvrij De Lutte, buitenruimte Erve Boerrigter). • Samen met partners en stakeholders opzetten en uitvoeren van een breed en dynamisch uitvoeringsprogramma Centrumplan Losser (op basis van het 'Parapluplan centrum Losser'). Naast projecten als

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	bijvoorbeeld Beken&Bleken van Losser, valt hieronder ook het opzetten van een structurele vorm van gezamenlijk centrummanagement. • Centrumontwikkelingen Losser, fase II, inclusief de ruimtelijke aandachtsgebieden.
	Wat is er in 2022 gedaan? Door brede maatschappelijke opgaven te verbinden met autonome opgaven in de openbare ruimte, wordt bijgedragen aan de strategische beleidsdoelen van de gemeente. Het instrument dat we daarvoor gebruiken is het MIP (het integraal, meerjarig, dynamisch investerings- en onderhoudsprogramma). De huidige (maatschappelijke) ontwikkelingen maken het echter nodig dat we als gemeente meer opgavegericht gaan werken. In 2022 is verder gewerkt aan de voorbereidingen om opgavegericht te gaan werken. In dat kader is ook gekeken op welke wijze het MIP verder uitgebouwd kan worden zodat geborgd wordt dat er integraal gewerkt wordt, in samenwerking met partners en andere partijen. Hiermee wordt geborgd dat bij ingrepen in leefomgeving wordt bijgedragen aan strategische beleidsdoelstellingen en maatschappelijke opgaven.
De gemeente Losser borgt de omgevings-kwaliteit en sociale cohesie door de actuele regels correct toe te passen en te handhaven en verantwoord ruimte te bieden	Ten behoeve van de (opnieuw uitgestelde) invoering van de Omgevingswet per 1 juli 2022, stellen we in de eerste helft van 2022 de Omgevingsvisie op en werken we aan een omgevingsplan voor industrieterrein Zoeker Esch-De Pol. De werkprocessen zijn conform de bedoeling van de Wet ingericht en het ontsluiten van informatie via het landelijke digitale stelsel is in volle gang. Daarom gaan we in de eerste helft van 2022 ook uitgebreid testen met de nieuwe werkprocessen en systemen, zodat we klaar zijn voor 1 juli 2022. De beleidscyclus (big8) is geïmplementeerd, waardoor we de 2021 ingezette verbetering van dienstverlening aan de “voorkant” en heldere en rechtvaardige handhaving aan de “achterkant” in 2022 blijven doorontwikkelen. Ook het daarmee verschuiven van repressie naar preventie blijft een continu (ontwikkel)proces. Op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving wordt ook voor 2022 een uitvoeringsprogramma opgesteld, waarin we prioriteiten gaan stellen. Dit doen we, omdat we binnen de beschikbare middelen keuzes moeten maken.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Vergunningen, toezicht en handhaving.</u> Voor wat betreft de 'Big 8', de gehanteerde beleid- en uitvoeringscyclus voor taken op het terrein van vergunningen, toezicht en handhaving, vindt continue verbeterslag plaats. Ieder jaar wordt in dit kader een uitvoeringsprogramma opgesteld en aan het eind van het jaar verantwoording afgelegd in een jaarverslag. Ook voor 2022 zijn we door het Interbestuurlijk toezicht van de Provincie Overijssel in het groene regime gebleven. In 2022 heeft de Omgevingsdienst haar werkwijzen aangepast om de afhandeling van verzoeken om specialistische adviezen, waaronder juridische ondersteuning en de afhandeling van vergunningen, te verbeteren en daarmee de ontstane achterstand in te lopen. Dit vroeg ook om tijdelijke bijstelling van prioriteiten en het kwaliteitsniveau. In 2022 is de conclusie getrokken dat

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	(gedeeltelijke) voortzetting van de aangepaste werkwijzen noodzakelijk is. In 2022 heeft een uitgebreid participatieproces plaatsgevonden voor wat betreft de gemeentelijke Omgevingsvisie. Deze is inmiddels gereed voor vaststelling. Binnen het project 'DSO en Werkprocessen' zijn in 2022 alle vereiste applicaties geïnstalleerd, grotendeels ingericht en gekoppeld aan het DSO. Ook is gestart met training en instructies aan gebruikers en wordt de testfase ingericht. In 2022 is ook gewerkt aan verschillende verordeningen die aangepast moeten worden bij inwerkingtreding van de Omgevingswet.
Er is variatie en kwaliteit in het woningaanbod	In 2022 geven we uitvoering aan de Woonvisie 2021-2031 en het bijbehorende actieplan Woonvisie. Belangrijk aandachtspunt is de zorg voor voldoende woningen voor starters/jongeren en het bevorderen van doorstroming van senioren. We zorgen voor voldoende middelen om het instrument Startersleningen voort te kunnen zetten.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Net als voorgaande jaren zijn op basis van de Woonvisie Losser prestatieafspraken met de woningcorporatie Domijn en de Stichting Huurders Belangen Losser gemaakt. De woningvoorraad is toegenomen met 98 woningen. We hebben drie startersleningen verstrekt.
Kernen hebben een aantrekkelijk en toekomstbestendig voorzieningenniveau	We geven uitvoering aan de detailhandelsvisie, waarbij het aanbod aan winkelvloeroppervlak wordt afgestemd op de vraag en voor de kernen Losser, de Lutte en Overdinkel kernwinkelgebieden worden aangewezen om deze zo compact mogelijk en levendig te houden. • We streven er naar de culturele voorzieningen in de dorpen zo goed mogelijk in stand te houden. In samenspraak met het culturele veld werken we aan een ‘doorstart na corona’. (*Zie ook programma Sociaal*). • We hebben subsidie ontvangen voor het ontwikkelen van een Kerkenvisie (een strategische visie op de toekomst van onze kerkgebouwen). Het opstellen van deze kerkenvisie gebeurt in dialoog tussen de gemeente, kerkeigenaren, inwoners en erfgoedorganisaties. *(Zie ook programma Sociaal).*
	Wat hebben we in *2022* gedaan? <u>"Detailhandelsvisie en flankerend beleid"</u> Op basis van de "Detailhandelsvisie en flankerend beleid" zijn twee subsidieverzoeken voor gevelverbetering van winkelpanden in het kernwinkelgebied van Losser ingediend. Hiervan kon er één worden gehonoreerd. Een aantal verzoeken om buiten de kernwinkelgebieden nieuwe detailhandelsbedrijven op te richten is -eveneens op basis van de vastgestelde detailhandelsvisie- geweigerd.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x 1.000 Euros	Realisatie	Begroting	Realisatie	Saldo

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	2021	(na wijziging)	2022	
Fysiek	15.486	18.920	15.993	2.928
Totaal Lasten	**15.486**	**18.920**	**15.993**	**2.928**
Fysiek	9.259	12.128	10.814	-1.314
Totaal Baten	**9.259**	**12.128**	**10.814**	**-1.314**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**6.227**	**6.792**	**5.178**	**1.613**
Fysiek	652	1.498	2.115	-617
Totaal Storting reserves	**652**	**1.498**	**2.115**	**-617**
Fysiek	1.451	2.202	1.932	-270
Totaal Onttrekking reserves	**1.451**	**2.202**	**1.932**	**-270**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-799**	**-704**	**183**	**-887**
Gerealiseerd resultaat	**5.428**	**6.088**	**5.361**	**726**

Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie".

Per saldo wijkt het Programma Fysiek afgerond € 726.000 positief af ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit saldo bestaat uit de volgende onderdelen:

Bedragen x € 1.000	Voordelig	Nadelig
Totaal lasten	2.928	
Totaal baten		1.314
Stortingen in reserves		617
Onttrekkingen aan reserves		270
Totalen	*2.928*	*2.201*
Totaal voordelig programma Fysiek	**€ 726**	

Hieronder worden deze onderdelen afzonderlijk toegelicht.

Toelichting batig saldo lasten € 2.928.000:

De meest recente actualisatie van de grondexploitaties heeft bij de behandeling van de jaarrekening 2021 plaatsgevonden. Dit is na vaststelling van de begroting 2022. Om die reden vallen de lasten in de actualisatie € 1,180 miljoen lager uit, wat maakt dat op dit onderdeel een voordeel ontstaat (taakveld 8.2 Grondexploitatie). De lagere lasten op dit onderdeel hebben een relatie met de lagere baten (zie hieronder, bij 'baten').

Voor duurzaamheid, energieloket en project Losser duurzaam is voor een beperkt bedrag (± € 10.000) ten laste van dit taakveld gebracht; in de begroting was uitgegaan van € 304.000 (zie ook de toelichting bij 0.10 Mutaties reserves). Het overgrote deel van de gemaakte kosten voor duurzaamheid zijn ten laste gebracht van de daarvoor beschikbaar gestelde kredieten. Het restantvoordeel is ontstaan door een besparing op inhuur van derden.

Doordat de werkelijke uitgaven voor onderhoud en vervanging van wegen ruim € 601.100 lager zijn dan begroot wordt dit saldo, conform de door de Raad vastgestelde methodiek van verrekenen van schommelingen in uitgaven, samen met de voor de Hoge Boekelweg ontvangen subsidie ad € 239.400 verrekend met de reserve wegen (zie toelichting baten en stortingen). Daarnaast zijn de budgetten voor onderzoek traverse N731 en het opstellen van de nota kapitaalgoederen (nog) niet zijn gebruikt ontstaat er een voordelig resultaat op

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

taakveld 2.1 Verkeer en vervoer. Daarnaast zijn de kosten voor energie straatverlichting bijna € 51.000 lager dan begroot en is op inhuur van derden € 17.000 bespaard.

Voor ruimtelijke ordening (taakveld 8.1) is voor de groenbeleidsvisie servicebedrijf en de mobiliteitsvisie respectievelijk € 50.000 en € 60.000 beschikbaar gesteld, maar slechts zeer beperkt ingezet.

Voor het Kleintje Kulturhus Beuningen en Losser aan de Dinkel is respectievelijk € 75.000 en € 135.000 budget geraamd als cofinanciering voor verworven subsidies (NOT 4.0). Door externe omstandigheden (Beuningen: eigendomssituaties, Losser aan de Dinkel: Corona en de doorontwikkeling tot Beken&Bleken van Losser) is de uitvoering in 2022 nog niet gestart (wel is gewerkt aan de voorbereidingen).
Van het budget voor ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening is een bedrag van ruim € 131.000 niet besteed. Ook voor planschade zijn er geen kosten geweest in 2022 (besparing € 47.000). Het budget voor onderzoek en advies ad € 75.000 is slechts voor € 18.000 besteed.

Binnen het taakveld 8.3 Wonen en bouwen is een voordeel ontstaan doordat voor de invoering van de omgevingswet € 256.000 minder is uitgegeven; dit voordeel wordt verrekend met de daarvoor beschikbaar gestelde reserve Omgevingswet.

De resultaten voor de taakvelden 7.3 Afval en 7.2 Riolering zijn verrekend met de hiervoor ingestelde voorzieningen; de saldi binnen deze taakvelden ontstaan doordat in de kostendekkendheid van deze producten ook de te verrekenen BTW, de kwijtschelding en kosten van straatreiniging worden meegenomen. Deze kosten, die eveneens onderdeel zijn van de kostendekkendheidsberekening van deze taakvelden, zijn niet zichtbaar binnen het taakveld 7.2 Riolering en het taakveld 7.3 Afval, maar worden elders verantwoord. In de toelichting in hoofdstuk 3 is dit bij de analyse betrokken.

Toelichting nadelig saldo baten *€ 1.314.000:*

In de toelichting onder de lasten is al aangegeven dat de geactualiseerde grondexploitatiecijfers na vaststelling van de begroting 2022 zijn verwerkt. Naast het voordeel onder de 'lasten', leidt dit tot een (corresponderend) nadeel aan de batenzijde. Dit nadeel is in totaliteit € 2,168 miljoen groot (taakveld 8.2 Grondexploitatie).

Voor het taakveld 2.1 Verkeer en vervoer is voor de herinrichting van de Hogeboekelweg ruim € 239.400; deze wordt verrekend met de reserve wegen, omdat in 2021 de kosten eveneens zijn verrekend met deze reserve. Voor het Programmabudget Verkeersveiligheid is € 101.000 aan subsidie ontvangen; in de begroting was rekening gehouden met € 37.800.

Bij taakveld 8.3 Bouwen en wonen zijn voordelige resultaten geboekt door extra opbrengsten omgevingswet (welke worden verrekend met de daarvoor beschikbaar gestelde reserve Omgevingswet), een hogere opbrengst bouwleges, opgelegde dwangsommen en een hogere opbrengst uit verkoop groenstroken.

Het restant van voordeel op de baten ontstaat met name bij het taakveld 7.2 Riolering en 7.3 Afval; voor een toelichting hierop verwijzen wij u graag naar hoofdstuk 3.

Toelichting nadelig saldo stortingen reserves € 617.000:

Op dit onderdeel is sprake van een voordelig resultaat. Dit betekent dat hogere bedragen aan de reserves zijn toegevoegd dan geraamd. Naast een voordelig verschil van € 222.500 door de afwijking tussen de begrote en gerealiseerde winstneming uit de grondexploitaties is er € 839.700 verrekend met de reserve wegen (zie ook de toelichting op de lasten en de baten).

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Toelichting nadelig saldo onttrekkingen reserves € 270.000:

Het overgrote deel van dit nadelig saldo wordt vooral veroorzaakt door de lagere kosten voor de omgevingswet, waardoor ook een lager onttrekking uit de daarvoor ingestelde reserve noodzakelijk is.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

1.3. Bestuur en Dienstverlening

Programmadoel:

"De gemeente zorgt voor een optimale dienstverlening en openbare orde en veiligheid."

Doelstellingen:

1. Optimale veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen
2. De gemeente Losser biedt optimale (publieks)dienstverlening
3. De gemeente Losser heeft een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering

Doelenboom Bestuur en Dienstverlening

Bestuur en Dienstverlening	-->	Optimale veiligheid	-->	Lasten	2.032
			-->	Baten	14
		Optimale dienstverlening	-->	Lasten	555
			-->	Baten	329
		Effectieve en efficiënte bedrijfsvoering	-->	Lasten	12.239
			-->	Baten	52.003

Wat hebben we bereikt?

In het afgelopen jaar is gewerkt aan een verdere verbetering van de samenwerking en dienstverlening. Inwoners krijgen steeds meer de gelegenheid een rol te nemen in het beleidsproces. Met externe organisaties is gezocht naar mogelijkheden om samen te werken.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling (D1): Optimale veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen.	
Er is ingezet op het tegengaan van een toenemende bedreiging van ondermijnende criminaliteit voor de integriteit van de gemeente Losser, haar inwoners en ondernemers	In het voorjaar van 2021 heeft de gemeenteraad het Integraal Veiligheidsplan 2021-2024 vastgesteld. Rode draad hiervan is: We zetten in op voorkomen waar het kan, optreden waar het moet. We werken aan het vergroten van de weerbaarheid en alertheid van onze inwoners en gemeenschap. Hierin zijn de uitgangspunten, prioriteiten en ambities opgenomen en ligt er een kader om de gemeente Losser veilig. Daarvoor is structurele samenwerking met maatschappelijke partners en met justitie en politie essentieel. De gemeente Losser hanteert daarbij de volgende prioriteiten: • Veilige woon- en leefomgeving met als specifieke punten woonoverlast en jeugdoverlast en alcohol- en drugsgebruik onder jongeren, ondermijning en weerbare samenleving en de aanpak

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	van 'High Impact Crimes', zoals inbraken en internetfraude. • De speerpunten zijn tot stand gekomen in samenspraak met justitie en politie. • Een aantal aandachtsvelden behoeft continue aandacht, zoals evenementenveiligheid en verkeersveiligheid. • Bij de behandeling van het Integraal Veiligheidsplan 2021-2024 in de gemeenteraad, heeft de burgemeester de toezegging gedaan een infographic te maken over 'waar onze inwoners op welk moment van de dag terecht kunnen' met veiligheidsgerelateerde meldingen of signalen. Gestreefd wordt naar oplevering van deze infographic in Q4 van 2021.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Aantal controles in het kader van ondermijning uitgevoerd. Deelname aan ondermijningsweken van de Veiligheidsregio Twente, met oog voor bewustwording van onze inwoners. Begin 2022 aangesloten bij Meld Misdaad Anoniem (MMA). Ingezet op update en uitbreiding van het BIBOB en exploitatievergunningen. Dit krijgt in 2023 een verder vervolg. Organiseren van een voorlichtingsavond raadsleden over ondermijning. HackShield aangeboden aan basisscholen. Dat is een cyberweerbaarheid programma voor scholieren. We hebben buurtbemiddeling Losser opgestart, voor een pilotperiode van twee jaar.
Er is adequate zorg op het gebied van brandweer, openbare orde, gezondheidszorg en rampen- en crisisbestrijding	• Voor de Veiligheidsregio Twente (VRT) vormen het regionaal risicoprofiel en het beleidsplan 2021-2024 de basis voor de programma's van brandweer, GHOR, multidisciplinaire onderwerpen en Gemeenten. • Centraal thema in het nieuwe beleidsplan is de inzet op het behoud van wat gerealiseerd is. Daarnaast wil de Veiligheidsregio innoveren door samen te werken met kennisinstituten, bedrijven, ondernemers en inwoners van Twente.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? In 2022 ontstond de vluchtelingencrisis door de oorlog in Oekraïne. Dit heeft vooral in de beginperiode een groot beslag gelegd op de capaciteit van onder meer team Veiligheid. Hierdoor is een aantal andere zaken blijven liggen, die momenteel weer worden opgepakt. Verder is er weer begonnen met het oppakken van crisisteamoefeningen. Het eerste kwartaal van 2022 heeft de afwikkeling van de coronapandemie nog een groot beslag gelegd op de capaciteit van Team Veiligheid. Dit ging vervolgens nagenoeg naadloos over in de opvang van vluchtelingen.
Doelstelling (D2):	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

De gemeente Losser biedt optimale (publieks)dienstverlening.	
Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden zijn op uiteenlopende wijze betrokken bij het opstellen van beleid en vormgeven van projecten	Voor 2022 stond het opstellen van een nieuwe omgevingsvisie op de planning. In het eerste kwartaal van 2023 wordt deze voor besluitvorming aangeboden aan de raad. Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden wordt hierin gevraagd hun visie in te brengen. Na de coronacrisis gaan we door met het zoeken naar andere vormen van participatie. In 2022 is bij de realisatie van de diverse projecten gekozen voor het informeren van belanghebbenden op een zodanig moment dat eventuele aanpassingen nog meegenomen kunnen worden.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? <u>Plan voor bouw zeven woningen voormalige Martinusschool.</u> De omwonenden zijn geïnformeerd over de plannen en er zijn afspraken gemaakt over kap van een boom en overdracht van stukjes grond. Verder is afgesproken dat (een afgevaardigde) van de omwonenden betrokken wordt bij de selectie van een bouwplan voor de woningen. <u>Erve Scholten Austie</u> Erve Scholten Austie (Paandersdijk 9) is eigendom van de provincie Overijssel, maar dit erf gaat in de verkoop. Om het karakter en de identiteit van deze plek te behouden en/of te versterken startte de provincie Overijssel samen met de gemeente Losser, omwonenden en betrokkenen een ontwikkeltraject. Hierbij worden de historische, culturele en landschappelijke waarden van Erve Scholten Austie in beeld gebracht. De provincie onderzoekt hoe (een aantal van) deze waarden kunnen worden behouden en/of versterkt bij de verkoop van de boerderij. Tijdens een ontwikkeltweedaagse eind juni 2022 zijn samen met (lokale) stakeholders (Waterschap, Staatsbosbeheer, Oversticht, Landschap Overijssel), dorpsraad Beuningen en omwonenden de waarden en opgaven in en rondom het erf in kaart gebracht. Ook zijn verschillende potentiële initiatiefnemers uitgenodigd om in gesprek te gaan over hun visie op de ontwikkeling van Erve Scholten Austie. Dit heeft input geboden voor mogelijke ontwikkelscenario's. Op 26 september 2022 heeft een publiekspresentatie plaatsgevonden in Beuningen waarbij de mogelijke ontwikkelscenario's zijn gepresenteerd en de mogelijkheid is geboden om in gesprek te gaan hierover. <u>Visie ruimtelijke aandachtsgebieden centrum Losser</u> Op 14 april 2022 is een inloopbijeenkomst georganiseerd, waarbij de ruimtelijke ontwikkelingsrichting van de verschillende ruimtelijke aandachtsgebieden mondeling is toegelicht. Er was de mogelijkheid tot het stellen van vragen en het achterlaten van tips/suggesties <u>Participatie project Wind de Lutte:</u> De Provincie is hierbij "in the lead" en Prowind is initiatiefnemer. De gemeente heeft hierin een controlerende en faciliterende rol. Wij hebben

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	ondersteund bij de organisatie van bewonersbijeenkomsten m.b.t. windpark de Lutte (twee bijeenkomsten). NMO is door de gemeente ingezet om lokaal eigendom te realiseren. <u>Zonnepark Kronos Overdinkel</u> Twence is hierbij initiatiefnemer. De gemeente had een controlerende en faciliterende rol bij onderstaande activiteiten: • Bewonersbijeenkomst Overdinkel over lokaal eigendom nieuwe zonnepark Twence. Rol van gemeente: zoveel mogelijk faciliteren voor lokaal eigendom en procesparticipatie. NMO door gemeente ingezet om lokaal eigendom te realiseren. • Financiële participatie in zonnepark mogelijk geweest via obligaties. • Procesparticipatie over o.a. landschappelijke inpassing en inrichting toeristisch Drielandspunt. <u>Wijkuitvoeringsplan Beuningen</u> • Periodiek bijeenkomsten met klankbordgroep Beuningen. • Onderzoek kleinschalig bronnet; er is samen met bewoners uit de 7 NOT-WUP wijken en energiecoöperatie Greuner een onderzoeksvraag opgesteld. Deze is vervolgens bij Greuner als opdrachtnemer gelegd. • Met straatvertegenwoordigers hebben gesprekken plaatsgevonden over het thema aardgasvrij. <u>Wijkuitvoeringsplan Losser-west</u> • Er hebben gesprekken plaatsgevonden met de klankbordgroep Losser-West. <u>Diversen op gebied van duurzaamheid</u> • Energiecafé's in dorpskernen over energietransitie en opgave verduurzaming gebouwde omgeving. Doel was om bewoners te informeren, maar ook het opstarten van gesprekken. • Bij de oprichting van ECNOT zijn energiecoöperaties vanuit de vier NoordOost Twentse gemeenten betrokken en deze participeren ook in de ECNOT (waaronder Greuner uit Losser). Participatie vond plaats door gesprekken met de LEI's. Dit heeft onder andere geleid tot een eigen energiebedrijf, met de naam EcNOT. Bedoeld om nieuwe initiatieven waar nodig te ondersteunen voor borging van lokaal eigendom. <u>Vernieuwde website</u> De website van de gemeente Losser is vernieuwd en verbeterd. Inwoners hebben meegedacht over de inrichting van de website en actief getest op de gebruiksvriendelijkheid. <u>Aanpak energiearmoede</u> De participatieraad is actief betrokken geweest bij de ontwikkeling van de

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	aanpak op energiearmoede. Mede op basis van de geleverde input kon een voorstel worden uitgewerkt, waarover de raad begin 2023 een besluit heeft genomen.
Intensievere samenwerking vindt plaats met nieuwe en bestaande partners en allianties	• We brengen ondernemers, (maatschappelijke) organisaties en burgers met elkaar in contact en zetten ons netwerk en onze kennis in ten behoeve van het ontwikkelen, stimuleren en borgen van de leefbaarheid binnen onze gemeente. We zijn waakzaam voor de gevolgen van Corona. • Lidmaatschap K80: In het najaar van 2021 is een aanvraag voor lidmaatschap van de K80 in 2022 ingediend. De K80 is een netwerk van 55 kleine Nederlandse gemeenten, die kennis met elkaar delen en samenwerken op onderdelen waar dat een meerwaarde oplevert. Ook trekken zij samen op om gedeelde belangen onder de aandacht te brengen bij de landelijke en Europese politiek. Door het halen en brengen van kennis met gemeenten met dezelfde uitdagingen komen we tot nieuwe inzichten, die ons helpen onze doelen beter en efficiënter te realiseren. Het netwerk biedt nieuwe ingangen en meer gezamenlijke zeggingskracht bij andere overheden en bedrijven. Deelname aan de K80 draagt dus bij aan het realiseren van maatschappelijke en organisatieopgaven en versterkt ons in de lobby. Hiervoor participeren we bestuurlijk en ambtelijk in kennisbijeenkomsten, brainstormsessies en leggen contacten met andere gemeenten. De hierbij opgedane kennis zetten we (gezamenlijk) in bij onze ontwikkelopgaven zoals bijvoorbeeld inwonersbetrokkenheid en de omgevingswet. Ook wordt op onderdelen samengewerkt en meegedacht zoals bijvoorbeeld op gebied van duurzaamheid en de herverdeling van het gemeentefonds. Als de aanvraag voor lidmaatschap wordt gehonoreerd, zijn de jaarlijkse kosten € 7.500. Het lidmaatschap is in gegaan op 1 januari 2022. • Wij onderzoeken of en op welke wijze een kinderburgemeester van toegevoegde waarde is, onder andere in relatie tot kinderparticipatie. Samen met andere relevante organisaties onderzoeken we of een kinderburgemeester verbinding kan stimuleren en een ambassadeursrol kan vervullen en of hiervoor draagvlak is. De conclusies van dit onderzoek, de aanbevelingen en de eventueel noodzakelijke middelen worden in 2023 bij het opstellen van de VJN2023 betrokken. • Wij willen de kracht van onze samenleving benutten, door informatie over belangrijke beleidsonderwerpen als: veiligheid, verkeer, zorg en gemeentelijke dienstverlening uit de samenleving te halen. Wij onderzoeken de mogelijkheden van het instellen van een burgerpanel en de wijze waarop een burgerpanel participeert en functioneert. Indien hier kosten mee gemoeid zijn zullen wij deze betrekken bij de voorbereiding van de VJN2023.
	• We organiseren jaarlijks een dag waarop we nieuwe inwoners

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	welkom heten. • We breiden de digitale dienstverlening uit met: - Extra betaalmogelijkhe(i)d(en) voor particuliere en zakelijke klanten; - Aansluiting op de berichtenbox van MijnOverheid voor nog nader te bepalen (burgerzaken)processen; - Digitaal aanvragen van reisdocumenten en rijbewijzen; - Digitaal verlengen van rijbewijzen wordt geïmplementeerd (onder voorbehoud); - Digitaal aanvragen van uittreksels en (kopieën van) akten burgerlijke stand voor professionele partijen. • Extra mogelijkheid om gericht (per product) feedback te vragen aan de klant. • We onderzoeken de technische en financiële mogelijkheden om extra te investeren in het tegengaan van identiteitsfraude. • De uitkomsten van de inwonerspeiling die in juni 2022 is gehouden onder inwoners zullen meegenomen worden in de evaluatie over de openingstijden. Na besluitvorming over de eventuele aanbevelingen zullen deze geïmplementeerd worden. • Na vaststelling van de visie op dienstverlening is onderzocht welke acties, in lijn met deze visie, nodig zijn om de dienstverlening door te ontwikkelen en te verbeteren. Deze acties zijn opgenomen in een actie-/uitvoeringsplan dienstverlening. • Arbeidsmarktcommunicatie: We trekken competente medewerkers aan en binden en behouden ze, zodat wettelijke taken kunnen worden uitgevoerd en doelen met en voor inwoners, bedrijven en organisaties kunnen worden gerealiseerd. Dit doen wij door in te zetten op drie speerpunten ‘Vinden’ (werving & selectie), ‘Binden’ (nieuwe medewerkers goed laten landen en begeleiden) ‘Behouden’ (continue doorontwikkeling medewerkers & binding aan de organisatie). Denk hierbij onder andere door het versterken van het werkgeversmerk, het inrichten van een integraal onboardingsprogramma en het faciliteren van opleiding en ontwikkeling gekoppeld aan talentmanagement. • Met de coronacrisis is de invulling van het werken structureel veranderd. Om de ervaringen en behoeften van medewerkers in kaart te brengen, is een enquête flexibel werken onder medewerkers gehouden. Uit deze enquête is gebleken dat de huidige inrichting van het gemeentehuis en de ICT op onderdelen onvoldoende passen bij de vernieuwde behoeften rondom flexibel werken. Naar aanleiding van de uitkomsten van de enquête is een project Flexwerken ingericht. Het project omvat aanpassingen van de inrichting van het gebouw, de ICT en een gedragscomponent, kortom: 'bricks, bites, behaviour'
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Als een vervolg op de in 2022 vastgestelde visie op dienstverlening 'Betrouwbaar en Dichtbij' is gewerkt aan het uitvoeringsprogramma dienstverlening. Een programma waarin een breed scala aan projecten en acties staat opgenomen die bijdragen aan het verbeteren van de

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	gemeentelijke dienstverlening. Dit programma wordt vastgesteld in het voorjaar van 2023. Parallel aan het ontwikkelen van het uitvoeringsprogramma is een aantal verbeteracties reeds gerealiseerd in 2022. Het gaat hier onder ander om: • De invoering van de avondopenstelling Burgerzaken • De verbetering van de website gezamenlijk met inwoners • Het verbeteren en toegankelijker maken van de klachtenprocedure • Het digitaal aanvragen van uittreksels en (kopieën van) akten burgerlijke stand voor professionele partijen • Het Digitaal Aanvragen Rijbewijs (DAR). Inwoners regelen nu op losser.nl en bij de fotograaf de vernieuwing van het rijbewijs. Hiermee is het proces tot aanvragen vereenvoudigt.
Doelstelling (D3): De gemeente Losser heeft een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering.	
De financiële huishouding is zowel op korte als op lange termijn gezond	• Deze PB2022 laat voor alle jaren een structureel positief saldo zien. • De weerstandsratio is 5,1 en daarmee ruimschoots boven de norm: een bandbreedte van 1,4 - 2,0; • Ook de overige kengetallen over de financiën tonen aan dat de financiële huishouding van Losser gezond is.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Zowel de begroting 2022 als de jaarrekening 2022 waren/zijn structureel en reëel sluitend. Zoals gebruikelijk zijn de risico's voor de gemeentelijke exploitatie ook in 2022 opnieuw beoordeeld, geactualiseerd voor 'kans' en 'impact' en financieel gekwantificeerd. De omvang van de Algemene risicoreserve is ruim voldoende; de weerstandsratio ligt met 8,8 ruim boven de door de Raad geformuleerde ratio van 1,4 tot 2.
Er is een evenwichtige ontwikkeling van de woonlasten	• Afgezien van inflatiecorrectie worden in de PB2022 geen voorstellen voor extra verhoging van de algemene belastingen gedaan. • De Hondenbelasting wordt afgeschaft.
	Wat hebben we in 2022 gedaan? Staand beleid is dat de tarieven van de reinigingsheffingen en de rioolheffing 2022 zijn bepaald op basis van een kostprijsberekening. Eveneens is het in Losser gebruikelijk dat de tariefontwikkeling van de overige heffingen gebaseerd is op de door het Centraal Planbureau geprognosticeerde loon- en prijsontwikkeling. De Hondenbelasting is afgeschaft.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Wat heeft het gekost?

Bedragen x 1.000 Euros	Realisatie 2021	Begroting (na wijziging)	Realisatie 2022	Saldo
Bestuur en Dienstverlening	14.054	14.368	14.826	-458
Totaal Lasten	**14.054**	**14.368**	**14.826**	**-458**
Bestuur en Dienstverlening	45.378	50.831	52.347	1.516
Totaal Baten	**45.378**	**50.831**	**52.347**	**1.516**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-31.324**	**-36.463**	**-37.521**	**1.058**
Bestuur en Dienstverlening	2.295	257	257	0
Totaal Storting reserves	**2.295**	**257**	**257**	**0**
Bestuur en Dienstverlening	809	1.070	1.064	-6
Totaal Onttrekking reserves	**809**	**1.070**	**1.064**	**-6**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**1.486**	**-813**	**-806**	**-6**
Gerealiseerd resultaat	**-29.838**	**-37.276**	**-38.327**	**1.051**

Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie".

Per saldo wijkt het Programma Bestuur en Dienstverlening afgerond € 1.051.000 positief af ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit saldo bestaat uit de volgende onderdelen:

Bedragen x € 1.000	Voordelig	Nadelig
Totaal lasten		458
Totaal baten	1.516	
Stortingen in reserves		0
Onttrekkingen aan reserves		6
Totalen	*1.516*	*464*
Totaal voordelig programma B&D	**€ 1.051**	

Hieronder worden deze onderdelen afzonderlijk toegelicht.

Per saldo laat het Programma Bestuur en Dienstverlening een voordelig saldo zien van € 1.051.000 ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit is exclusief het verwachte voordelige rekeningresultaat van € 6.544.000 .

Toelichting nadelig saldo lasten € 458.000

Op het onderdeel ondersteuning organisatie staat een voordeel van € 31.000, doordat de kosten voor communicatie lager uitvallen. Daarnaast valt de winst op de grondexploitaties lager uit dan op voorhand ingeschat, daardoor valt de te betalen Vennootschapsbelasting (Vpb) mee, wat een voordeel van € 30.000 oplevert. Het onderdeel crisisbeheersing en brandweer laat een voordeel zien van € 60.000, dat vooral veroorzaakt wordt door de uitkering van het positieve rekeningresultaat 2021 van de Veiligheidsregio Twente.

Tegenover deze voordelen staat een nadeel op het onderdeel bestuur van € 208.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door de pensioenuitkering aan voormalig bestuurders. De lasten voor burgerzaken vallen € 56.000 hoger uit dan geraamd, doordat er meer beroep is gedaan op publiekdienstverlening. Daarnaast zijn de kosten in het kader van de uitvoering wet WOZ voor het GBT € 125.000 hoger dan ingeschat. Tenslotte levert het saldo op de

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

bedrijfsvoering/kostenplaatsen op de lasten nog een nadeel van € 200.000 op op de overige baten en lasten.

Toelichting voordelig saldo baten € 1.516.000

Op het onderdeel bestuur staat een voordeel van € 467.000. Door een wijziging van de rekenrente is dit bedrag vrijgevallen uit de voorziening pensioenen wethouders. De OZB-opbrengst is € 122.000 hoger dan verwacht. Daarnaast pakt de algemene uitkering hoger uit, het voordeel is in 2022 € 640.000. Van de in 2020 betaalde Vpb is gebleken dat teveel is betaald. We hebben van de belastingdienst € 29.000 terug gekregen. Verder vallen de inkomsten uit leges van producten van burgerzaken (paspoorten, rijbewijzen, ID-kaarten en huwelijken bijvoorbeeld) € 73.000 hoger uit dan geraamd. Tenslotte wordt een voordeel ongeveer € 350.000 veroorzaakt door de herwaardering van een aantal balansposten (voorzieningen en verplichtingen). Het gaat onder meer om bedragen die voor 2017 ontvangen zijn en waar de afgelopen vijf jaar geen beroep op is gedaan en waar geen aantoonbare verplichtingen meer voor gelden. Het saldo op de bedrijfsvoering/kostenplaatsen levert op de overige baten en lasten nog een voordeel op van afgerond € 100.000.

Het saldo op de treasury valt € 259.000 lager uit dan geraamd. Enerzijds komt dit doordat de dividenduitkering in 2022 lager uitvalt dan geraamd. Anderzijds hebben we minder kunnen toerekenen aan de grondexploitaties, doordat de investeringen achter blijven bij de planning. Daarnaast worden veel hypotheken versneld afgelost, waardoor de renteopbrengsten op de hypotheken tegenvallen.

Toelichting nadelig saldo onttrekkingen € 6.000

De onttrekking aan de reserves laat een relatief klein nadeel zien dat hier niet verder wordt toegelicht.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

2. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit zeven in het BBV voorgeschreven paragrafen. De onderwerpen van de paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De paragrafen zijn dwarsdoorsnedes van de verschillende programma's. De paragrafen zijn om verschillende redenen opgenomen in de jaarstukken:

- Het onderwerp heeft mogelijk een grote financiële impact.
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis.
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's.
- Het is noodzakelijk dat de Raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen Programma's en Paragrafen?
De programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers. De paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de Raad voor het College stelt voor het beheer en de uitvoering.

Welke paragrafen zijn er?
De onderwerpen van de paragrafen zijn voorgeschreven door het BBV:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid;
- Openbaarheidsparagraaf Woo.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

2.1. Paragraaf Lokale heffingen

De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen vindt plaats met een belastingverordening. De vaststelling van de tarieven door de gemeenteraad vond plaats in december 2021.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (zoals OZB) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat de besteding niet is gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

In deze paragraaf is opgenomen:

a. de verantwoording van de geraamde inkomsten;

b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;

c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen. Hierin wordt inzichtelijk gemaakt hoe de lasten zich verhouden tot de inkomsten;

d. een aanduiding van de lokale lastendruk;

e. een beschrijving van het gevoerde kwijtscheldingsbeleid.

a. Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Raming 2021	Realisatie 2021	Raming 2022	Realisatie 2022
Afvalstoffenheffing	2.142	2.163	2.162	2.307
Begraafplaatsenrechten	1	1	1	1
BIZ	102	4	102	90
Forensenbelasting	22	30	22	31
Hondenbelasting	118	121	0	1
Leges burgerzaken	252	322	256	327
Leges omgevingsvergunning	468	733	394	432
Leges overig	45	84	45	154
Marktgelden	15	10	15	13
OZB-eigenaren	4.501	4.473	4.548	4.601
OZB-gebruikers niet-woning	531	557	531	548
Rioolheffing	2.893	2.984	3.065	3.143
Toeristenbelasting	225	233	425	419
Totaal	**11.316**	**11.715**	**11.567**	**12.067**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

b. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Landelijke ontwikkelingen.

Hervorming lokaal belastinggebied
Ondanks het feit dat al jaren over een belastingherziening wordt gesproken, hebben zich in 2022 geen ontwikkelingen voorgedaan. In het coalitieakkoord van het kabinet is het volgende opgenomen: "Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken."

Kwijtschelding van belastingen
Door een wijziging van de Regeling kwijtschelding belastingen heeft de minister mogelijk gemaakt dat voor de groep AOW-gerechtigden en volledig arbeidsongeschikten de vermogensnorm met maximaal € 2.000 wordt opgehoogd. De gemeenteraad heeft in december 2022 de Kwijtscheldingsregeling 2023 in die zin ook daadwerkelijk gewijzigd, zodat deze ruimere normen in ons kwijtscheldingsbeleid worden toegepast.

Lokale ontwikkelingen

Ontwikkeling tarieven
De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100% kostendekking. Voor de rioolheffing betekende dit een stijging van 5,2%. De tarieven toeristenbelasting zijn met 2,3% gestegen. De voor 2022 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stegen met een inflatiecorrectie, uiteraard met uitzondering van die tarieven, die het rijk heeft vastgesteld, dan wel gemaximeerd. Op basis van het Centraal Economisch Plan werd uitgegaan van 1,3%. De Hondenbelasting is afgeschaft.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen
Gemeenten zijn beperkt in de te heffen belastingsoorten. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen, heft de gemeente rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten, de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt. Het kostendekkingspercentage mag om die reden dan ook maximaal 100 zijn.

De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen). De volgende belastingen en retributies zijn geheven:

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Forensenbelasting	Afvalstoffenheffing
Toeristenbelasting	Bijdrage Bedrijven Investering Zone
Onroerendezaakbelastingen	Leges en Rechten
	Rioolheffing

Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

Activiteiten groep	Lasten taakveld	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (baten)	Overige baten	Totale baten	Kosten-dekkendheid

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Afvalstoffenheffing	2.234	195	243	2.672	2.307	433	2.739	100%
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	67	0	0	67	0	0	0	
Rioolheffing	2.419	247	514	3.180	3.143	36	3.180	100%
Kwijtschelding rioolheffing	0	0	0	0		0	0	
Subtotaal heffingen	***4.720***	***442***	***757***	***5.919***	***5.450***	***469***	***5.919***	***100%***
Titel 1: leges algemene Dienstverlening	708	0	25	734	419	2	421	57%
Titel 2: dienst verlening vallend onder de fysieke leefomgeving/ vergunningen	1.317	0	50	1.367	495	18	513	36%
Titel 3: dienstverlening vallend onder de Europese dienstrichtlijn	10	0	0	10	0	0	0	0%
Subtotaal leges	***2.036***	***0***	***75***	***2.111***	***914***	***20***	***934***	***44%***
Totaal	**6.756**	**442**	**832**	**8.030**	**6.363**	**489**	**6.852**	**79%**

c. Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en rechten waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Het COELO vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld Lossers gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor de periode 2017-2022:

Woonlastenontwikkeling	2017	2018	2019	2020	2021	2022
OZB Eigenaar	341,72	346,59	354,94	361,64	375,77	380,66
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	176,04	209,40	206,68	207,24	224,75	223,78
Rioolheffing	250,00	250,00	255,24	263,76	277,59	307,38
Totaal	**767,76**	**805,99**	**816,86**	**832,64**	**878,11**	**911,82**

d. Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

- Voor de OZB en de afvalstoffenheffing (vaste bedrag volledig, gebruiksvergoeding restcontainer en variabel bedrag van maximaal € 29,70) is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen gemeentelijke woonlasten betalen;
- Voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend;
- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- Ondernemers worden voor de gemeentelijke belastingen gelijkgesteld met particulieren;
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit en;
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

In 2022 is voor bijna € 67.000 aan gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid kwijtgescholden. Hierbij gaat het met name om de Afvalstoffenheffing.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente tegenvallers financieel kan opvangen, zonder dat de uitvoering van taken in gevaar komt. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Dit verhoudingsgetal is de ratio weerstandsvermogen.

Relevante wetgeving en gemeentelijk beleid
De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandvermogen zijn vastgelegd in:

- Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten.
- Financiële verordening gemeente Losser 2018.
- Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2018.

1. Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de reserves, specifiek ter dekking van de risico's gerelateerd aan grondexploitaties.

Algemene risicoreserve
Deze reserve is eind 2022 groot: € 17.380.000*. Daarnaast* wordt de reserve 'Grondexploitatie' met een omvang van € 1.000.000 aan de weerstandscapaciteit toegerekend.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2022 € 18.380.000 is. De verwerking van het jaarresultaat 2022 is daarbij nog niet betrokken.

Tabel: Beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2022	
Componenten:	
Algemene risicoreserve	€ 17.380.000
Reserves Risico grondexploitatie	€ 1.000.000
Stand eind jaar 2022	**€ 18.380.000**

2. Inventarisatie risico's

In de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat het risicomanagement aan de P&C cyclus wordt gekoppeld. De risico's worden daardoor periodiek onder de aandacht gebracht en bijgesteld.

Uitgangspunten bij de beoordeling van de risico's zijn:

- Normale bedrijfsvoeringrisico's worden niet bij de risico's meegenomen.
- Risico's die een gelijksoortige oorzaak hebben worden samengevoegd.
- Verzekerde risico's worden niet meegenomen.

Gevolg van deze inventarisatie is dat het totaal van de risico's € 3.276.000 bedraagt (exclusief de risico's van de grondexploitatie, die zijn hieronder nader toegelicht). Uit een simulatie blijkt dat een weerstandscapaciteit van € 1.355.000 nodig is om alle risico's af te kunnen dekken.

Met behulp van een risicoscore kunnen de risico's worden geprioriteerd en wordt inzichtelijk wat de belangrijkste risico's zijn.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

In onderstaande tabel zijn de tien grootste risico's weergegeven. Het percentage geeft aan hoe groot een bepaald risico is in verhouding tot de totaal benodigde weerstandscapaciteit van € 1.355.000.

De tien grootste risico's jaarrekening 2022:			
	Onderwerp	**Risico omschrijving**	**Invloed**
1.	Schommelingen in de conjunctuur	Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengstenkant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden.	23,15%
2.	Overige onvoorziene risico's	Hierbij valt te denken aan calamiteiten binnen de gemeente, zoals extreem weer of een bedrijfsongeval. Maar ook politieke en bestuurlijke risico's.	15,74%
3.	Budget Jeugd	Door openeindfinanciering en een onzeker beeld van de toekomstige zorgvraag, is het budget Jeugd mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	11,70%
4.	Algemene Uitkering gemeentefonds wordt lager	Algemene Uitkering gemeentefonds wordt lager.	10,14%
5.	Garantstellingen	Door de leningverstrekker wordt een beroep gedaan op de garantstellingen van de gemeente Losser, voor leningen die door partners zijn aangegaan (voor een compleet overzicht zie de 'niet uit de balans blijkende verplichtingen').	7,69%
6.	Budget WMO	Door openeindfinanciering en een onzeker beeld van de toekomstige zorgvraag, is het budget WMO mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	5,80%
7.	Invoering omgevingswet	De Omgevingswet biedt gemeenten de mogelijkheid om met overzichtelijkere regels de leefomgeving meer in samenhang in te richten. Het biedt daarnaast meer ruimte voor lokaal maatwerk en leidt tot een betere en snellere besluitvorming. Afhankelijk van de door Losser gemaakte keuzes heeft dit in meer of mindere mate financiële consequenties.	5,74%
8.	Derden stellen gemeente aansprakelijk	Derden stellen gemeenten aansprakelijk.	5,22%
9.	Aftreden wethouder	Het risico dat een wethouder door omstandigheden moet aftreden, is 'algemeen bestuurlijk' van karakter en beperkt qua omvang.	2,52%
10.	Onvoorziene bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen	Besluiten met financiële consequenties buiten de begroting om maar ook onvoorziene ontwikkelingen binnen	2,04%

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

		gemeenschappelijke regelingen kunnen leiden tot hogere kosten.	

Risico's grondexploitatie

Ter bepaling van de vereiste weerstandscapaciteit van de grondexploitaties maken we gebruik van de Monte Carlo simulatie. Dit is een simulatietechniek waarbij grondexploitaties vele malen worden gesimuleerd, elke keer met andere startcondities. Hierbij houden we rekening met risico's aan de kosten- en opbrengstenkant, maar ook met onzekere gebeurtenissen. Naast projectgebonden risico's, kijken we ook naar niet projectgebonden risico's. Ofwel, ook de conjuncturele risico's worden geïnventariseerd en gekwantificeerd. Deze risico's zijn vaak niet beïnvloedbaar binnen de projecten en liggen op het vlak van macro-economische trends en wet- en regelgeving van hogere overheden. Te denken valt aan spreidingsrisico's rondom gehanteerde parameters. Hiermee ontstaat een volledi ger en betrouwbaarder beeld van de risico's binnen de grondexploitaties. De uitkomst is een momentopname. Marktomstandigheden kunnen snel wijzigen. Dit kan leiden tot fluctuaties in de vereiste weerstandscapaciteit. Om vinger aan de pols te houden actualiseren we daarom jaarlijks zowel bij de jaarrekening als tussentijds bij de programmabegroting de vereiste weerstandscapaciteit. De vereiste weerstandscapaciteit van de grondexploitaties is ultimo 2022 toegenomen (JR 2021: € 232.000) en bedraagt € 730.000. Deze toename komt vooral door:

- het verbreden van de bandbreedtes van de conjuncturele risico's als gevolg van de toegenomen onzekere economische marktomstandigheden;
- het toevoegen van de risicoanalyse van de in 2022 geopende grondexploitatie de Oude Martinusschool.

3. Ratio weerstandsvermogen en verwachte ontwikkelingen

Benodigde weerstandcapaciteit:
De geïnventariseerde risico's zijn de basis voor de risicosimulatie. Op basis van die simulatie wordt het bedrag berekend dat nodig is om deze risico's in financiële zin af te dekken. Conclusie is dat alle risico's, met 90% zekerheid, kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2.085.000 (€ 1.355.000 voor de geïnventariseerde risico's in de bedrijfsvoering/beleid en € 730.000 voor de risico's van de grondexploitaties).

Beschikbare weerstandscapaciteit:
De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de reserves specifiek ter dekking van de risico's gerelateerd aan de gronden. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt ultimo 2022 € 18.380.000. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de bestemming van het rekeningresultaat 2022.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen.

De gemeenteraad heeft aangegeven dat de minimaal wenselijke ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2,0 ligt. Oftewel, de beschikbare weerstandscapaciteit dient minimaal 140 tot 200% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen.

Ratio weerstandsvermogen eind 2022 = € 18.380.000 : € 2.085.000 = 8,8.

De ratio weerstandsvermogen bevindt zich daarmee boven de door de Raad vastgestelde minimale bandbreedte van 1,4 - 2,0. In het vervolg lichten we dit toe.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Tabel, ontwikkeling in de ratio weerstandsvermogen:

Analyse van de weerstandsratio			
Beschikbare weerstandscapaciteit	**Eind 2021**	**Eind 2022**	**Verschil**
Algemene risicoreserve	€ 16.627.000	€ 17.380.000	€ 753.000
Reserves risico grond	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 0
Totaal	**€ 17.627.000**	**€ 18.380.000**	**€ 753.000**
Benodigde weerstandscapaciteit			
Risico's algemeen	€ 1.604.000	€ 1.355.000	- € 249.000
Risico's grondexploitaties	€ 232.000	€ 730.000	€ 498.000
Totaal risico's	**€ 1.836.000**	**€ 2.085.000**	**€ 249.000**
Weerstandsratio (afgerond)	9,6	8,8	-0,8

De beschikbare weerstandscapaciteit is vergeleken met de jaarrekening 2021 met € 0,8 miljoen toegenomen. Mede door de gestegen risico's binnen de grondexploitaties is de benodigde weerstandscapaciteit gestegen, waardoor de weerstandsratio in de jaarrekening 2022 0,8 lager uitvalt dan de ratio van 9,6 uit de jaarrekening 2021 en uitkomt op 8,8.

De tabel hieronder geeft een overzicht van de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen per 31-12 in de afgelopen jaren (afgerond op één cijfer achter de komma).

Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Ratio weerstandsvermogen	1,3	1,9	2,4	3,0	2,5	4,2	9,6	8,8

Prognose ratio weerstandsvermogen 2023 en verder

Verwachte ontwikkeling weerstandscapaciteit ultimo 2022 tot en met 2025				
Component	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Aanwezig weerstandsvermogen	€ 18.727.000	€ 19.762.000	€ 22.410.000	€ 21.650.000
Benodigd weerstandsvermogen	€ 2.085.000	€ 2.085.000	€ 2.085.000	€ 2.085.000
Prognose ratio weerstandsvermogen (afgerond)	8,9	9,5	10,7	10,4

In bovenstaande tabel is de verwachte meerjarige ontwikkeling van de weerstandsratio aangegeven. De meerjarige verwachting is dat de ratio (variërend tussen de 8,9 en 10,7) ruim boven de door de Raad vastgestelde bandbreedte blijft.

In het schema hierboven is geen rekening gehouden met de bestemming van het positieve rekeningresultaat 2022. Naar verwachting leidt dit nog tot een verdere stijging van de weerstandsratio.

4. Financiële kengetallen

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte set van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. De invoering van deze set is bedoeld om de financiële positie van de gemeente inzichtelijker te maken.

Kengetallen worden veelal gebruikt als analyse-instrument. Voordeel hiervan is dat gemeenten beter met elkaar vergeleken kunnen worden. Het zal duidelijk zijn dat het nut van het gebruik van kengetallen om de volgende redenen dient te worden genuanceerd:

- Kengetallen hebben slechts betrekking op het verleden en geven geen zekerheid over de toekomst.
- Kengetallen zijn veelal slechts een momentopname.
- Kengetallen zijn vaak gebaseerd op veronderstellingen.

	Financiële kengetallen	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022	Begroting 2023
1A	Netto schuldquote	41,9 %	51,3 %	31,5 %	42,9 %
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	42,1 %	43,0 %	31,5 %	34,4 %
2	Solvabiliteitsratio	35,5 %	33,1 %	40,4 %	37,6 %
3	Structurele exploitatieruimte	-0,3 %	1,4 %	5,7 %	1,4 %
4	Grondexploitatie	0,3 %	12,3 %	-1,5 %	9,9 %
5	Belastingcapaciteit	107,7 %	112,5 %	100,9 %	113,0 %

Hieronder worden de kengetallen in hun onderlinge relatie beschouwd en van een toelichting voorzien. De kengetallen geven een indicatie hoeveel (financiële) ruimte de gemeente heeft om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. De tabel toont de ontwikkeling over de jaren.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen zowel inclusief, als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De VNG hanteert een kritische waarde van 130%, hier bevinden zich zowel de netto schuldquote inclusief als exclusief de doorgeleende gelden met 31,5 % beduidend onder. De percentages zijn gelijk omdat we in Losser geen doorgeleende gelden kennen. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is op de langere termijn aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Deze ratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de gemeente. In bovenstaande tabel zijn de voormalige reserves Riool en reiniging opgenomen als voorziening conform wijziging BBV en daarmee uit het eigen vermogen verdwenen. Met een score van 40,4 % behoren we tot de categorie gemeenten met een gemiddeld risico.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Structurele exploitatieruimte

Dit financiële kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting of financieel resultaat is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting, maken we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. Hoe hoger het percentage, hoe groter het aandeel van de structurele baten ten opzichte van de structurele lasten in het geheel aan baten. Zoals in de tabel weergegeven, is voor alle jaren sprake van een positief saldo exploitatieruimte.

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grondpositie (boekwaarde) zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Dit kengetal alleen, heeft slechts een beperkte waarde. De relatie vraag en aanbod woningbouw of bedrijventerrein, planning et cetera spelen hierbij ook een cruciale rol. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De gemeente bevindt zich met het percentage -1,5 % in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde van het vorige begrotingsjaar. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de Rioolheffing en Reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit scoort met 100,9 % nog steeds iets boven het landelijk gemiddelde (100%). Maar door de beperkte stijgingen van de lastendruk, niet meer dan inflatie, is de index ten opzichte van het landelijk gemiddelde flink gedaald. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met een gemiddeld risico.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

2.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Samenvatting

Gemeenten beschikken over kapitaalgoederen zoals groenvoorzieningen en plantsoenen, wegen, bruggen, riolering, water, vijvers, sport- en speelvoorzieningen en gebouwen. Deze eigendommen, noodzakelijk voor een goede leefomgeving, vertegenwoordigen een grote waarde. Investeren in onderhoud en vervanging is noodzakelijk om deze ook op lange termijn in stand te houden.

In juli 2013 is de "Nota Kapitaalgoederen Openbare Ruimte" door de Raad vastgesteld. Op basis van deze overkoepelende strategische nota is en wordt gewerkt om de gehele - integrale - beheercyclus te optimaliseren en te verankeren in de gemeentelijke beleidscyclus. Hiervoor is een traject van meerdere jaren opgezet waarin nieuwe beheerpakketten worden aangeschaft, geïmplementeerd en operationeel gemaakt, beheer- en beleidsplannen per beheerdiscipline worden opgesteld en de strategie inzake vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte, samen met de Raad, verder wordt uitgewerkt.
Centraal bij de beheercyclus staat de strategie om, vanuit het integraal beheer en inrichting van de openbare ruimte, mede invulling te geven aan het bereiken van strategische doelen van de gemeente, zowel inhoudelijk als qua proces.

In 2022 lag de nadruk op de afronding van de implementatie en het vullen van het aangeschafte integrale beheerpakket. Er is verder gewerkt aan de integratie met de BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie). Hiermee zijn in beheer zijnde arealen geactualiseerd en kunnen per vakdiscipline beheer- en beleidsplannen opgesteld of geactualiseerd worden. Daarnaast is verkend hoe informatie uit een BIM-systeem ontsloten kan worden ten behoeve van toekomstig beheer.
Het beleidsplan 'Licht in de openbare ruimte' met het vervangingsplan openbare verlichting en het GRP zijn respectievelijk eind 2017 en eind 2022 vastgesteld. Het beleidsplan Wegen is in 2019 vastgesteld. Voor het beleid- en beheerplan Kunstwerken zijn in 2018 alle beheerobjecten geïnspecteerd en visueel beoordeeld. Dit heeft in 2019 geleid tot aanvullend onderzoek en constructieberekeningen bij een beperkt aantal kunstwerken. Deze informatie samen vormt de basis voor het beleid- en beheerplan met daarbij een inschatting van de benodigde lange termijn vervangingsinvesteringen voor Kunstwerken. In 2022 is een begin gemaakt met het opstellen van een Beleid- en beheerplan voor civieltechnische kunstwerken. Na het in kaart brengen van het achterstallige onderhoud en de vervangingswaarde voor het Groenbeleids- en beheerplan, is in 2022 het groenbeleidsplan opgesteld.

Ten aanzien van de vervangingsinvesteringen is de systematiek van het Integraal Meerjaren Investerings- en onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte (MIP) verder uitgewerkt en ingebed in de P&C-cyclus. Met het MIP sturen we erop om met investeringen in de openbare ruimte mede invulling te geven aan ruimtelijke ontwikkelingen en het bereiken van strategische gemeentelijke doelen.

Kaders/Doelen

Algemeen
In het coalitieakkoord heeft het College aangegeven te hechten aan een goede kwaliteit van de leefomgeving. Met investeringen in de openbare ruimte beogen we meer te bereiken dan alleen een schone, hele en veilige leefomgeving. De inrichtingskwaliteit speelt steeds nadrukkelijker een rol bij het creëren van aantrekkelijke buurten en wijken. Daarnaast spelen grote uitdagingen zoals de warmtetransitie en klimaatadaptatie. Samen met de vervangingsopgave in de openbare ruimte, leidt dit tot een integrale en gebiedsgerichte aanpak.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Via het MIP zetten we onderhoudsgelden en vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte zodanig in dat deze ook bijdragen aan de strategische gemeentelijke beleidsdoelstellingen en maatschappelijke opgaven.

Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte betekent dit dat we het MIP continue actualiseren en dat we de al gehanteerde werkwijze voortzetten om synergie te bereiken door waar mogelijk beheerbudgetten mede in te zetten als cofinanciering voor integrale uitvoeringsprojecten in de openbare ruimte. Dit heeft geresulteerd in onder andere het verwerven van een Landelijke Erfgoeddeal.

Dit beleid heeft middels de voorgaande programmabegrotingen en voorjaarsnota's geleid tot het vrijmaken van investeringsruimte voor investeringen in de openbare ruimte voor de komende jaren. Dit betreft aanvullende financiering van uitvoeringsprogramma's die behoren bij bijvoorbeeld: de "Kwaliteitsimpuls De Lutte", het "Parapluplan centrum Losser", "Kwaliteitsimpuls Beuningen", "Kwaliteitsimpuls Glane" en integrale herinrichtings-projecten welke bijdragen aan gemeentelijke beleidsdoelen zoals verkeersveiligheid en bereikbaarheid, recreatieve infrastructuur, investeringen in vitale dorpscentra. Ten aanzien van openbare verlichting draagt de uitvoering van het vervangingsplan bij aan doelstellingen op het gebied van energie en duurzaamheid.

Strategie
Om de ambitie van de vastgestelde onderhoudskwaliteit te behalen is de volgende strategie gevolgd:

Sturen op kwaliteit
De onderhoudswerkzaamheden worden gestuurd op het door de Raad vastgestelde onderhoudsniveau. Door de beperkte beschikbare financiële middelen in het verleden, is voor voorzieningen in de openbare ruimte de levensduur zo ver mogelijk opgerekt als mogelijk binnen de afgesproken kwaliteit, om zo kosten te besparen. Met deze strategie zijn "de grenzen" wat meer opgezocht.

Vervangingsinvesteringen en herinrichting openbare ruimte (via MIP)
De Nota Kapitaalgoederen heeft betrekking op het (dagelijks) onderhoud van de openbare ruimte en gaat niet in op de vervanging of herinrichting van de openbare ruimte. Hierin voorziet het MIP (integraal meerjarig investering- en onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte).

De basis van het MIP wordt gevormd door de vervangingsplannen, die per beheerdiscipline (op basis van periodieke kwaliteitsinspecties) zijn opgesteld. Het MIP bevat een lijst van technisch urgente projecten, gecombineerd met synergie-kansen. Dit zijn projecten waarmee door samenloop van onderhoud, vervanging en nieuw beleid, op basis van synergie, meerdere doelen bereikt worden. Ook investeringen in de openbare ruimte vanuit het Grondbedrijf betrekken we hierbij. Door deze integrale aanpak krijgen ook 'derden' kansen om aan te haken bij investeringen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld de woningstichting, nutsbedrijven, waterschap) en zijn er bijdragen mogelijk vanuit andere overheden en/of bijdragen van derden (bijvoorbeeld bij ontwikkellocaties). Op basis van het MIP is bij de Voorjaarsnota, voor de meest urgente vervangingsinvesteringen en/of synergiekansen, ontbrekende financiële middelen aangevraagd.
De Raad besluit uiteindelijk in de Programmabegroting over de kredieten. Indien geen of onvoldoende kredieten en/of vervangingsbudgetten beschikbaar worden gesteld, moet worden "doorbeheerd". Dit betekent dat we vanuit het onderhoudsbudget, met dagelijks onderhoud en kleine maatregelen, de omgeving 'schoon, heel en veilig' houden. Dit kan leiden tot het doorschuiven van de deelbudgetten, die al wel beschikbaar waren (bijvoorbeeld bij rioolvervangingen kan dit voorkomen).

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Relatie tussen het MIP en de meerjarenbegroting

In het MIP maken we op hoofdlijnen integraal inzichtelijk welke (vervangings-) investeringen en projecten in de openbare ruimte de komende vier jaar een rol gaan spelen. Het MIP is echter een dynamisch plan waarop vele externe factoren invloed hebben. Om deze reden is ervoor gekozen de investeringen waarvan de kapitaallasten beginnen te lopen binnen de scope van de meerjarenbegroting, daadwerkelijk op te nemen in de programmabegroting. Investeringen waarvan de kapitaallasten buiten de scope vallen, blijven via het MIP inzichtelijk en worden bij volgende programma begrotingen opgenomen.

Burgerparticipatie inzake keuzes en prioriteitsstelling en proces
Op basis van het MIP neemt de Raad beslissingen inzake prioritering en keuzes over aanvullende financiële middelen. De strategie is dat technische noodzaak (vervangingsinvesteringen) de basis is van het MIP. De hoogste prioriteit volgt derhalve uit de technische noodzaak tot onderhoud en/of vervanging van een voorziening in de combinatie met het bereiken van andere beleidsdoelstellingen.

Kerncijfers

De totale vervangingswaarden van de kapitaalgoederen in Losser schatten we op ruim € 260 miljoen.

Uitwerking per beheerdiscipline

Wegen

Onder het product Wegen vallen meerdere beheerdisciplines:

- Wegen en verhardingen
- Openbare verlichting
- Gladheidsbestrijding
- Recreatieve fietspaden
- Straatmeubilair (inclusief toeristische bewegwijzering)
- Civieltechnische kunstwerken (bruggen, viaducten, beschoeiingen, etc.)

Beleidskader
Voor alle beheerdisciplines die vallen onder het product Wegen, geldt dat ze deel uit maken van de Nota Kapitaalgoederen. Daarnaast vindt de uitwerking per beheerdiscipline plaats in beleids- en beheerplannen. De beleids-, beheers- en vervangingsplannen voor openbare verlichting en wegen zijn respectievelijk eind 2017 en voorjaar 2019 vastgesteld.

In 2021 is een begin gemaakt met het beleidsplan civieltechnische kunstwerken. Deze is in 2022 nog niet afgerond. Op basis van inspecties is een meerjarig beheerplan gemaakt, waarmee we werken tot het beleidsplan Civieltechnische kunstwerken is afgerond. Er is een deel beschoeiing vervangen in de Saller. Verder is klein onderhoud verricht aan diverse bruggen.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties
Vervangingsinvesteringen en budgetten voor groot onderhoud worden opgenomen in het MIP, waarbinnen de integrale afweging inzichtelijk wordt gemaakt. De hoogte van de noodzakelijke onderhoudsbudgetten voor onderhoud en vervanging wordt bepaald via de kwaliteitsinspecties en recent geactualiseerde arealen.
De (vervangings)investeringen worden via het MIP verankerd in de Voorjaarsnota en de

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

programmabegroting. De budgetten voor groot en klein onderhoud zijn opgenomen in de exploitatiebegroting.

Riolering en Water

Beleidskader
In 2022 is het vigerende Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) door de Raad met twee jaar verlengd. Het kostendekkingsplan is daarbij voor de jaren 2023 en 2024 geactualiseerd en geïndexeerd. In dit (verbrede) GRP is naast de afvalwaterzorgplicht, ook de zorgplicht voor grondwater en hemelwater opgenomen. Ook is richting gegeven aan duurzaamheid en het anticiperen op klimaatontwikkelingen.

Ter invulling van de gemeentelijke watertaken zijn gemeenten, tot het moment waarop de Omgevingswet van kracht is, verplicht te beschikken over een geldig (strategisch) plan en een bijbehorend kostendekkingsplan. Losser beschikt hiertoe over het GRP 2023-2024.

Het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) heeft de afgelopen jaren een nadrukkelijke rol gespeeld op gebied van water en de waterketen. Samenwerking in de afvalwaterketen, verbetering van de doelmatigheid en klimaatontwikkelingen zijn ontwikkelingen die steeds belangrijker werden. Deze landelijke ontwikkelingen zijn vertaald naar de regio's. In Twente heeft dit geresulteerd in "Waterwinst 2.0". Met die intentieverklaring spreken de 14 Twentse gemeenten, samen met het waterschap, de bereidheid uit om samen te werken in de (afval)waterketen. Doel is om een structurele kostenbesparing in de keten te realiseren. Daarnaast zijn 'kennis' en 'kwetsbaarheid' speerpunten in "Waterwinst 2.0".

"Van Waterwinst naar waterbewustzijn"
Inmiddels is het besef doorgedrongen dat eenzijdige focus op kostenreductie op korte termijn niet leidt tot de gewenste ontwikkelingen. Om goed waterbeheer in Twente te kunnen garanderen zijn slimme, duurzame en integrale oplossingen nodig, waarbij betrokken partijen intensiever met elkaar willen samenwerken. Om die reden is begin 2018 door alle Twentse gemeenten ingestemd met de gezamenlijke visie "Twents Water verbindt, van waterwinst naar waterbewustzijn". Naast aandacht voor kostenbesparing, richt de aandacht zich met name op een robuust watersysteem en klimaatbestendig Twente; het benutten van kansen vanuit de wateropgaven, om bij te dragen aan een aantrekkelijke leefomgeving, waterbewustzijn en verdergaande samenwerking.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)
Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Het Deltaplan versnelt en intensiveert de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen.

In het Deltaplan zijn zeven ambities vastgelegd voor een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting van Nederland:
- Kwetsbaarheid in beeld brengen (klimaatstresstesten).
- Risicodialoog voeren en strategie opstellen.
- Stimuleren en faciliteren.
- Handelen bij calamiteiten.
- Reguleren en borgen.
- Opstellen uitvoeringsagenda.
- Meekoppelkansen benutten.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Het in kaart brengen van de gevolgen van klimaatverandering is binnen het samenwerkingsverband Twents Waternet uitgevoerd. Dit is in 2019 gebeurd met klimaatstresstest.
Twents waternet, een samenwerking van de 14 Twentse gemeenten en waterschap Vechtstromen, heeft samen met de provincie Overijssel, BNA oosting en Architectuurcentrum Twente de Twentse Klimaatpraat Online georganiseerd.

Samenhang met het beheer van de openbare ruimte.

Investeringen in rioolvervangingen bieden vaak kansen om ook de bovenliggende openbare ruimte opnieuw in te richten. De financiële middelen voor deze herinrichting kunnen niet ten laste van het GRP gebracht worden. Hiervoor zetten we andere dekkingsmiddelen in, zoals onder andere het budget “Groot onderhoud Wegen”, aanvullende investeringsbudgetten (via MIP en investeringen vanuit de Programmabegroting). Ook zetten we in op het verwerven van externe bijdragen.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties
De financiële consequenties zijn opgenomen in het kostendekkingsplan dat integraal deel uitmaakt van het GRP. Op basis van het kostendekkingsplan is de hoogte van de rioolheffing bepaald. Op basis van het geactualiseerde kostendekkingsplan zoals beschreven in de notitie “Rioolheffing gemeente Losser, berekening rioolheffing 2023-2042” is de hoogte van de rioolheffing bepaald.

Groen en Landschap

Beleidskader
Groen en Landschap maakt deel uit van de Nota Kapitaalgoederen. Daarnaast vindt de uitwerking plaats in beleid- en beheerplannen. Deze beheerdiscipline draagt ook in belangrijke mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Niet voor niets worden de termen “groen en lommerrijk” genoemd als kernwaarden in de centrumvisies voor Losser en De Lutte.

Ook in het kader van de noodzakelijke klimaatadaptatie speelt 'groen' een belangrijke rol. In het groen kan overtollig water tijdelijk worden opgevangen, de wortelzone van bomen en struiken houdt water langer vast. Bomen kunnen daarnaast zorgen voor een koelere omgeving, wat vooral van belang is bij het tegengaan van hittestress in de bebouwde omgeving. Tevens zorgen bomen in grote mate voor luchtfiltering en CO2 opslag. De komende jaren willen wij daarom het aantal bomen in de kernen vergroten, door aanplant van geschikte soorten op strategische locaties. In 2022 zijn 75 bomen aangeplant vanuit beheer. 80% is ter vervanging van slechte, dode of gesneuvelde bomen, 20% hiervan betreft nieuwe locaties. De nieuwe locaties betreft o.a. groenstroken met voldoende ruimte voor een boom en speeltuinen om in de toekomst hittestress te voorkomen.

Een ander belangrijk doel van het gemeentelijk groen is het verhogen van de biodiversiteit. Hierdoor krijgen verschillende 'bestuivers' meer kansen om zich te ontwikkelen en kunnen natuurlijke vijanden van plaagdieren zich beter handhaven. Biodiversiteit is belangrijk ter voorkoming en beperking van ziekten en plagen en het bewerkstelligen van een sterkere en gezondere balans in onze leefomgeving. Op diverse locaties in de gemeente is in totaal ruim 3000m2 kruiden- en bloembollenmengsels aangebracht. Daarnaast is het locatieafhankelijk extensieve maaibeheer ook verder doorgevoerd, nu ook op andere plekken dan alleen bij eiken, om zo ecologische verbindingszones te maken, onder andere om de eikenprocessierups te bestrijden. Deze belangen en bijbehorende werkwijzen zijn ook vastgelegd in het in 2022 vastgestelde groenbeleidsplan.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Voor het bomenbeheer hanteren wij het 'Handboek Bomen', waarin de belangrijkste normen voor aanleg en beheer van bomen zijn vastgelegd. De kaders zijn verwerkt in het vastgestelde groenbeleidsplan. Dit plan is actief onder de aandacht gebracht, zowel in- als extern zodat alle partijen die ermee van doen hebben duidelijk beeld hebben van de visie en het beleid en daar ook naar konden handelen. Vanuit het Servicebedrijf is de speciale boomverzorgingsploeg intensief ingezet. Ze hebben al veel achterstanden van de afgelopen jaren met betrekking tot snoei en boomveiligheidscontroles weggewerkt.

Gemeentelijke gebouwen en vastgoed

Beleidskader

In de Vastgoednota gemeente Losser is het beleid uitgewerkt en vastgelegd.

De Vastgoedlijst eigendom gemeente Losser vormt de basis voor keuzes in het aanhouden dan wel afstoten van locaties. Daarbij wordt beoordeeld of de locaties nog wel nodig zijn voor de eigen dienst of beleidsdoeleinden. Worden binnen afzienbare tijd (tien jaar) geen (ruimtelijke) ontwikkelingen verwacht, dan wordt voorgesteld deze locaties af te stoten en in de verkoop te zetten.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De vertaling van het beleid naar de begroting vindt plaats via het Meerjaren Onderhoud Plan (MOP)-gebouwen. De onderhoudsconditie wordt bepaald conform de Rgd-BOEI-methodiek. Voor een redelijk niveau van onderhoud wordt voor de panden met een toekomstperspectief (meer dan tien jaar) een conditiescore 3, conform de Rgd-BOEI aangehouden. Voor de af te stoten panden met een tijdelijk gebruik volstaat een conditiescore 5, conform de Rgd-BOEI op basis van klachtenonderhoud.

In 2022 is voortgang geboekt met de verduurzaming van de panden in eigendom van de gemeente, die voor eigen gebruik en beleidsdoeleinden worden ingezet. Door het na isoleren van de 'schil' van de panden (daken, gevels, vloeren en kozijnen), maar ook de toepassing van LED verlichting. Alle panden zijn van een nieuw energielabel voorzien en we hebben een plan opgesteld voor de volgende stap naar een energieneutraal en gasloos gebouwenbezit. Dan zal vooral worden ingezet op de vervanging van de klimaatinstallaties door een duurzame variant.

Nog niet alle panden zijn op een energielabel A (of hoger) uitgekomen. De werkplaats in Overdinkel en gymzaal De Vlasakker komen ook na isolatie niet hoger dan energielabel C. Daarnaast is de gymzaal in Beuningen, met energielabel G, nog in afwachting van het onderzoek naar een Kleintje kulturhus in Beuningen. Met de volgende stap naar een energieneutraal en gasloos gebouwen bezit zullen ook deze gebouwen op een energielabel A (of hoger) uitgekomen. Voor het Zwembad Brilmansdennen is daar al op vooruit gelopen en onderzoek gedaan naar het gasloos verwarmen via aquathermie, waarbij gebruik wordt gemaakt van de restwarmte uit het gezuiverde afvalwater (effluent) van de rioolwaterzuivering. De benodigde extra elektriciteit, voor het onttrekken van deze warmte via warmtewisselaars en opwerken naar geschikte temperaturen via warmtepompen, wordt geleverd door zonnepanelen op het dak. Een financieel aantrekkelijke businesscase is mogelijk.

'Vermarkten' vastgoed en gronden. In aansluiting op de motie van de raad van 11 juni 2019 over het vermarkten van gemeentelijk vastgoed en gronden, is eind 2019 de gelijknamige notitie vastgesteld. Primair is deze notitie erop gericht richtlijnen te geven over de wijze waarop de gemeente haar vastgoed/gronden zal vermarkten. Daarbij moet rekening worden

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

gehouden met de lopende huurcontracten, aanwezige erfpacht-/opstalovereenkomsten en ontwikkelingen in de markt.

Vertaling naar de begroting

Het MOP is opgenomen in de exploitatiebegroting. Investeringen in gebouwen lopen separaat via “nieuw beleid” in de Voorjaarnota.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

2.4. Financiering

Treasurybeleid

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet fido) geeft de kaders aan waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. Het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering, het bijdragen aan het behouden van de goede kredietwaardigheid en handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt. Een belangrijke eis uit de Wet fido is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat het beheer prudent (verstandig) dient te zijn.

Het in 2022 gevoerde beleid is gebaseerd op het op 6 juli 2021 door de raad vastgestelde Treasurystatuut 2021. Hierin is het beleidskader voor Losser inzake treasury opgenomen. In het statuut is de geldende wetgeving vertaald naar de gemeente. Zo is vastgelegd hoe de financiële risico's, zoals het renterisico (van vaste en vlottende schuld), het kredietrisico, het liquiditeitenrisico en koersrisico, worden geminimaliseerd. En wordt de verdeling van taken en bevoegdheden vastgelegd. Ook is de verantwoordingsrelatie inzake het treasurybeleid tussen de gemeente Enschede en gemeente Losser vastgelegd.

Renterisicobeheer

Het renterisico wordt beperkt doordat de gemeente zeer terughoudend omgaat het vertrekken van leningen en garanties. Afgezien van de starters- en duurzaamheidsleningen heeft de gemeente Losser geen leningen verstrekt. De uitvoering van de startersleningen is ondergebracht bij het Stimuleringsfonds Nederlandse Gemeenten. De gemeentelijke leningen, om lokale initiatieven mogelijk te maken die bijdragen aan het energieneutraal maken van Losser, worden verstrekt vanuit het Energiefonds Losser.

Zie paragraaf 4.3 voor de specificatie van de gewaarborgde leningen. De uitstaande (nog 2) garanties op geldleningen stammen uit de jaren 90. Bij deze garanties zijn geen zekerheden c.q. onderpand verkregen. De risico's die voortvloeien hieruit zijn opgenomen in het weerstandsvermogen (zie top 10 met risico's in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Losser neemt een achtervangpositie in bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor verstrekte leningen aan corporaties. Per 1 augustus 2021 is de nieuwe achtervangovereenkomst ingegaan. Zoals verwacht is de achtervangpositie van Losser hierdoor hoger geworden (ruim 3 miljoen euro) omdat de nieuwe verdeling gebaseerd is op basis van bezittingen van de woningcorporaties in de gemeente (en niet langer op basis van de specifieke leningen waarvoor door de gemeente achtervang is afgegeven). Gebleken is dat de gemeente Enschede voor een deel in de achtervang staat voor bezit van de corporaties in omliggende gemeenten waaronder ook voor Losser. De risico's hiervan zijn tot op heden ingeschat op nihil. Het WSW bezit namelijk de hoogste classificering van kredietwaardigheid (de zogenaamde AAA-rating) waardoor aanspraak op de verstrekte achtervang niet zal voorkomen. De grotere achtervangpositie heeft derhalve geen (financieel) effect op de exploitatie en slechts een minimaal (negatief) effect op het risicoprofiel.

Renteresultaat

Het resultaat in 2022 is ruim 190.000 euro lager dan begroot. Het verschil tussen het renteresultaat in deze jaarrekening en de Voorjaarsnota 2022 wordt veroorzaakt door de afwijking tussen de begrote rentebate uit de kapitaallasten en de lagere realisatie. Ook wijkt de uiteindelijke rentevergoeding aan de grondexploitaties af. Enerzijds is dit het gevolg van het al gemelde verschil tussen het begrote en werkelijke rentepercentage. Anderzijds wijkt de

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

boekwaarde waarover de rente wordt berekend, flink af doordat tussentijds winst is genomen door het grondbedrijf. Gemeentebreed is geen sprake van een rentenadeel aangezien de rentelasten niet afwijken van de begroting. Er is sprake van een lagere verrekening waardoor sprake is van een rentevoordeel op de gemelde onderdelen in de begroting.

Omslagrente

Vanuit de BBV-regelgeving voor rente moet worden vastgesteld in de jaarrekening of de begrote omslagrente niet te veel afwijkt van de realisatie. Een afwijking van maximaal 25% is toegestaan. Bij overschrijding hiervan dient de omslagrente herrekend te worden.

In de onderstaande tabel is de vergelijking tussen begroting en realisatie voor 2022 van de omslagrente terug te vinden. Hieruit blijkt dat de afwijking binnen de toegestane marge blijft en de begrote omslagrente van 0,7% geen aanpassing behoeft.

Omschrijving	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Externe rentelasten korte en lange financiering	525.091	494.836
Externe rentebaten (o.a. rente personeelshypotheken)	-52.257	-38.985
Totaal door te rekenen externe rente	**472.834**	**455.851**
Rente aan grondexploitaties	-21.314	-54.202
Rente projectfinanciering (Kulturhus)	-25.864	-25.864
Saldo toe te rekenen externe rente	**425.657**	**375.786**
Rente over eigen vermogen	0	0
Rente over voorzieningen	0	0
Toe te rekenen rente	**425.657**	**375.786**
Toegerekende rente aan boekwaarden	430.076	434.762
Renteresultaat rente	**4.419**	**58.977**
Boekwaarde cf. geprognosticeerde balans	**54.444.709**	
Omslagrente	0,70%	0,70%
Afwijking t.o.v. realisatie		***15,69%***

Sinds 1 januari 2016 gelden voor de rentetoerekening aan de grondexploitaties nieuwe BBV-regels. Daardoor wordt aan de grondexploitaties een rente toegerekend op basis van de daadwerkelijke rentelasten van de langlopende en kortlopende schulden. Hierbij houdt het BBV ook nog rekening met de verhouding eigen en vreemd vermogen van de gemeente op de balans. Uiteindelijk moet de daadwerkelijke rente worden verrekend. In de begroting was rekening gehouden met een percentage van 0,70% over 2022. De werkelijke gemiddelde rente bedroeg 0,91% in 2022 doordat de verhouding eigen en totaal vermogen afweek van de geprognotiseerde balans uit de begroting 2022.

Kasgeldlimiet

Voor het beperken van de renterisico's is in de Wet fido ook een norm voor de kortlopende schulden opgenomen, de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is het bedrag dat de gemeente als gemiddelde netto vlottende schuld (vlottende schulden minus vlottende middelen) maximaal mag hebben.

De kasgeldlimiet bedroeg in 2022:

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	(x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1.	**Omvang begroting per 1 januari 2022** - grondslag	65.469	65.469	65.469	65.469
2.	**Toegestane kasgeldlimiet:**				
	- in % van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	- omvang kasgeldlimiet	5.565	5.565	5.565	5.565
3.	**Toets kasgeldlimiet:**				
	Gemiddelde overschot vlottende middelen	3.193	2.375	9.061	7.549
	Gemiddeld opgenomen vlottende schuld				
	Toegestane kasgeldlimiet	5.565	5.565	5.565	5.565
	Ruimte onder kasgeldlimiet	**8.758**	**7.940**	**14.626**	**13.114**

Uit de tabel blijkt dat de gemeente de limiet gedurende geheel 2022 niet heeft overschreden. In 2022 was sprake van een ruim positief liquiditeitssaldo als gevolg van de rijksbijdragen voor de Coronacrisis die zijn ontvangen in 2020 en 2021 die later zijn uitgegeven. Ook zijn de voorgenomen investeringen achtergebleven ten opzichte van de begroting.

Renterisiconorm

In de Wet fido is bepaald dat de gemeente binnen de renterisiconorm moet blijven. Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de langlopende schulden (schulden met een looptijd van één jaar of langer). Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten.

De renterisiconorm beoogt in de kern dat de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen totaal niet meer dan 20% van de totale begroting van baten en lasten mogen bedragen. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente Losser in 2022 de norm niet heeft overschreden:

Berekening renterisiconorm (x € 1.000)	Begroting 2022	Realisatie 2022
1. Begrotingstotaal	65.469	65.469
2. Vastgesteld percentage	20%	20%
3. **Renterisiconorm** (1. x 2.)	13.094	13.094
4. Aflossingen	3.037	3.037
5. Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	10.057	10.056

Terugblik op activiteiten treasuryfunctie

In 2022 heeft de treasuryfunctie zich bezig gehouden met de in de begroting 2022 gemelde acties:

- Start nieuw contract met BNG Bank vanaf 1 januari 2022. De BNG is vanaf die datum voor minimaal 4 en maximaal 10 jaar, weer de huisbankier voor de gemeente Losser (en ook voor GBTwente en gemeenten Enschede en Hengelo, waarmee de aanbesteding samen is uitgevoerd). De nieuwe rentecondities, tezamen met de stijgende rente zorgden voor aanpassing van hoe om te gaan met het banksaldo. Begin 2022 was nog sprake van een negatieve korte rente bij een positief banksaldo, waardoor gezorgd werd dat dit saldo negatief was. Nu de rente echter (ruim) positief is geworden, wordt creditrente vergoed over het gehele positieve banksaldo. We streven naar een positief saldo, zodat geen rente betaald wordt over een negatieve stand op de bankrekeningen. Zo worden de rentelasten geminimaliseerd en de rentebaten gemaximaliseerd.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

- Vanuit het nieuwe contract is onderzocht of er mogelijkheden zijn voor verdere efficiency van het betalingsverkeer, zoals bijvoorbeeld de inzet van nieuwe betaalinstrumenten. Nader onderzoek wees uit dat dit niet nodig was. Wel bleek dat op de transactieoverzichten van de BNG Bank niet alle kosten correct waren vermeld. Het verschil is ondertussen terugbetaald.

Limieten 2022

In de financieringsparagraaf dienen conform artikel 16, lid 3 van de Financiële verordening jaarlijks de limieten voor het opnemen van kredieten in rekening-courant, het uitzetten van tijdelijk overtollige geldmiddelen en het aantrekken van langlopende geldleningen te worden vastgesteld. De Raad stelt hiermee de grenzen vast waarbinnen het college in 2022 kon financieren of beleggen.

Uit de onderstaande tabel blijkt dat de limieten niet zijn overschreden in 2022.

Netto-vlottende schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2022	6.121	6.121	6.121	6.121
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld in kwartaal	0	0	0	0
Gemiddeld overschot vlottende middelen	3.193	2.375	9.061	7.549
Saldo vlottende schuld minus vlottende middelen	-3.193	-2.375	-9.061	-7.549
Overschrijding limiet: ja/nee *)	nee	nee	nee	nee

Vaste schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2022	5.000	5.000	5.000	5.000
Opgenomen vaste schuld in kwartaal	0	0	0	0
Cumulatief opgenomen vaste schuld in jaar	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee *)	ja	ja	ja	ja

Uitzettingen (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2022	490	490	490	490
Totale omvang uitzettingen in kwartaal	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee *)	nee	nee	nee	nee

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

2.5. Bedrijfsvoering

ICT

De overgang naar Common Ground is een meerjarig programma. Hierbij volgt Losser Enschede, een van de landelijke koplopers in deze ontwikkeling. Wanneer onderdelen van het programma geschikt zijn voor productie worden die in de Losserse systemen en dienstverlening toegepast.

Losser lift mee met Enschede op de ingezette koers om datagedreven werken verder te ontwikkelen. Er is geëxperimenteerd met data en er is een datateam ontstaan.

Losser heeft in 2022 de toetreding tot Dimpact voorbereid. Dit was nodig om de moderne software te kunnen verwerven die de bedoelde dienstverlening nodig heeft in de toekomst.

Naast de genoemde ontwikkelingen heeft uitbreiding plaatsgevonden van de dienstverlening van Enschede voor Losser, wat betreft: a) Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), b) de implementatie van Centric Leef Omgeving en tenslotte c) de dienstverlening voor Handhaving BOA's (Sigmax suite).

In 2022 heeft het college het Strategisch informatiebeveiligings- en privacybeleid 2022 – 2025 vastgesteld. Dit geeft organisatie een kader voor de borging van de 'Baseline Informatiebeveiliging Overheid' (BIO) en de AVG. Op basis van het strategisch beleid wordt verdere invulling gegeven aan tactische en operationele uitwerkingen zoals specifiek beleid, richtlijnen en maatregelen. Daarnaast hebben we de digitale weerbaarheid verhoogd, door onder andere de monitoring van onze IT-omgeving uit te breiden. Hierdoor signaleren we vroegtijdig afwijkingen en verdacht gedrag en kunnen we passend reageren. Naast techniek is ook de factor mens een belangrijke schakel in de informatiebeveiliging. We bieden verplichte bewustwordingstrainingen aan om het bewustzijn van onze medewerkers te vergroten.

In navolging van Enschede is in Losser gestart met de automatisering van de Instroom, Doorstroom en Uitstroom (IDU)-processen. Leidinggevenden worden hiermee ontzorgd in hun personele mutaties en het aanvragen van faciliteiten en toegangsrechten.

BRIDGE

Met het project BRIDGE brengen we onze informatiehuishouding en archieven verder op peil. Er is gewerkt aan het inrichten van de processen op basis van de nieuwe standaarden en de Archiefwet. Daaruit blijkt dat een en ander anders moet worden georganiseerd en beheerd. Hiervoor is een organisatiemodel en plan opgesteld, dat in 2023 en 2024 wordt ingericht.

Inkoop

Er is een spend- en leveranciersdashboard voor gemeente Losser gebouwd. Deze tool geeft inzicht in uitgaven, leveranciers en inkoopcategorieën voor gemeente Losser als geheel en specificatiemogelijkheden per afdeling en per budgethouder. Dit dashboard wordt eens per kwartaal geactualiseerd. Op basis van de inzichten uit dit dasboard kunnen inkoopadviseurs onder andere concrete adviezen gegeven om rechtmatigheid op inkopen te bevorderen. De documenten ten behoeve van aanlevering voor de rechtmatigheidscontroles zijn verbeterd om juiste dossiervorming en snelheid in aanlevering te bevorderen.

De een inkoopanalyse 2022 is geanalyseerd en de resultaten inclusief conclusies en quick-wins zijn gepresenteerd aan het management. Om breder grip op (rechtmatig) inkopen te bevorderen, is eind 2021 een jaarplan met acties ten behoeve van informatievoorziening voor

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Losser opgesteld. Dit met als doel om bij te dragen aan het inkoop bewustzijn, kennis van het inkoopbeleid en het inkoopproces bij medewerkers van gemeente Losser. Gedurende het jaar 2022 zijn hiertoe diverse acties ingezet. Zoals ‘lunchen & leren bijeenkomsten' en workshops ‘inkoopbeleid Losser’.

P&O

Onze aanpak van campagnematige en datagebaseerde werving hebben we in 2022 voortgezet. Bij de campagnes is met succes gebruik gemaakt van vacaturevideo’s, social media en van actieve ‘sourcing’ (rechtstreeks zoeken en benaderen) van kandidaten. Losser maakt daarbij gebruik van het gespecialiseerde recruitmentteam van de gemeente Enschede. De ontwikkeling van het Losserse werkgeversmerk en de inrichting van de nieuwe werken-bij-site zijn in het najaar gestart en zullen in de eerste helft van 2023 zijn afgerond. Bij de ontwikkeling van het merk en de werken-bij-site worden medewerkers van de gemeente Losser actief betrokken.

Communicatie

Corona en de vluchtelingencrisis hebben grote impact gehad op de werkzaamheden van team Communicatie. Daarnaast gingen ook alle lopende zaken gewoon door. In 2022 is een start gemaakt met de evaluatie van de communicatiefunctie. De uitkomsten worden in 2023 verwacht.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

2.6. Verbonden partijen

Inleiding
Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's, is het gewenst dat in de begroting en de jaarrekening aandacht wordt besteed aan derde-rechtspersonen, waarmee de gemeente een band heeft. Een organisatie wordt in deze paragraaf Verbonden partijen opgenomen, als Losser bij deze partijen een bestuurlijk en financieel belang heeft. Het gaat dan concreet om deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. Onder bestuurlijk belang wordt in dit verband verstaan: het hebben van een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die achtergesteld zijn in geval van faillissement van de verbonden partij en/of dat financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Beheer verbonden partijen
In het Beleidskader verbonden partijen (vastgesteld door de Raad op 9 april 2019) wordt verder ingegaan op de rol van de Raad met betrekking tot verbonden partijen. Daardoor kan de Raad invulling geven aan de toezichthoudende rol. De gemeente houdt de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Kernvragen zijn of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenstemmen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Het tweede belang betreft het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. De gemeente moet steeds de afweging maken, welke aanpak de beste garantie biedt dat de taak wordt uitgevoerd op een manier zoals de gemeente dat voor ogen staat. De gemeente moet ook afwegen op welke manier de gemeente voldoende inhoudelijk en financieel toezicht heeft binnen de uitvoering van een taak.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen:

Regio Twente
Inmiddels is Twente Board gestart, is de gemeenschappelijke regeling Regio Twente omgevormd naar de GR SamenTwente en is een bedrijfsvoeringsregeling opgericht voor de Recreatieve Voorzieningen (het Recreatieschap Twente). De Coalitions of the Willing zijn ondergebracht bij de gemeenten. Het jaar 2022 was het eerste volledige jaar dat nieuwe structuur heeft gewerkt.

Regionaal Energiebedrijf
In 2022 is besloten om samen met de gemeenten Dinkelland en Tubbergen het Regionaal Energiebedrijf op te zetten. Het doel is om lokaal energie op te wekken, waarvan de opbrengsten ten goede komen aan de eigen bewoners. Door samen te werken wordt tegenwicht geboden aan de grote professionele energiebedrijven, die verantwoordelijk zijn voor de grote zonneparken en windmolens.

Lijst van verbonden partijen

Tabel: Algemeen bestuurlijke belangen en risico's per verbonden partij

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
Gemeenschappelijke regelingen			
Samen Twente	Alle betrokken gemeenten zijn vanaf 8	In de begroting van Samen Twente wordt	De uitgaven van Samen Twente moeten in de pas

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	juli 2021 met één lid vanuit het college vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. Dit lid heeft ook een plaatsvervanger. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek, met wethouder Van Essen als plaatsvervangend lid.	het geraamde bedrag van de gemeente opgenomen en in de jaarrekening wordt het werkelijk verschuldigde bedrag van de gemeente vastgesteld. De bijdrage is afhankelijk van het aantal inwoners. De gemeentelijke bijdrage voor 2022 was € 1.217.141.	blijven lopen met de gemeentelijke financiële mogelijkheden.
GR Recreatieschap Twente (Enschede)	De GR Recreatieschap is per 1 januari 2022 gestart. De betrokken gemeenten zijn in het bestuur vertegenwoordigd met één lid. De gemeente Losser wordt vertegenwoordigd door wethouder Nordkamp, met wethouder Oosterbroek als plaatsvervanger.	De gemeentelijke bijdrage aan het Recreatieschap Twente voor 2022 was €108.547.	
Bestuursovereenkomst Sociaal Economische Structuurversterking	Deze bestuursovereenkomst beschrijft de samenwerking tussen de Twentse gemeenten voor het versterken en verbreden en het uitzetten van een gezamenlijke koers van en voor de sociaal economische structuur van Twente. In het bestuurlijk overleg wordt gezamenlijk de inbreng in het bestuur van de Stichting Twenteboard voorbereid, afgestemd en teruggekoppeld. Daarnaast wordt overleg gevoerd en afgestemd over het lobbyen van de gemeenten bij provincie, Rijk, de Europese Unie en andere (semi)overheden en haar organisaties ten	In de bestuursovereenkomst Sociaal Economische Structuurversterking is voor het jaar 2022 een bijdrage van € 9,01 per inwoner afgesproken.	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	behoeve van de sociaal economische structuurversterking en andere door het bestuurlijk overleg gekozen onderwerpen. De gemeente Losser wordt in de dit overleg vertegenwoordigd door wethouder Nordkamp, met wethouder Oosterbroek als vervanger.		
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	Elke gemeente wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door een door het college van burgemeester en wethouders aan te wijzen vertegenwoordiger. Het dagelijks bestuur bestaat uit 8 leden, waarin in ieder geval zitting hebben de AB-leden uit de gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede. De voorzitter wordt door het AB uit zijn midden aangewezen. De gemeente Losser wordt in het Algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Nordkamp. Wethouder Oosterbroek is plaatsvervanger. Elk lid heeft in de vergadering van het algemeen bestuur één stem.	De gemeente Losser is afnemer van producten schuldhulpverlening van de gemeenschappelijke regeling voor een begroot bedrag in 2022 van €€ 119.638.	De gemeente is verantwoordelijk voor integrale schuldhulpverlening, waarbij zowel aandacht is voor preventie, vroegsignalering en nazorg. De gemeente kan zelf beslissen of zijn meer taken wil inkopen of om basistaken zelf weer te gaan uitvoeren.
Crematoria Twente (Enschede)	OLCT is een collegeregeling. Er is een algemeen bestuur waarin alle betrokken gemeenten met elk een lid - benoemd door het college van een deelnemende gemeente uit zijn midden. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, die door het AB uit zijn midden worden benoemd met dien verstande dat drie van	Crematoria Twente keert jaarlijks dividend uit aan de GR OLCT, die het dividend aan de deelnemende gemeenten uitkeert naar rato van het aantal crematies van ingezetenen. Het jaar 2022 heeft een, na toevoeging van een deel van het positieve resultaat aan de algemene reserve, een bescheiden	De risico's voor Crematoria Twente zijn voornamelijk financieel. Door de vele verwachte investeringen staat de winst onder druk. Voor de gemeente Losser betekent dit dat een lagere dividenduitkering wordt ontvangen. Daarnaast blijft de dividenduitkering afhankelijk van het aantal crematies.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	de vijf zetels worden ingenomen door leden van de deelnemende gemeenten, waarvan het inwoneraantal op 1 januari van het jaar waarin de keuze plaats vindt, minder is dan 40.000. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek. Wethouder Van Essen is plaatsvervanger. Wethouder Oosterbroek is tevens lid van het dagelijks bestuur.	winstuitkering opgeleverd.	
Veiligheidsregio Twente (Enschede)	De Veiligheidsregio Twente is een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam, bestaande uit een algemeen bestuur, waarin elke gemeente is vertegenwoordigd door de burgemeester en een dagelijks bestuur bestaande uit vijf leden. Besluitvorming in het algemeen bestuur vindt plaats bij gewone meerderheid. Echter bij de vaststelling van de begroting en rekening beschikt het lid over het aantal stemmen dat wordt bepaald door het aantal inwoners. De burgemeester wordt in het algemeen bestuur vervangen door de locoburgemeester.	De aangesloten gemeenten betalen voor 2022 hun verplichte bijdrage naar een door het algemeen bestuur vastgestelde systematiek. De begrote bijdrage van Losser voor 2022 bedraagt € 1.591.148.	De bijdrage van de gemeente is afhankelijk van het behaalde resultaat van de VRT. Dit kan van invloed zijn op de gemeentelijke bijdrage.
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	De Omgevingsdienst Twente is eenregeling tussen de colleges van de Twentse gemeenten en het college van GS van Overijssel. De colleges van alle deelnemers hebben zitting in het algemeen bestuur en wijzen	De Omgevingsdienst Twente is per 1 januari 2019 formeel van start gegaan. De financiële bijdrage van de gemeente Losser is begroot op € 485.615 in 2022.	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	daarin een lid en een plaatsvervangend lid aan. Wethouder Van Essen maakt namens de gemeente Losser deel uit van het algemeen bestuur met als plaatsvervanger wethouder Oosterbroek.		
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	Wethouder Oosterbroek maakt deel uit van het algemeen bestuur. Haar plaatsvervanger is wethouder Van Essen. De stemverhouding in het algemeen bestuur is verdeeld naar rato van het aantal deelnemers. Iedere deelnemer met meer dan 100.000 inwoners heeft zes stemmen, met meer dan 50.000 inwoners vier stemmen en met minder dan 50.000 inwoners twee stemmen.	De gemeentelijke bijdrage wordt bepaald aan de hand van tariefdifferentiatie. Bij tariefdifferentiatie worden tarieven per verdeelsleutel vastgesteld en de deelnemende gemeente betaalt naar rato voor het aantal "verdeelsleutels" dat is afgenomen. Verschuivingen in aantallen of wijzigingen in het tarief van een verdeelsleutel ten opzichte van voorgaand jaar kunnen er in resulteren dat de onderlinge verhoudingen tussen gemeentelijke bijdragen veranderen.	Het GBT voert drie keer per jaar een risico-inventarisatie uit, waarbij alle risico's worden benoemd. Eventuele calamiteiten kunnen van invloed zijn op de bijdragen van de verschillende deelnemers. De bijdrage voor de gemeente Losser voor 2022 op basis van de begroting bedraagt € 493.000,-
Vennootschappen en corporaties			
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,03%.	De gemeente bezit 17.550 aandelen à € 2,50. De dividendopbrengst in 2021 bedroeg € 40.014,-	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Enexis Holding N.V. (Den Bosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,014%. In 2016 is een deel van de aandelen verkocht.	De Gemeente Losser bezit 21.310 aandelen, waar jaarlijks dividend over wordt uitgekeerd. Het dividend over 2020	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

		bedroeg € 12.029,64	
Twente Milieu (Enschede)	De gemeente heeft een zeggenschap heeft van 5,3% in NV Twente Milieu. De directeuren en commissarissen worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders.	De gemeente Losser bezit 5,3% van de aandelen. Twente Milieu keert geen dividend uit. Bij een positief jaarresultaat en een solvabiliteit van 25% wordt het dividend verrekend in de kostprijs van het product of de geleverde dienst.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Twence (Hengelo)	Losser heeft 3,49 % van de gewone aandelen van Twence. Vanwege de sterk inhoudelijke inbreng wordt de gemeente Losser in de Algemene vergadering van aandeelhouders vertegenwoordigd door de vakinhoudelijke wethouder.	Losser heeft 29.607 aandelen à € 1 in bezit. Er wordt een dividenduitkering en een borgstellingsprovisie ontvangen.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Wadinko (Zwolle)	Het aandeel van de gemeente Losser in de onderneming bedraagt 2,3%	De gemeente Losser bezit 55 aandelen van de in totaal 2.389 aandelen. Over 2020 en 2021 is er in verband met de coronabepalingen geen dividend uitgekeerd. Over 2022 wordt er weer een regulier dividend verwacht.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%	Losser bezit 0,02% van de waarde.	Het doel is dat de vennootschap in 2022/2023 zal kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	Losser bezit 0,02% van de waarde.	CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie , het bezwaar en/of beroep

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

			te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting.
Coöperatie Regionaal Energiebedrijf Noord-Oost-Twente (Denekamp)	De gemeente Losser is lid van de coörperatie. Wethouder Van Essen maakt deel uit van het bestuur.	De coöperatie was in 2022 in oprichting en heeft nog geen activiteiten ontplooid.	De eerste activiteiten zijn voorzien voor 2023.
Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)			
Euregio (Enschede-Gronau)	De Euregio is een samenwerkingsverband van 129 Nederlandse en Duitse gemeenten, steden en (Land)Kreise. De Euregio heeft een Algemeen Bestuur, een Euregioraad en een dagelijks bestuur. Losser heeft twee vertegenwoordigers in het Algemeen Bestuur (mevrouw Tiethoff, raadslid, en de burgemeester) en één vertegenwoordiger in de Euregioraad (mevrouw Tiethoff).	De gemeente Losser betaalt vanaf 1 januari 2016 een lidmaatschapsbijdrage van € 0,29 per inwoner.	Eventuele ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de bijdragen van de verschillende deelnemers.

Tabel: Financiële kengetallen per verbonden partij

Nog niet alle verbonden partijen hebben de goedgekeurde jaarrekening 2022 gereed. Voor deze partijen zijn geen gegevens over het vreemd en eigen vermogen per eind 2022 opgenomen en ook geen resultaat over 2022. Om toch een indruk van de financiële cijfers te geven, zijn daar waar mogelijk de gegevens over 2021 opgenomen.

Naam en vestigingsplaats	Eigen vermogen begin 2022	Eigen vermogen eind 2022	Vreemd vermogen begin 2022	Vreemd vermogen eind 2022	Jaarresultaat 2022
SamenTwente (Enschede)	15,783 miljoen	12,787 miljoen	21,674 miljoen	12,674 miljoen	31.946
Recreatieschap Twente	740.000	871.000	3,833 miljoen	3,995 miljoen	147.000
Twente Board/Twente Board Development	-	-	-	-	-
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	971.100 euro	1,349 miljoen	14,323 miljoen	14,497 miljoen	365.000
Crematoria Twente (Enschede)	1,550 miljoen	1,611 miljoen	32.337	303.973	361.432
Veiligheidsregio Twente	2,069 miljoen	1,963 miljoen	59,416 miljoen	64.220 miljoen	703.298

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

(Enschede)					
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	2,477 miljoen	2,042 miljoen	1,784 miljoen	2,931	399.000
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	549.000	756.000	10.343 miljoen	7.499 miljoen	206.593
Vennootschappen en corporaties					
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)	5.062 miljoen	4.615 miljoen	143.995 miljoen	107.459 miljoen	300 miljoen
Enexis Holding N.V. (Den Bosch)	4.241 milj.	5.441 milj.	5.154 milj.	4.907 milj.	1300 miljoen
Twente Milieu (Enschede)	12,576 miljoen euro	n.n.b.	15,684 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.
Twence (Hengelo)	149, 605 miljoen	175,964 miljoen	123,065 miljoen	110,693 miljoen	32,490 miljoen
Wadinko (Zwolle)	74,146 miljoen	n.n.b	6,922 miljoen	n.n.b.	8,651 miljoen (2021)
Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	1.532.074 euro	1.480.014 euro	6.925 eur	99154 euro	- 52.060 euro
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	312.379 euro	210.079 euro	22.664euro	13.351 euro	- 102.300
Coöperatie Regionaal Energiebedrijf Noord-Oost-Twente	In oprichting	In oprichting	In oprichting	In oprichting	In oprichting
Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)					
Euregio (Enschede- Gronau)	2,523 miljoen euro	2,523 miljoen euro	12,188 miljoen euro	30,290 miljoen euro	126.108 euro

Risico-inventarisatie

De gemeente Losser heeft zich in 2022 aangesloten bij Naris, een programma waarmee de risico's van de verschillende verbonden partijen kunnen worden geïnventariseerd. De gemeente Losser werkt daarin samen met de gemeenten Enschede, Hengelo, Almelo, Tubbergen en Dinkelland.

Naam verbonden partij	**Score Naris**	**Risicoscore**	**Financieel belang**	**Totaal risico**
Veiligheidsregio Twente	27,39	Hoog	Hoog	Hoog
Bestuurlijk overleg SES/TB	27,5	Hoog	Hoog	Hoog
Samen Twente	23,21	Midden	Hoog	Hoog
Twence	20,22	Laag	Hoog	Midden
Stadsbank Oost Nederland	26,7	Midden	Midden	Midden
OLCT	25,7	Midden	Laag	Midden
Recreatieschap	27,94	Hoog	Laag	Midden

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

GBTwente	22,85	Midden	Gemiddeld	Midden
Omgevingsdienst Twente	24.09	Midden	Gemiddeld	Midden
Twente Milieu	20,44	Laag	Midden	Midden
Wadinko	26,75	Midden	Laag	Laag
Euregio	24,79	Midden	Laag	Laag
Enexis	20,72	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	20,39	Laag	Laag	Laag
PBE	Buiten beschouwing			
CSV	Buiten beschouwing			

Een hoge risicoscore leidt tot meer aandacht voor de betreffende verbonden partij, door het volgen van de financiële en inhoudelijke ontwikkelingen (begroting, rekening en bestuursrapportage) en eventueel waar nodig het vaststellen van een specifiek toezichtarrangement. Dit is in 2022 niet aan de orde geweest. Mocht een dergelijk geval zich voordoen, dan zal het college de raad daar actief over informeren.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

2.7. Grondbeleid

Deze paragraaf schetst de uitvoering van het grondbeleid van de gemeente Losser in 2022 binnen de gestelde kaders.

Doel en uitgangspunten grondbeleid

De doelstellingen van het programmaplan zijn in 2018 geformuleerd en hebben geleid tot een programma-indeling met drie programma's. Het gemeentelijk grondbeleid draagt vooral bij aan de realisatie van de doelstellingen van het programma Fysiek (paragraaf 2.2, F1 t/m F4) en indirect aan de programma's Sociaal en Bestuur en Dienstverlening. Ten aanzien van het programma Fysiek draagt het grondbeleid bij aan de leefbaarheid, bereikbaarheid en vitaliteit van de gemeente Losser.

Ontwikkelingen

De economie als geheel bevindt zich al enige tijd in onrustig vaarwater. Als het prijsniveau zich ongunstig blijft ontwikkelen dan kunnen we consequenties voor de grondexploitaties niet uitsluiten. Dit valt toe te schrijven aan de algemene kostenstijging van de sector en de risico's voor de economie als geheel. Anticiperend op de toegenomen onzekerheden zijn in de risicoanalyses de bandbreedtes van de kosten-, opbrengsten- en renteparameter verdubbeld. In paragraaf 2.2 *Weerstandsvermogen en risicobeheersing* wordt het effect op de vereiste weerstandscapaciteit toegelicht.

Grondexploitaties
De raad heeft besloten dat een aantal ontwikkelingen met voorrang gerealiseerd moet worden. Dat heeft in 2022 geleid tot de vaststelling van een nieuwe grondexploitatie voor het terrein van de voormalige Martinusschool. De haalbaarheid van een aantal locaties wordt nader onderzocht. Hierbij valt te denken aan de herontwikkeling aan de voormalige Aloysiusschool, de Martinuskerk, de Lutte Noord, centrumgebouw Luttermolenveld en een aantal particuliere initiatieven. Een aantal plannen is dusdanig gevorderd dat ze in de onderhandelingsfase zitten. Mogelijk dat in 2023 voor onderhavige locaties nieuwe (particuliere) grondexploitaties geopend kunnen worden. Bij particuliere grondexploitaties faciliteert de gemeente een particuliere herontwikkeling en vraagt een vergoeding voor de te maken kosten. Particuliere grondexploitaties zijn in principe kostenneutraal. Eventuele financiële voor- of nadelen worden verrekend met de reserve Grondexploitatie.

Actuele vermogenspositie grondexploitatie

Winstneming
De commissie BBV schrijft voor dat tussentijds winstnemen bij grondexploitaties verplicht is, indien aan de voorwaarden van de Percentage Of Completion (POC) methode wordt voldaan. De commissie BBV heeft de POC methode in haar regels opgenomen om onder meer gemeenten eerder te verplichten tussentijds tot winstneming over te gaan bij grondexploitaties die daarvoor in aanmerking komen. De voorzichtigheid in tussentijdse winstneming wordt gewaarborgd in de vereiste voorwaarden voor de POC methode:

- het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden geschat;
- én de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
- én de kosten zijn gerealiseerd.

Als is voldaan aan de voorwaarden van de POC methode dient de winst als gerealiseerd en verantwoord te worden beschouwd. In dat geval is het 'niet getrouw' om te wachten met winstneming:

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

- Voor de Saller is in boekjaar 2022 de tussentijdse winstneming berekend op € 571.000. Vanwege vertraging in de realisatie van de kosten en opbrengsten in fase 2C is de tussentijdse winst in 2022 lager uitgevallen dan begroot;
- Bij de Geurmeij is in boekjaar 2022 het positieve resultaat omgeslagen naar een verlies. De in het verleden genomen tussentijdse winst van € 55.000 is daarom volledig teruggeboekt. Per saldo bedraagt het resultaat € 150.313 negatief. Hiervoor is een verliesvoorziening getroffen;
- Het resultaat van de Oude Martinusschool is positief, alleen voldoet deze nog niet aan de voorwaarden om tussentijds winst te nemen;
- Het resultaat van de Nitertweg is van een verlies omgeslagen naar een positief resultaat. Echter, voldoet deze ook nog niet aan de voorwaarden om tussentijds winst te nemen;
- De Muchte voldoet weliswaar aan de voorwaarden om tussentijds winst te nemen maar de uitkomst is dusdanig laag dat deze voor boekjaar 2022 bijna nihil is;
- Bij Wonen aan 't Dinkeldal en de Invalsweg is sprake van een verliesgevende grondexploitatie. Bij verliesgevende grondexploitaties is vanzelfsprekend geen sprake van tussentijdse winstnemingen.

Het kan voorkomen dat bij de berekening van de tussentijdse winstneming in enig jaar blijkt dat de al genomen en verantwoorde tussentijdse winstneming in voorgaande jaren te hoog is geweest. Bijvoorbeeld omdat sprake is van tegenvallers in kosten en/of opbrengsten. Dat kan leiden tot verliesnemingen in het lopende jaar. Het bedrag dat te veel aan tussentijdse winst is genomen wordt dan verrekend. Dat is dit jaar aan de orde bij de Geurmeij. Het risico op het verrekenen van in potentie teveel genomen tussentijdse winst is meegewogen bij het bepalen van de vereiste weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties. Bij de toelichting op paragraaf 2.2 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' zijn de financiële effecten nader beschreven. Bij de toelichting van het jaarresultaat grondexploitaties zijn de effecten op onder meer de Reserve Grondexploitatie weergegeven.

Jaarresultaat grondexploitaties
In onderstaande tabel is het jaarresultaat weergegeven van de grondexploitatie.

Jaarresultaat Grondexploitatie 2022 in hoofdlijnen (bedragen in €) "-" = nadelig			
Omschrijving	*Begroting*	*Realisatie*	*Verschil*
Verliesvoorziening Geurmeij	0	-150.313	-150.313
Verliesvoorziening Wonen aan het Dinkeldal	0	-119.476	-119.476
Verliesvoorziening Invalsweg Overdinkel	0	-26.593	-26.593
Verliesvoorziening Nitertweg	0	7.597	7.597
subtotaal verliesneming	**0**	**-288.785**	**-288.785**
Winstneming de Saller	1.234.927	571.000	-663.927
Winstneming Geurmeij	14.849	-55.000	-69.849
subtotaal winstneming	**1.249.776**	**516.000**	-733.776
Totaal resultaat	**1.249.776**	**227.215**	**-1.022.561**

Bij de winstgevende grondexploitaties is er in 2022 een tussentijdse winst gerealiseerd van per saldo € 516.000. Het nadelige verschil ten opzichte van de begroting zal naar verwachting

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

in de komende jaren leiden tot een voordeel. In dat opzicht is er geen sprake van afstel maar uitstel van tussentijdse winstneming. Bij de verliesgevende grondexploitaties is de verliesvoorziening in 2022 toegenomen met € 288.785. Een "-" betekent een toename in de verliesvoorziening of het terugboeken van tussentijdse genomen winst. Verliesvoorzieningen verrekenen we met de winstnemingen in het lopende jaar; voor zover deze niet toereikend zijn, dan dekken we de restant verliezen uit de reserve Grondexploitatie. Per saldo bedraagt het jaarresultaat 2022 van de grondexploitaties € 227.215 positief. Het verschil tussen begroting en realisatie is het resultaat van de herziening van de grondexploitaties. Zie ook de toelichting op de individuele grondexploitaties verderop in deze paragraaf.

Reserve Grondexploitatie
In het algemeen geldt dat de reserve Grondexploitatie is gevormd om de risico's in de grondexploitatie op te kunnen vangen. Als het financieel resultaat van een grondexploitatie over het verslagjaar een negatief saldo vertoont, wordt dit eerst verrekend met de tussentijdse winstneming in het verslagjaar. Het restant positieve resultaat over het verslagjaar wordt voor 50% toegevoegd aan de Algemene Risicoreserve en de andere 50% aan de reserve Grondexploitatie. Deze reserve mag maximaal € 1 miljoen bedragen. Het meerdere valt vrij ten gunste van het jaarrekeningresultaat.
Voor 2022 betekent dit het volgende: de winstneming na verrekening met de verliesvoorziening en na correctie winstneming van de Geurmeij komt derhalve voor 50% (€ 227.215 * 50% = € 113.607) ten gunste van de Algemene Risicoreserve en voor 50% ten gunste van de reserve Grondexploitatie. Per saldo wordt € 113.607 toegevoegd aan de reserve Grondexploitatie. Aangezien de reserve Grondexploitatie het maximum van € 1 miljoen al heeft bereikt, valt dit deel vrij ten gunste van het jaarrekeningresultaat. Zie onderstaande tabel voor het verloop van de reserve Grondexploitatie.

Verloop Reserve Grondexploitatie (bedragen in €)	**Totaal**
Saldo per 1-1-2022	**1.000.000**
Jaarresultaat grondexploitaties 2022 (50%)	113.607
Vrijval i.v.m. ingesteld maximum t.g.v. rekeningresultaat	-113.607
Saldo per 31-12-2022	**1.000.000**

Actuele vermogenspositie grondexploitatie
De financiële uitkomsten over 2022 van de grondexploitaties worden in deze paragraaf verantwoord. Jaarlijks worden de grondexploitaties herzien, met als vertrekpunt de boekwaarde (saldo van inkomsten en uitgaven). Gerealiseerde kosten en opbrengsten van het lopende jaar worden in de boekwaarde verwerkt en de prognoses worden bijgesteld. De vermogenspositie van de grondexploitaties bestaat uit twee componenten, te weten:

- het geïnvesteerde vermogen van de complexen eind 2022 (boekwaarde);
- de prognoses van de complexen (grondexploitaties).

De uiteindelijk te verwachten eindresultaten worden ten slotte teruggerekend naar het prijspeil 1 januari 2023. Dit is de zogenoemde contante waarde van het resultaat. Het berekenen van de contante waarde is belangrijk bij de beoordeling van de resultaatontwikkeling in de komende jaren en bij de beoordeling van de actuele vermogenspositie van de grondexploitaties.

Voor de berekening van de grondexploitaties is het noodzakelijk om parameters vast te stellen. De gehanteerde parameters hebben wij in 2022 vastgesteld via de Notitie van Uitgangspunten. Voor de volledigheid vermelden we deze in onderstaande tabel.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.*
Kosten	8%**	6%**	4%	4%	2%
Opbrengsten	***	***	2%	2%	2%
Rente	0,91%	0,89%	0,96%	1,12%	1,14%

* Beheersmaatregel ingevolge BBV, uitgaande van basisjaar 2023 wordt de opbrengstenparameter voorzichtigheidshalve teruggebracht naar 0% per jaar;
** Per grondexploitatie afzonderlijk beoordelen. Werkzaamheden die al zijn aanbesteed behoeven geen indexatie;
*** Gemiddeld effect grondprijstaxatie project specifiek tussen -1% en +3%.

In de Nota Grondbeleid staat beschreven dat grondprijzen voor woningbouw (projectmatig en particuliere uitgifte) jaarlijks worden getaxeerd volgens de normatief residuele methode. In aanvulling hierop kan op kavelniveau gedifferentieerd worden vanwege omvang, vorm, ligging, locatie en/of andere relevante factoren. De taxaties worden altijd samen met een beëdigde taxateur uitgevoerd. Dit volgens het zogenaamde 'vierogen principe'. De taxatiewaarde wordt één op één overgenomen in de grondexploitaties.

In exploitatie genomen plannen (bedragen in €)

Complex	Boekwaarde 31-12-2022	Prognose eind-resultaat op einddatum	Einddatum prognose	Prognose resultaat per 01-01-2023
Saller	-1.908.233	1.153.251	31-12-2024	1.132.209
Geurmeij	1.866.695	-169.277	31-12-2028	-150.313
Wonen aan 't Dinkeldal	-841.863	-529.339	31-12-2024	-508.785
Invalsweg	253.068	-82.132	31-12-2024	-78.942
Muchte	21.046	33.426	31-12-2025	32.453
Nitertweg	170.807	35.316	31-12-2024	34.672
Vm. Martinusschool	74.146	6.541	31-12-2025	6.351
Totaal	**-364.334**			**467.645**

De Saller
De 2e fase bestaat uit drie delen (2A, 2B en 2C). Fase 2A en 2B zijn nagenoeg gereed. Fase 2C is nog in ontwikkeling. Na het bereiken van overeenstemming met onze contractpartner Rotij over de kostenopgave woonrijp maken van fase 2C zijn de woonrijp werkzaamheden gestart. Bij de uitvoering wordt het bouwtempo van de woningen gevolgd. Ten opzichte van de prognose is de uitvoering wat vertraagd. Dit heeft overigens geen gevolgen voor de looptijd van de grondexploitatie. Daarnaast zijn er extra kosten geraamd voor de aanleg van een verkeersdrempel aan de Havezatensingel. De resterende woonrijp werkzaamheden zijn voorzichtigheidshalve geïndexeerd. Van de tien kavels bestemd voor particuliere uitgifte zijn er in 2022 zeven geleverd en afgerekend, één wordt in afwachting van het verstrekken van de bouwvergunning geleverd en twee zijn nog beschikbaar. Op verzoek van onze contractpartner Rotij heeft een programmawijziging aan de Eversbergh plaatsgevonden van tien 2^1 kap woningen naar twaalf rijwoningen. De omgevingsvergunning voor deze twaalf rijwoningen is verleend. Met deze kavels erbij heeft Rotij alle resterende veertien kavels

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

afgenomen. Voor wat betreft de afname van kavels heeft Rotij hiermee volledig voldaan aan haar contractuele verplichtingen. Dan is er nog één contractpartner Rechtervoort die negen kavels dient af te rekenen. De verwachting is dat deze in 2023 worden afgerekend. De Saller voldoet aan de voorwaarden van de POC methode en daarmee is sprake van een verplichting om tussentijds winst te nemen. De tussentijdse winst is op peildatum 1 januari 2023 berekend op € 571.000. Na herziening van de grondexploitatie bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2024 € 1.153.251 positief. Omgerekend naar peildatum 1 januari 2023 (contante waarde): € 1.132.209.

Geurmeij
In de eerste helft van 2022 is het terrein conform planning bouwrijp gemaakt. De uitgifte van fase 1 verloopt voorspoedig. Voordat fase 2 in uitgifte gaat wachten we eerst de resultaten van de uitgevraagde stikstofberekening af. Verwachting is dat we de berekening begin 2023 ontvangen. We hebben eind 2022 mondeling overeenstemming bereikt met bouwbedrijf Tijdhof Hobema over de bouw van rijwoningen in de Geurmeij. Door landelijke stikstofperikelen en een tegenvallende verkoop van rijwoningen is er vooralsnog geen bouwgrond geleverd. Bij de Geurmeij is in boekjaar 2022 het positieve resultaat omgeslagen naar een verlies. De in het verleden genomen tussentijdse winst van € 55.000 is daarom volledig teruggeboekt. Per saldo bedraagt het resultaat op peildatum 1 januari 2023 € 150.313 negatief. Hiervoor is een verliesvoorziening getroffen. De verslechtering van het resultaat is veroorzaakt door de herziene parameters en gestegen kosten voor het woonrijp maken en de beheerslasten.

Wonen aan het Dinkeldal
Begin 2022 is de laatste kavel geleverd. Aannemersbedrijf Haafkes en projectontwikkelaar Le Clercq zijn bezig met de laatste fase van de bouw van de in totaal dertig woningen. Verwachting is dat de gemeente in de vanaf medio 2023 het terrein woonrijp kan maken. Na herziening is het resultaat per 1 januari 2023 € 508.785 negatief. De verslechtering komt vanwege verwerking van de herziene parameters en toename van de beheerslasten.

Invalsweg
Om de bouw van één woning naast de Invalsweg 8a te Overdinkel mogelijk te maken heeft de raad in 2019 het bestemmingsplan en de grondexploitatie vastgesteld. De verkoop van de kavel per openbare inschrijving is eerder niet doorgegaan vanwege opgelopen bouwkosten. Om de verkoopbaarheid te vergroten wordt daarom de uitbreiding van de bouwmogelijkheden onderzocht. Hiertoe zijn er extra kosten geraamd ten behoeve van het wijzigen van het bestemmingsplan. De kavel is tijdelijk uit de verkoop gehaald. Vanwege de vertraging is de looptijd met één jaar verlengd en zijn de geraamde beheerskosten evenredig verhoogd. Na herziening bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2024 € 82.132 negatief. Omgerekend naar peildatum 1 januari 2023 bedraagt het resultaat € 78.942 negatief. De getroffen verliesvoorziening is hierop aangepast en verhoogd.

De Muchte
Het perceel wordt herontwikkeld ten behoeve van woningbouw in de vorm van twaalf grondgebonden woningen en een appartementencomplex met huurwoningen voor woningcorporatie Domijn. In 2023 wordt gestart met het bouwrijp maken van het terrein door de gemeente. Aansluitend zullen de kavels middels een openbare inschrijvingsprocedure in de markt worden gezet. Nadat de woningen zijn gerealiseerd zal het terrein woonrijp worden gemaakt. Na herziening is het resultaat op per 1 januari 2023 € 32.453 euro positief.

De Nitertweg
De voormalige ijsbaan annex visvijver aan de Nitertweg 4 in Losser wordt herontwikkeld voor de uitgifte van één woningbouwkavel en een natuurgebied van bijna twee hectare. In 2022 is

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

het perceel bouw- en woonrijp gemaakt. Begin 2023 gaat de kavel in uitgifte. Na herziening is het resultaat per 1 januari 2023 € 34.672 euro positief.

Voormalige Martinusschool
Het perceel aan de Enschedesestraat 21 is in het tweede kwartaal 2022 bouwrijp gemaakt voor de bouw van zeven starterswoningen. Het bouwperceel wordt middels een openbare inschrijvingsprocedure in de markt gezet. Begin 2023 wordt de inschrijfprocedure opgestart. Na herziening is het resultaat op per 1 januari 2023 € 6.351 euro positief.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

2.8. Openbaarheidsparagraaf Woo

Openbaarheidsparagraaf - jaarrekening 2022

Voor het eerst treft u de ‘openbaarheidsparagraaf’ aan, voorgeschreven door de Wet open overheid (Woo) die op 1 mei 2022 in werking is getreden als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo regelt het recht van burgers op informatie van de overheid. De wet wil overheden transparanter te maken door overheidsinformatie beter vindbaar en digitaal toegankelijker aan te bieden, en daarmee het vertrouwen van onze inwoners meer terug te krijgen. In 2022 heeft Losser met betrekking tot de Woo het volgende gerealiseerd.

Actief openbaar maken
Onder actieve openbaarmaking verstaan we het proactief openbaar maken van informatie vanuit de overheid voor samenleving en politiek. In eerste instantie gaat dit om 11 informatiecategorieën die digitaal openbaar moeten worden gemaakt.
Het wetsartikel uit de Woo om documenten behorende tot de 11 informatiecategorieën binnen 14 dagen actief openbaar te maken via Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI), is nog niet in werking getreden en is een overgangstermijn gegeven. OP 23 december 2022 heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties de voorzitter van de tweede kamer geïnformeerd over het stopzetten van het programma PLOOI in de huidige vorm. De wet bleek inmiddels dusdanig veranderd, dat nieuwe ict-vereisten niet in het bestaande platform konden worden gezet. Dit betekent dat de plicht tot actief openbaar maken nog niet in werking treed. Zodra er een oplossing is zal deze verplichting gefaseerd in werking treden. Losser publiceert al actief informatie uit bepaalde categorieën, zoals raadsstukken en organisatiegegevens, via onder andere de eigen website.

In het kader van de Woo is in 2021 een impactanalyse voor Losser uitgevoerd. Er is in 2022 gestart met het ontwikkelen van een programmaplan open overheid, hetgeen in de komende jaren de transitie naar een open overheid zal begeleiden. Het ambitieniveau wordt daarbij nog door de raad bepaald.

Passief openbaar maken
Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals een Woo-verzoek.

Woo-coördinator aangesteld
Met ingang van 1 september 2022 is er een Woo-contactpersoon aangesteld om vragen van inwoners te beantwoorden. Ook ontfermt de coördinator zich over de verbetering van het huidige Woo-verzoekproces in de vorm van het Woo-versnellingsplan. In het kader van versnelling gaan we ook werken met een automatische anonimiseringstool, omdat dit voor medewerkers aanzienlijk in tijd scheelt bij het anonimiseren van teksten.

Afhandeling Woo-verzoeken
Voor het derde kwartaal van 2022 was de monitoring en documentatie van binnengekomen en afgehandelde Wob/Woo-verzoeken onvoldoende gestructureerd. Vanaf september 2022 zijn de Woo-verzoeken correct bijgehouden: er werden sindsdien 4 Wob-/Woo-verzoeken ingediend en afgehandeld (tabel 1). Alle verzoeken zijn binnen de termijn afgedaan.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Tabel 1: overzicht Woo-verzoeken en onderwerpen Losser september 2022-januari 2023

Periode	Totaal	Onderwerpen	Aantal
September 2022 t/m februari 2023	4	Gebieds- & Projectontwikkeling, koop en verkoop grond, planschade, handhaving	1
		Onderhoud openbare ruimte, bomen (overlast of juist bescherming), valschade	1
		Openbare orde (kentekenonderzoek, asielzoekers, demonstraties, handhaving tijden)	1
		Persoonlijk/strafrechtelijke informatie	1

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Jaarrekening

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

3. Financiële positie

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

3.1. Overzicht van baten en lasten

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2022			Begroting (na wijziging) 2022			Realisatie 2022		
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Sociaal	32.507	6.984	-25.523	34.327	6.805	-27.522	36.553	9.744	-26.809
Fysiek	19.302	12.290	-7.013	18.920	12.128	-6.792	15.993	10.814	-5.178
Bestuur en Dienstverlening	4.437	331	-4.106	4.548	331	-4.217	4.873	871	-4.002
Subtotaal	**56.247**	**19.605**	**-36.642**	**57.796**	**19.265**	**-38.531**	**57.419**	**21.429**	**-35.990**
Algemene dekkingsmiddelen	527	45.914	45.387	502	50.313	49.811	497	50.817	50.321
Heffing VPB	211	0	-211	181	0	-181	151	30	-121
Onvoorzien	176	0	-176	885	0	-885	1.085	442	-643
Overhead	8.309	187	-8.121	8.252	187	-8.065	8.220	187	-8.033
Subtotaal	**9.222**	**46.101**	**36.879**	**9.820**	**50.500**	**40.680**	**9.953**	**51.476**	**41.523**
Saldo baten en lasten	**65.469**	**65.706**	**238**	**67.615**	**69.765**	**2.150**	**67.372**	**72.905**	**5.534**
Sociaal	0	637	637	0	637	637	72	460	387
Fysiek	652	1.666	1.014	1.498	2.202	704	2.115	1.932	-183
Bestuur en Dienstverlening	0	129	129	258	1.070	813	258	1.064	806
Saldo van mutaties reserves	**652**	**2.432**	**1.780**	**1.755**	**3.908**	**2.153**	**2.445**	**3.455**	**1.010**
Resultaat	**66.121**	**68.138**	**2.017**	**69.370**	**73.673**	**4.303**	**69.816**	**76.361**	**6.544**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

3.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Hieronder wordt per taakveld een toelichting gegeven op de afwijkingen tussen de begrote en gerealiseerde baten en lasten. De toelichting wordt gegeven op hoofdlijnen en is daarom soms niet volledig te herleiden naar de exacte bedragen in de tabellen.

Toelichting op de algemene dekkingsmiddelen
De algemene dekkingsmiddelen die hierboven worden gepresenteerd zijn:

Bedragen x 1.000 Euro's Algemene dekkingsmiddelen	Budget primair	Budget actueel	Realisatie	Saldo
OZB	5.139	5.079	5.201	122
Hondenbelasting	0	0	1	1
Belastingopbrengsten	**5.139**	**5.079**	**5.202**	**123**
Algemene uitkeringen	39.731	44.190	44.831	640
Dividend	338	338	337	-1
Saldo financieringfunctie	179	204	-49	-253
Overige dekkingsmiddelen	**40.248**	**44.732**	**45.119**	**387**
Saldo	**45.387**	**49.811**	**50.321**	**510**

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze vrij kan besteden (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen).

OZB

De verwachte opbrengst is in de tussenrapportage 2022 nog met € 60.000 verlaagd. De realisatie valt in 2022 echter ruim € 120.000 hoger uit. Dit komt doordat de nog op te nemen rechten (nagekomen ontvangsten) over 2022 een stuk hoger uitvallen dan waar we bij het opstellen van de tussenrapportage rekening mee hielden.

Algemene uitkering

Het positieve resultaat bedraagt € 640.000. De effecten van de mei- en septembercirculaire 2022 zijn, inclusief bijbehorende taakmutaties, al in de begrotingscijfers verwerkt. Het gemelde voordeel komt vooral door de decembercirculaire 2022. Van het extra ontvangen bedrag van € 627.000 heeft overigens € 620.000 betrekking op taakmutaties. Het netto-effect is slechts € 7.000. Waar dit een doorwerkend effect naar 2023 heeft betrekken we deze taakmutaties bij de resultaatbestemming.

Dividend

Het ontvangen dividend komt nagenoeg overeen met hetgeen in de begroting is opgenomen.

Saldo financieringsfunctie

Het nadeel van in totaal € 253.000 wordt vooral veroorzaakt doordat minder rente is doorberekend aan de investeringen en de grondexploitaties. Vooral het gegeven, dat investeringen flink achterblijven bij de planning en begroting is hier debet aan. Tegenover het nadeel op de financieringsfunctie staat een voordeel op de programma's.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Voor de verklaring van het onder "overige dekkingsmiddelen" geschetste voordeel van € 387.000 verwijzen wij verder naar de toelichting in het programma Bestuur & Dienstverlening in dit hoofdstuk.

In de hierna volgende beschrijving van de financiële ontwikkelingen op de taakvelden lichten we afwijkingen vanaf € 15.000 toe.

Programma Sociaal

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
0.10 Mutatie reserves	0	0	-72	177	-249
3.4 Economische promotie	21	0	0	0	21
4.2 Onderwijshuisvesting	30	-6	0	0	24
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-127	111	0	0	-16
5.1 Sportbeleid en activering	32	-2	0	0	30
5.2 Sportaccommodaties	-291	263	0	0	-28
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	76	5	0	0	81
5.4 Musea	5	2	0	0	7
5.5 Cultureel erfgoed	23	1	0	0	24
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	10	-22	0	0	-12
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-158	-17	0	0	-175
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	64	0	0	0	64
6.3 Inkomensregelingen	-1.856	2.190	0	0	334
6.4 WSW en beschut werk	14	-4	0	0	11
6.5 Arbeidsparticipatie	101	0	0	0	101
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	147	317	0	0	464
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	31	68	0	0	100
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-62	0	0	0	-62
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-252	0	0	0	-252
7.1 Volksgezondheid	-34	32	0	0	-2

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Toelichting taakvelden programma Sociaal

Taakveld 0.10 Mutatie reserves

Toelichting nadeel storting reserves € 72.000

Algemeen: als ten opzichte van het beschikbare of van het rijk ontvangen budget geld overblijft, dan wordt dat voor een aantal onderdelen toegevoegd aan de reserves die voor dat doel zijn ingesteld. Dit jaar is dat het geval bij de volgende reserves:

- Reserve Gezond in de stad (GIDS): € 54.000
- Reserve MOP Onderwijs: € 18.000

Omdat de dotatie niet geraamd is leidt dit tot een nadelig effect van € 72.000 ten opzichte van de begroting. Hier staat wel een voordeel op de betreffende taakvelden tegenover, waarmee per saldo sprake is van budget-neutraliteit.

Toelichting nadeel onttrekking reserves € 177.000

Aan de reserve sociaal domein is een bedrag van € 123.000 onttrokken voor de uitvoering van de pilots in 2022 zoals die beschreven zijn in het Innovatieplan 2022-2026. In de begroting 2023 zijn we nog uitgegaan van een budget van € 300.000 voor uitvoering van de pilots. Ook is nog rekening gehouden met een onttrekking van € 40.000 voor een integraal consulent 18-/18+. Ten opzichte van de begroting is dit een nadeel van € 217.000.

Voor de uitvoering van sportactiviteiten was een budget van € 50.000 geraamd. Uiteindelijk bedragen de kosten € 45.000, waardoor de onttrekking aan de reserves NASB en Brede School € 5.000 lager uitvalt.

De aanwending van de reserve investeringsbijdragen tenslotte valt € 45.000 hoger uit dan geraamd. Dit komt doordat een stuk reserve in 2022 is vrijgevallen omdat de kapitaallasten lager uitvallen dan geraamd.

Per saldo

Per saldo is € 249.000 minder onttrokken aan de reserves dan geraamd. Tegenover dit nadeel staan lagere kosten en/of voordelen op de taakvelden. Per saldo is sprake van budget-neutraliteit.

Taakveld 3.4 Economische promotie

Toelichting voordeel lasten € 21.000

In de Programmabegroting 2022 is incidenteel budget opgenomen voor een aantal acties op het terrein van Recreatie en Toerisme. Naast het reguliere budget van € 15.000 voor het actieplan recreatie en toerisme, is incidenteel budget beschikbaar voor: de Reis van het zandsteen (€ 5.000), de Vrijetijds Economie Noordoost Twente (€ 7.500) en de doorontwikkeling van de bereikbaarheid van Drilandsteen (€ 30.000). De reis van het zandsteen is uitgevoerd. Het totale voordeel op dit budget is € 61.000.

De bijdrage aan Regio Twente, op dit taakveld gaat het dan om de bijdrage aan het nieuwe Recreatieschap, laat een nadeel zien van € 42.000. De totale bijdrage aan regio Twente past

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

binnen de budgettaire ruimte van onze begroting. De plussen en minnen op de verschillende taakvelden vallen tegen elkaar weg.

Er resteert dan nog een klein voordeel van € 2.000.

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Toelichting voordeel lasten € 30.000

De analyse van het voordeel van € 30.000 laat een wisselend beeld zien. Door nog niet uitgevoerde investeringen is er een voordeel van € 15.000 op de toegerekende rente. Verder is er dit jaar minder onderhoud in het kader van het MOP uitgevoerd, wat een voordeel van € 38.000 oplevert. Een deel van dit voordeel wordt weer toegevoegd aan de reserve MOP (zie toelichting taakveld 0.10). Tegenover deze voordelen zien we vooral nadelen ten opzichte van de raming op de kosten voor betaalde belastingen en verzekeringen. Het totale nadeel is € 19.000.

Er resteert dan nog een klein nadeel van € 4.000.

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Toelichting nadeel lasten € 127.000

Voor het Onderwijsachterstandenbeleid en de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs ontvangen we via een Specifieke Uitkering (Spuk) van het rijk middelen. In 2021 hebben we niet alle middelen uitgegeven, in 2022 is een inhaalslag gemaakt. We hebben € 47.000 meer uitgegeven dan geraamd.

Verder zijn de kosten van het leerlingenvervoer hoger dan verwacht. Het nadeel is € 98.000. Onder meer de niet verrekenbare btw is hiervan een belangrijke oorzaak. Niet verrekenbare btw hebben we tot nu toe altijd binnen het geraamde budget op kunnen vangen. Dat is nu niet het geval. Dat komt onder andere aangezien de laatste jaren het budget voor leerlingenvervoer is verlaagd.

De bijdrage aan het speciaal onderwijs de Meander wordt in 2023 overgemaakt, waardoor in 2022 een voordeel ontstaat van € 23.000. Vanwege de late ontvangst van de factuur kon deze niet meer in deze rekening worden verwerkt.

Toelichting voordeel baten € 111.000

De Spuk voor het onderwijsachterstandenbeleid valt hoger uit dan geraamd. Bovendien hebben we via de Spuk NPO extra middelen ontvangen. Het totale voordeel is € 99.000.

Daarnaast hebben we voor het Regionaal Meld- en coördinatiepunt ruim € 12.000 meer ontvangen dan geraamd in de begroting 2022.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Toelichting voordeel lasten € 32.000

Mede door extra rijksmiddelen (zie toelichting baten) is niet het volledig beschikbare budget voor het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB) besteed. Vanuit de reserve hadden we hiervoor € 50.000 beschikbaar. Per saldo is sprake van een voordeel van € 48.000 dat deels wordt toegevoegd aan de reserve NASB (zie toelichting taakveld 0.10). Ook op het onderdeel Sport Algemeen is niet het volledige budget benut, hier blijft € 10.000 over. Dat komt vooral doordat de beschikbare € 15.000 voor Samenwerking NOT Gemeenten binnensportaccommodaties (nog) niet is uitgegeven.

Voor de combinatiefuncties (als onderdeel van de Impuls Brede school) is juist € 26.000 meer uitgegeven dan geraamd. De kosten worden gedekt uit de daarvoor beschikbare reserve (zie toelichting taakveld 0.10 mutaties reserves).

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Toelichting nadeel lasten € 291.000

De hogere lasten worden voor een bedrag van € 121.000 veroorzaakt doordat gemeenten de btw op sport niet meer via het BTW-compensatiefonds (BCF) kunnen terugkrijgen. Voor Losser worden de extra btw-lasten volledig via deze SPUK-uitkering vergoed (zie toelichting op de baten in taakveld 5.1 Sportbeleid en activering).

Verder zijn met name de exploitatiekosten van de sporthal de Fakkel hoger dan geraamd. Vooral de kosten van schoonmaak en energie vallen iets hoger uit dan geraamd. Het nadeel is in totaal € 31.000.

Ook de lasten van het zwembad zijn hoger dan geraamd. Het gaat dan om de kosten van onderhoud en exploitatie. Vooral de kosten van inhuur en energie zijn hoger dan geraamd. De overschrijding is in totaal € 129.000.

De overige kosten van het beheer van de sportaccommodaties laten nog een nadeel zien van € 10.000.

Toelichting voordeel baten € 263.000

Over de hele linie vallen de opbrengsten uit de verhuur van de sportaccommodaties tegen. Begin 2022 waren de sportaccommodaties nog gesloten vanwege corona. Het totale nadeel aan gemiste huur is € 55.000.

Dat desondanks toch sprake is van een voordeel heeft twee belangrijke redenen:

1. Een uitkering Spuk-Sport van € 235.000, hier staat wel een nadeel van € 121.000 aan gemiste btw tegenover (zie toelichting lasten);
2. Een voordeel van € 83.000 omdat we een vergoeding van het rijk hebben gekregen ter compensatie van tegenvallende opbrengsten van het zwembad als gevolg van de verplichte sluiting als onderdeel van de coronamaatregelen.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie

Toelichting voordeel lasten € 76.000

We hebben zowel in 2021 als in 2022 regelingen opgesteld die instellingen en verenigingen ondersteunen in het opvangen van de gevolgen van Corona. Naast het restantbudget van 2021 zijn ook in 2022 middelen door het rijk beschikbaar gesteld. Van het totale budget van bijna € 210.000 is op dit taakveld nog € 76.000 over. Maar ook op andere taakvelden (onder meer sport) zijn kosten verantwoord.

Taakveld 5.4 Musea

Geen bijzonderheden.

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed

Toelichting voordeel lasten € 23.000

Van het beschikbare budget voor onderhoud, belastingen en verzekeringen van het cultureel erfgoed is € 23.000 minder uitgegeven dan geraamd.

Taakveld 5.6 Media

Geen bijzonderheden.

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Toelichting nadeel baten € 22.000

In de begroting is een opbrengst geraamd voor de doorberekening van kosten van ondersteunende diensten voor grote festiviteiten in onze gemeente. In de praktijk blijken de mogelijkheden voor doorberekening beperkt te zijn. In de Voorjaarsnota komen we hier op terug.

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Toelichting nadeel lasten € 157.000

De oorzaak van dit verschil is divers en is te verklaren door verschillende voor- en nadelen. Zo vallen de kosten voor maatschappelijke dienstverlening tegen. Dit wordt veroorzaakt door de indexering maatschappelijke opvang en vrouwenopvang 2022 van € 59.000. Deze indexering krijgen we weliswaar vergoed via de algemene uitkering, echter met deze kosten is in op dit taakveld geen rekening gehouden. Gemeentebreed zijn de financiële effecten derhalve minimaal.
Ook de kosten voor Collectieve Preventie Geestelijke Gezondheidszorg (CPGGZ) overschrijden het budget, met een bedrag van € 44.000.
Verder vallen de kosten voor Kinderopvang op basis van Sociaal Medische Indicatie tegen.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

De plekken moeten tijdig en voor langere tijd gereserveerd worden, wat leidt tot extra hogere kosten. Tegenover dit nadeel staan voordelen op de gastouderopvang en reguliere kinderopvang. Het nadeel in 2022 komt uit op € 73.000.
Verder zien we op dit taakveld een voordeel op het Sociaal Cultureel Werk. Van het budget voor incidentele subsidies van € 60.000, is € 39.000 uitgegeven. De overige kosten zijn overigens terug te vinden op andere taakvelden. Het voordeel is € 21.000.

Toelichting nadeel baten € 17.000

Een aantal gemeentelijke panden wordt niet meer door onder meer de kinderopvang gebruikt, waardoor de huuropbrengsten lager uitvallen dan geraamd.

Taakveld 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

Toelichting voordeel lasten € 63.000

Het beschikbare budget voor pilots binnen het werkveld Jeugd van € 100.000 is voor € 65.000 benut. Een voordeel derhalve van € 35.000. Hier staat wel een nadeel op de onttrekking aan de betreffende reserve tegenover (zie toelichting taakveld 0.10).

Daarnaast hebben we in 2022 een stelpost van € 50.000 opgenomen voor compensatie van de hoge inflatie voor aanbieders in de jeugdzorg. Hoewel in de regio wel extra kosten zijn gemaakt en er ook gewerkt wordt aan extra steun voor een aantal aanbieders die in de problemen zijn gekomen, is het budget niet aangewend. Een voordeel derhalve van € 50.000. Wel lopen nog steeds gesprekken met verschillende aanbieders, die door de omstandigheden in problemen zijn gekomen.

De bijdrage aan Regio Twente laat op dit taakveld een nadeel zien van € 23.000. De totale bijdrage aan regio Twente past binnen de begroting. De plussen en minnen op de verschillende taakvelden vallen tegen elkaar weg.

Een klein voordeel van € 2.000 wordt niet toegelicht.

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

Toelichting nadeel lasten € 1.856.000

Het nadeel wordt vooral veroorzaakt door de kosten van de opvang van Oekraïners en crisisnoodopvang. Deze (extra) kosten van € 2.176.000, die niet geraamd zijn, worden volledig gecompenseerd door het Rijk (zie toelichting baten). Daarnaast vallen de kosten voor loonkostensubsidies € 49.000 hoger uit dan geraamd en is de ontvangen bijdrage voor de energietoeslag overschreden met € 71.000.

Tegenover deze nadelen staat een voordeel op het onderdeel participatie van € 359.000. Dit wordt veroorzaakt doordat minder uitkeringen zijn verstrekt in het kader van uitvoering van de Participatiewet. Hier staat een lagere rijksuitkering tegenover (zie toelichting baten). Ook zijn in 2022 minder bijzondere bijstandsverstrekkingen geweest, waardoor op dit onderdeel een voordeel is ontstaan van € 16.000. Op het onderdeel kwijtschelding zijn de kosten € 12.000 lager dan begroot, door minder aanvragen. Daarnaast vallen de kosten voor de opvang van statushouders € 14.000 lager uit dan begroot. Ook is in 2022 minder gebruik gemaakt van bijstand zelfstandigen, waardoor de werkelijke kosten € 40.000 lager zijn dan verwacht. Tot

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

slot hebben we voor de TOZO-regeling meer ontvangen dan waar we op basis van de afrekening 2021 recht op hadden, daarom moeten we € 11.000 terugbetalen.

Toelichting voordeel baten € 2.190.000

Zoals al aangegeven is onder de toelichting van het nadeel lasten op dit taakveld ontvangen we ter compensatie van de gemaakte kosten van de opvang Oekraïners en de crisisnoodopvang een bijdrage van het Rijk. Deze is net als de lasten en bedraagt € 2.309.000. Daarnaast vallen de terugvorderingen voor zowel de Bijstand zelfstandigen (€ 20.000) en de bijstand (€ 40.000) hoger uit dan geraamd.

Daarentegen valt de rijksvergoeding voor de BUIG € 171.000 lager uit dan oorspronkelijk geraamd. De lagere rijksuitkering houdt verband met de lagere uitkeringslasten op grond van de Participatiewet.

Taakveld 6.4 WSW en beschut werk

Geen bijzonderheden.

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie

Toelichting voordeel lasten € 101.000

De kosten voor de Wet Inburgering vallen € 65.000 lager uit dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat de eerste statushouders pas in november 2022 onder de nieuwe Wet Inburgering zijn binnen gekomen.

Daarnaast vallen de kosten voor de reïntegratietrajecten mee. Het voordeel op dit onderdeel bedraagt € 36.000.

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

Toelichting voordeel lasten € 147.000

De kosten van de vervoersvoorzieningen vallen € 111.000 lager uit dan begroot.

Verder is ook hier het beschikbare budget voor pilots binnen de Wmo niet volledig aangewend. Van de beschikbare € 100.000 is € 68.000 aangewend, een voordeel derhalve van € 32.000.

Het resterende verschil van € 5.000 bestaat uit kleine voordelen en wordt niet toegelicht.

Toelichting voordeel baten € 317.000

Net als voorgaande jaren ontvangen we ook in 2022 een uitkering vanuit de reserve Beschermd Wonen. Het voordeel hiervan is ruim € 287.000. Daarnaast is nog een uitkering van € 30.000 ontvangen, die betrekking had op 2021.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Toelichting voordeel lasten € 32.000

De kosten van de Huishoudelijke hulp (HH) en de schuldhulpverlening komen, op een totaal budget van bijna € 3,3 mln. iets lager uit dan verwacht. Het voordeel op het onderdeel Huishoudelijk hulp (HH) is € 13.000. Het voordeel op schuldhulpverlening is € 18.000, dit wordt veroorzaakt door vrijgevallen verplichtingen uit voorgaande jaren.

Toelichting voordeel baten € 68.000

Het voordeel op de baten komt door het ontvangen van de Specifieke uitkering (Spuk) van het rijk voor aanpak van de problematiek die is ontstaan door de kinderopvangtoeslagenaffaire.

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Toelichting nadeel lasten € 62.000

De kosten van de ondersteuningsbehoeften binnen de Jeugdzorg (Dagbehandeling en maatwerk) vallen iets hoger uit dan waar we in de najaarsrapportage vanuit zijn gegaan. Op een totaal budget van bijna € 4,1 mln. is de overschrijding € 62.000.

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Geen bijzonderheden.

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Toelichting nadeel lasten € 252.000

In de tussenrapportage 2022 is op dit onderdeel een voordeel van € 84.000 gemeld. In de laatste maanden van 2022 werden we echter geconfronteerd met een hoger beroep op met name voorzieningen voor wonen en verblijf. Omdat het hier gaat om duurdere vormen van zorg, is de impact extra groot. Het verwachte (en in de begroting verwerkte) voordeel van € 84.000 is omgeslagen in een nadeel van € 157.000.

In 2022 zijn vanuit de regio/OZJT diverse projecten uitgevoerd. Voor een deel ontvangen we daarvoor middelen via de algemene uitkering (aanpak wachtlijsten), deels is dekking binnen andere taakvelden in het programma Sociaal gevonden. Het gaat om de aanpak van wachtlijsten, het jaarplan OZJT en de jeugdbeschermingtafels. De totale kosten hiervoor bedragen € 95.000.

Taakveld 7.1 Volksgezondheid

Toelichting nadeel lasten € 34.000

Voor het project Gezond in de Stad was in 2022 ruim € 70.000 beschikbaar. Daarnaast hebben we nog iets meer dan € 20.000 voor het lokaal preventieakkoord ontvangen (zie

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

toelichting baten). Van het totale budget van ruim € 90.000 is € 37.000 uitgegeven. Het resterende bedrag van € 54.000 hebben we toegevoegd aan de reserve GIDS (zie toelichting taakveld 0.10.

Tegenover dit voordeel staat een nadeel van € 81.000. Dit betreft de hogere bijdrage aan de regio voor het onderdeel Jeugdgezondheidszorg. Enerzijds komt dit doordat de begroting nog niet is aangepast aan de nieuwe structuur van regio Twente, anderzijds zijn in de loop van 2022 in regioverband besluiten genomen met financiële gevolgen, zoals de financiële afwikkeling van het GGid.

Het resterende nadelig verschil van € 7.000 wordt niet toegelicht.

Toelichting voordeel baten € 32.000

In 2022 hebben we een specifieke uitkering (SPUK) voor uitvoering van het lokaal preventieakkoord ontvangen van iets meer dan € 20.000. Daarnaast is nog een bijdrage van € 10.000 ontvangen. Deze was niet geraamd.

Programma Fysiek

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
0.10 Mutatie reserves	0	0	-617	270	-887
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	335	-19	0	0	316
2.1 Verkeer en vervoer	742	339	0	0	1.080
2.4 Economische Havens en waterwegen	6	-1	0	0	5
2.5 Openbaar vervoer	13	0	0	0	13
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	57	-4	0	0	53
3.4 Economische promotie	0	3	0	0	3
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	54	-11	0	0	43
7.2 Riolering	8	203	0	0	212
7.3 Afval	-176	157	0	0	-18
7.4 Milieubeheer	-4	-3	0	0	-8
7.5 Begraafplaatsen	10	0	0	0	10
8.1 Ruimtelijke ordening	544	9	0	0	553
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.181	-2.168	0	0	-987
8.3 Wonen en bouwen	157	181	0	0	338

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Toelichting taakvelden programma Fysiek

Taakveld 0.10 Mutaties reserves

Toelichting nadeel stortingen € 617.200

De negatieve afwijking is ontstaan doordat:

- voor een viertal grondexploitaties een (aanvullend) verlies is genomen van € 343.785 (inclusief terugboeking van € 55.000 eerder genomen winst voor de Geurmeij); dit verlies is door een storting in de reserve Grondexploitatie weer aangevuld naar het door de Raad bepaalde maximum van € 1 miljoen. Voor de Saller is een winst genomen (€ 571.000), waardoor het saldo van de verlies- en winstneming (€ 227.215) voor 50% rechtstreeks kon worden toegevoegd aan de reserve Grondexploitatie en voor 50% aan de Algemene reserve. Omdat de Raad heeft aangegeven dat de reserve Grondexploitatie maximaal € 1 miljoen mag zijn, valt het deel van de toevoeging aan deze reserve vrij ten gunste van het rekeningresultaat 2022. Aangezien in de begroting al rekening is gehouden met een toevoeging van € 624.888, ontstaat een voordeel van € 624.888 - (€ 571.000 - € 55.000 - € 227.215 x 50%) = € 222.495.
- binnen 'Onderhoud wegen' wordt gewerkt conform een door de Raad vastgestelde methodiek, waarbij schommelingen in uitgaven voor onderhoud worden verrekend met de reserve Wegen. Door lagere uitgaven (€ 601.100, zie toelichting 2.1 Verkeer en vervoer) en een ontvangen subsidie voor de aanpassing van de Hoge Boekelweg (€ 239.400), waarvoor de kosten in 2021 zijn verrekend met de reserve wegen, wordt het saldo van € 840.500 toegevoegd aan de reserve wegen.

Toelichting nadeel onttrekkingen € 269.900

Aan batenkant wordt voor duurzaamheid, energieloket en project Losser duurzaam (totaal zo'n € 10.000) een bijdrage opgenomen vanuit de hiervoor gereserveerde gelden; de in de begroting opgenomen onttrekking van € 304.000 is evenals de begrote uitgaven te hoog geweest (zie ook de toelichting bij 0.3, Beheer overige gebouwen en gronden). Het overgrote deel van de gemaakte kosten voor duurzaamheid zijn ten laste gebracht van de daarvoor beschikbaar gestelde kredieten.

Voor het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen is meer uitgegeven dan geraamd (€ 74.000 - zie 0.3, Beheer overige gebouwen en gronden); doordat de reserve Meerjaren Onderhouds Planning (MOP) hiervoor niet toereikend was is voor slechts € 29.000 een onttrekking gedaan.

Doordat voor de grondexploitaties per saldo € 288.785 is onttrokken, om de verliesvoorziening Grondexploitaties op te kunnen hogen, moest eenzelfde bedrag weer aan de reserve Grondbedrijf worden toegevoegd om deze weer op € 1 mln. te krijgen; hier was in de begroting voor slechts € 35.572 rekening mee gehouden.

De invoering van de Omgevingswet heeft geleid tot extra kosten van € 163.800 (zie taakveld 8.3, Wonen en bouwen saldo lasten - baten), welke worden gedekt uit de daarvoor beschikbaar gestelde reserve Omgevingswet.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Toelichting voordeel lasten € 335.000

Voor duurzaamheid, energieloket en project Losser duurzaam is slechts voor een beperkt bedrag (afgerond € 10.000) ten laste van dit taakveld gebracht; in de begroting was uitgegaan van € 304.000 (zie ook de toelichting bij 0.10 Mutaties reserves). Het overgrote deel van de gemaakte kosten voor duurzaamheid is ten laste gebracht van de daarvoor beschikbaar gestelde kredieten.

Daarnaast is hetgeen meer of minder is uitgegeven voor onderhoud gemeentelijke eigendommen verrekend met de reserve Meerjaren Onderhouds Planning (MOP); doordat deze reserve onvoldoende was om dit totale bedrag te kunnen dekken is de overschrijding voor slechts € 29.000 onttrokken (zie ook de toelichting bij 0.10 Mutaties reserves).

Het restantvoordeel is ontstaan door een besparing op inhuur van derden (voordeel € 92.800).

Toelichting nadeel baten € 19.400

Voor zonnepanelen is een niet begrote bijdrage van Kronos ontvangen (€ 12.600) en voor het gebruik van een timmerwerkplaats is zo'n € 10.300 aan huur in rekening gebracht, waarmee eveneens in de begroting niet was gerekend.

In de begroting is nog uitgegaan van opbrengsten voor de verhuurde panden van de voormalige Martinusschool en de Marke (€ 42.900); in werkelijkheid is deze opbrengst niet gerealiseerd.

Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer

Toelichting voordeel lasten € 741.500

De werkelijke uitgaven voor onderhoud en vervanging van wegen zijn ruim € 601.100 lager dan begroot; dit saldo is verrekend met de reserve wegen (zie taakveld 0.10 Mutaties reserves). Daarnaast zijn voor onderzoek traverse N731 en het opstellen van de nota kapitaalgoederen de respectievelijke budgetten van € 25.000 en € 35.000 (nog) niet gebruikt.

De kosten voor energie straatverlichting zijn bijna € 51.000 lager dan begroot en op inhuur van derden is € 17.000 bespaard.

Toelichting voordeel baten € 338.600

Voor de herinrichting van de Hogeboekelweg is € 239.400 subsidie ontvangen; omdat in 2021 de kosten van de aanpassingen aan de Hogeboekelweg zijn verrekend met de reserve wegen, is de ontvangen subsidie nu eveneens verrekend met deze reserve. Voor het Programmabudget Verkeersveiligheid 2022 is € 17.800 en voor het Programma gemeentelijke projecten Verkeersveiligheid Twente is € 83.400 aan subsidie ontvangen; in de begroting was rekening gehouden met € 37.800.

Taakveld 2.4 Economische Havens en waterwegen

Voor dit taakveld zijn geen meldenswaardige afwijkingen te benoemen.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Taakveld 3.3 Bedrijfsloket en regelingen

Toelichting voordeel lasten € 57.400

De begrote bijdrage aan de Regio Twente is hoger dan de werkelijke bijdrage, vooral doordat de gemeentelijke begroting nog niet was aangepast aan de nieuwe samenwerkingsverbanden die uit de Regio Twente zijn ontstaan (Twente Board, Samen Twente en Recreatieschap Twente) en de daarin opgenomen verdeling van aandachtsgebieden/taakvelden; dit levert hier een voordeel op van € 39.600. Daarnaast is er ruim € 15.000 bespaard op externe kosten voor de contacten met de Losserse bedrijven.

Taakveld 3.4 Economische promotie

Binnen dit taakveld zijn geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Toelichting voordeel lasten € 54.200

De bijdrage aan de rechtsopvolgers van de regio Twente (Twente Board, Samen Twente en Recreatieschap Twente) past in totaliteit binnen de begroting. Aangezien deze bijdrage over de verschillende taakvelden is verdeeld, ontstaan bij deze taakvelden wel 'plussen en minnen'. Binnen dit taakveld is een voordeel ontstaan van van € 58.800.

Toelichting nadeel baten € 10.800

Buiten de opbrengst uit verhuur van groenstroken en uit het verstrekken van kapvergunningen zijn binnen dit taakveld geen opbrengsten gegenereerd. In de begroting 2022 werd hier nog wel vanuit gegaan.

Taakveld 7.2 Riolering

Het voordeel op de lasten (€ 8.400) en het voordeel op de baten (€ 203.200) is hieronder toegelicht.

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Besparing kapitaallasten	171.300		171.300
Besparing onderhoud riolering	8.000		8.000
Besparing communicatie en abonnementen	14.700		14.700
Besparing adviezen van derden	20.900		20.900
Meeropbrengst rioolheffing		78.300	78.300
Opbrengst aanleg rioolaansluitingen		20.500	20.500
Overige afwijkingen	1.200	2.000	3.200
Subtotaal voor verrekening voorziening	**216.100**	**100.800**	**316.900**
Verrekening voorziening riolering	-207.700	102.400	-105.300

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Saldo taakveld 7.2 Riolering	***8.400***	***203.200***	***211.600***
Basis berekening rioolheffing	***8.400***	***203.200***	***211.600***
Voor de berekening van de rioolheffing worden de volgende componenten meegenomen die geen onderdeel zijn van taakveld 7.2 Riolering:			
meerkosten BTW	-247.800		-247.800
besparing kosten straatreiniging	18.000		18.000
besparing kosten brandkranen	8.400		8.400
besparing onderhoud watergangen en vijvers en brandkranen	5.700		5.700
besparing kwijtschelding	4.100		4.100
Subtotaal niet 7.2 Riolering	**-211.600**	**0**	**-211.600**
Saldo lasten en baten rioolheffing	***-203.200***	***203.200***	***0***

Taakveld 7.3 Afval

Het nadeel op de lasten (€ 175.600) en het voordeel op de baten (€ 157.300) wordt hieronder toegelicht.

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Besparing kosten afvalverwerking	134.800		134.800
Inhuur personeel	27.400		27.400
Onderhoud/inspectie	17.100		17.100
Aanpak zwerfafval (o.a. trashpackers)	-18.500		-18.500
Opbrengst Nedvang		-9.900	-9.900
Meeropbrengst reinigingsheffing		144.600	144.600
Meeropbrengst afvalbrengpunt		21.900	21.900
Overige verschillen	-3.900	700	-3.200
Subtotaal voor verrekening voorziening	**156.900**	**157.300**	**314.200**
Verrekening voorziening reiniging	-332.500		-332.500
Saldo taakveld 7.3 Afval	***-175.600***	***157.300***	***-18.300***
Basis berekening afvalstoffenheffing	***-175.600***	***157.300***	***-18.300***
Voor de berekening van de afvalstoffenheffing worden de volgende componenten meegenomen die geen onderdeel zijn van taakveld 7.3 Afval:			
voordeel BTW	3.500		3.500
voordeel kwijtschelding reinigingsheffing	14.800		14.800
Subtotaal niet 7.3 Afval	**18.300**	**0**	**18.300**
Saldo lasten en baten reinigingsheffing	***-157.300***	***157.300***	***0***

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Voor dit taakveld zijn geen grote afwijkingen te melden.

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen

Voor dit taakveld zijn geen grote afwijkingen te melden.

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening

Toelichting voordeel lasten € 544.100

Voor de groenbeleidsvisie servicebedrijf en de mobiliteitsvisie is respectievelijk € 50.000 en € 60.000 beschikbaar gesteld. De uitgaven zijn beperkt gebleven.

Via resultaatbestemming 2021 is voor het Kleintje Kulturhus Beuningen en Losser aan de Dinkel respectievelijk € 75.000 en € 135.000 extra budget geraamd. De € 75.000 voor het Kleintje Kulturhus Beuningen betreft de cofinanciering voor de subsidieaanvraag NOT 4.0. De gemeente heeft de vrijwilligers uit Beuningen, die zich bezig hielden met de ontwikkeling van het dorpshuis, geholpen met deze subsidieaanvraag en daarbij dit bedrag voor de noodzakelijke cofinanciering beschikbaar gesteld.

Verder is van het budget voor ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening een bedrag van ruim € 131.000 niet besteed. Voor planschade zijn in 2022 geen kosten geweest (besparing € 47.000). Het budget voor onderzoek en advies ad € 75.000 is voor € 18.000 besteed. Tegenover deze voordelen staat een hogere inhuur van derden voor handhaving (nadeel € 18.000), die wordt goedgemaakt door hogere baten uit dwangsommen.

Toelichting voordeel baten € 9.000:

Door een licht hogere opbrengst leges ontstaat een voordeel van € 9.000.

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Toelichting verschil lasten en baten

Het verschil tussen begroting en realisatie is het resultaat van de herziening van de grondexploitaties. Zie ook de toelichting op de individuele grondexploitaties in de paragraaf 2.7 grondbeleid.

Het saldo van de winstneming van € 516.000 (inclusief een terugboeking van € 55.000 eerdere winstneming van de Geurmeij) en de storting in de verliesvoorziening van € 288.285 levert een resultaat op van € 227.215. In de begroting was € 1.214.000 geraamd.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Toelichting voordeel lasten € 157.000

Voor de invoering van de omgevingswet is € 188.400 uitgegeven (begroot € 444.800), welk bedrag samen met het voordeel aan baten (€ 24.600 zie toelichting hieronder) is verrekend met de daarvoor beschikbaar gestelde reserve Omgevingswet (zie ook taakveld 0.10 Mutaties reserves).

Door het hogere aantal bouwaanvragen is € 133.000 meer aan kosten gemaakt dan begroot voor inhuur van derden; dit is deels goedgemaakt door hogere baten uit bouwvergunningen (€ 18.000 - zie baten).

Voor de sloop van Heideveldweg 19 is € 22.800 betaald, waarmee in de begroting geen rekening is gehouden.

Voor een drietal budgetten is de start van de realisatie nog niet mogelijk geweest (voordeel € 66.000); het gaat daarbij om Planon / BGT - Module STUF GBI (€ 44.000) en Basisregistratie Ondergrond (BRO - € 22.000). Bij de resultaatbestemming wordt een voorstel gedaan om deze 'mee te nemen' naar 2023.

Toelichting voordeel baten € 181.000

De invoering van de Omgevingswet heeft geleid tot extra opbrengsten van € 24.600, welke zijn verrekend met de daarvoor beschikbaar gestelde reserve Omgevingswet (zie ook taakveld 0.10 Mutaties reserves).

Met name door een hogere opbrengst bouwvergunningen is op de begrote legesopbrengsten een voordeel gerealiseerd van € 38.800. Door het opleggen van dwangsommen is € 25.000 opbrengst ingeboekt.

De opbrengst uit verkoop groenstroken is € 59.000 hoger dan verwacht.

Programma Bestuur en Dienstverlening

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
0.1 Bestuur	-208	467	0	0	258
0.10 Mutatie reserves	0	0	0	6	-6
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	-2.241	0	-2.241
0.2 Burgerzaken	-56	73	0	0	18
0.4 Ondersteuning organisatie	32	0	0	0	32
0.5 Treasury	5	-259	0	0	-253
0.61 OZB woningen	-125	1.084	0	0	959
0.62 OZB- niet woningen	0	-962	0	0	-962
0.64 Belastingen Overig	0	1	0	0	1
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	640	0	0	640
0.8 Overige baten en lasten	-200	442	0	0	242
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	30	30	0	0	59

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	60	0	0	0	60
1.2 Openbare orde en Veiligheid	4	-1	0	0	4

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Toelichting taakvelden programma Bestuur en Dienstverlening

Taakveld 0.1 Bestuur

Toelichting nadeel lasten € 208.000

Het grootste deel van dit nadeel, ongeveer € 130.000, komt door de pensioenuitkering aan voormalig bestuurders. Tegenover dit nadeel staat een onttrekking aan de Voorziening pensioenen wethouders (zie toelichting baten).

Verder zijn de kosten van B&W hoger dan geraamd. De overschrijding op het budget is ongeveer € 58.000 en komt door de tijdelijke waarneming van de burgemeester.

De kosten van de ondersteuning van de gemeenteraad vallen dit jaar hoger uit. Enerzijds is dit verklaarbaar door het feit dat een nieuwe raad en college zijn aangetreden in 2022. Deze wisseling van de wacht leidt altijd tot extra kosten. Ook zijn extra kosten gemaakt voor de uitbreiding van de griffie. Het nadeel is € 29.000.

De bijdrage aan regio Twente/Samen 14 op dit taakveld valt hoger uit dan geraamd. Zoals eerder aangegeven past de bijdrage 'gemeentebreed' binnen de begroting, maar op taakveldniveau ontstaan verschillen. Het voordeel op dit taakveld s € 12.000.

Toelichting voordeel baten € 467.000

Dit voordeel ontstaat door de vrijval van de pensioenvoorziening in 2022. Weliswaar moeten we door hogere indexering van de pensioenen rekening houden met een stijging van de kosten. Daar staat echter een flink gestegen rente tegenover die de stijging van de kosten door hogere indexatie meer dan compenseert. Hierdoor kan een deel van de opgebouwde voorziening vrijvallen.

Taakveld 0.10 Mutatie reserves

Het saldo is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

Taakveld 0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

Het resultaat van de jaarrekening 2022 komt uit op een positief saldo van afgerond € 6.544.000. In de Programmabegroting 2022 was al een positief resultaat voorzien van € 2.017.000. In de Financiële tussenrapportage raamden we een positief resultaat van ongeveer € 4.302.000.

In de paragraaf Financiële toelichting als onderdeel van de aanbiedingsbrief, in hoofdstuk 1 aan het eind van elk programma en in hoofdstuk 3 vindt een verdere toelichting op dit resultaat plaats.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Taakveld 0.2 Burgerzaken

Toelichting nadeel lasten € 56.000

Onze inwoners hebben een groter beroep gedaan op de diensten van Publieksdienstverlening. Op dit taakveld zijn de baten en de lasten onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Toelichting voordeel baten € 73.000

Niet alleen de kosten zijn hoger uitgevallen dan geraamd, maar ook de legesopbrengsten. Het totale voordeel bedraagt € 73.000.

Taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie

Toelichting voordeel lasten € 32.000

Het grootste deel van het voordelig saldo komt doordat de kosten van Voorlichting en Communicatie lager zijn uitgevallen dan geraamd. Dit heeft vooral te maken met het feit dat het beschikbare budget voor arbeidsmarktcommunicatie van € 20.500 niet is aangesproken. Het totale voordeel op dit onderdeel is € 24.000. In 2022 is veel voorbereiding gedaan voor de arbeidsmarkt-communicatie, de kosten hiervoor vallen vooral in 2023 en volgende jaren. Zo komt er een website “WerkenbijLosser” waar de gemeente Losser als werkgever wordt gepresenteerd door wervend beeld- en tekstmateriaal en waarop alle vacatures worden geplaatst. Ook is in 2022 al begonnen met de extra inzet van een recruiter. De kosten hiervan vallen echter onder de dvo met Enschede.

Er resteert dan nog een voordeel van € 8.000.

Taakveld 0.5 Treasury

Toelichting nadeel baten € 259.000

Het uitgekeerde dividend van onze aandelen blijft in 2022 achter bij de verwachtingen. We hebben € 63.000 minder ontvangen dan verwacht.

Doordat de investeringen achter blijven bij de planning en de boekwaarde daardoor (veel) lager uitvalt dan begroot, kunnen we ook minder rente toerekenen aan investeringen. Dat levert op de treasury een nadeel op van € 167.000. Omdat de rentelasten worden toegerekend aan de taakvelden zien we daar een groot deel van dit nadeel als voordeel terug, net als bij de grondexploitaties.

Aangezien veel hypotheken versneld zijn afgelost, vallen ook de renteopbrengsten op de hypotheken tegen. Het nadeel is € 29.000.

Taakveld 0.61 OZB woningen

Het saldo van de baten op de taakvelden 0.61 en 0.62 is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Taakveld 0.62 OZB- niet woningen

Zie toelichting taakveld 0.61 en paragraaf 3.2.

Taakveld 0.64 Belastingen Overig

Het saldo is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

Taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

Toelichting voordeel baten € 640.000

Wij verwijzen naar de toelichting op de algemene dekkingsmiddelen in paragraaf 3.2, onderdeel ‘Algemene uitkering’.

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten

Toelichting nadeel lasten € 200.000, voordeel baten € 442.000

Op dit taakveld kunnen de baten en lasten niet los van elkaar worden gezien. Dat heeft vooral te maken met het resultaat op de kostenplaatsen (ofwel interne bedrijfsvoering) Het totale saldo op dit taakveld komt uit op een voordeel van € 137.000 (€ 338.000 -/- € 200.000).

Kostenplaatsen / bedrijfsvoering

Het saldo van de kostenplaatsen komt uit op een nadeel van € 81.000. Een deel van dit tekort is gedekt door aanwending van reserves (Sociaal Domein, Omgevingswet en Kulturhus). Ook hebben we extra vergoedingen ontvangen voor loonkostensubsidies en uitkeringen van het UWV voor zwangerschapsverlof.

Het tekort is echter vooral veroorzaakt doordat, overeenkomstig de CAO-afspraken, in december een eenmalige uitkering aan het personeel heeft plaatsgevonden. Dit was bij de begroting niet voorzien.

Overig

Een voordeel van rond € 110.000 ontstaat doordat een post 'vooruitontvangen bedragen' op de balans is vrijgevallen, aangezien hier geen aantoonbare verplichting tegenover staat. Ook de vrijval van de stelpost, opgenomen vanwege de via het gemeentefonds ontvangen taakmutatie 'uitvoeringskosten van het klimaatakkoord', levert een voordeel op (ruim € 100.000). Verder is door een herwaardering van de voorzieningen voor dubieuze debiteuren Soza en GBT en de verplichtingen van vakantiegeld en eindejaarsuitkering van stichting WIL, nog een voordeel te melden van € 104.000.

Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)

Toelichting voordeel lasten € 30.000

Vooral de verwachte resultaten op de grondexploitaties vormen de basis voor de verwachte te betalen Vennootschapsbelasting. Aangezien de resultaten van de grondexploitaties ten

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

opzichte van de ramingen beperkt tegenvallen, valt het bedrag aan te betalen Vpb mee. Waar we rekening hielden met € 181.000, komt de werkelijke aanslag uit op € 151.000; een voordeel van € 30.000.

Toelichting voordeel baten € 29.000

Van de in 2020 betaalde Vpb is gebleken dat we teveel hebben betaald. We hebben van de belastingdienst € 29.000 terug ontvangen.

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer

Toelichting voordeel lasten € 60.000

De uitkering van het positieve rekeningresultaat 2021 van de Veiligheidsregio Twente levert een voordeel op van € 42.000. Daarnaast is het beschikbare budget voor het onderhoud aan de brandkranen niet volledig besteed: een voordeel van € 8.000. Ook het budget voor rampenbestrijding is niet besteed, wat nog een voordeel oplevert: € 10.000.

Taakveld 1.2 Openbare orde en Veiligheid

Het saldo op de lasten en baten is kleiner dan € 15.000.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

3.3. Overzicht kredieten

Programma Sociaal

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2021	Uitgaven in 2022	Ontvangst t/m 2021	Ontvangsten in 2022	Restant krediet	Vervallen
7000222	Nieuwb Sportvoorz pand-sloop	4.570.791	6.808.353	-924.444	1.125.625	0	-187.493	gereed
7000223	Nieuwb Sportvoorz Inventaris	140.000	0	140.000	0	0	0	gereed
7000224	Nieuwb Sportvoorz buitenruimte	200.000	0	200.000	0	0	0	gereed
7000232	NB Sportvoorz Extra vloerdelen	700.000	0	700.000	0	0	0	gereed
7000374	Nieuwe schrobzuigmachine sporthal	18.000	0	0	0	0	18.000	
7000375	renovatie veld2 Sportclub Overdinkel	40.000	41.409	42.781	7.247	0	-36.944	
7000376	Elektr sluit-toegang sporthal gymz	52.000	0	27.073	0	0	24.927	
7000423	Materiaal zwembad	16.000	0	0	0	0	16.000	
7000424	Luie trap wedstrijdbad	16.000	0	0	0	0	16.000	
7000426	Vervanging systeem LLV	100.000	0	12.838	0	0	87.162	
7000430	Renovatie gebouw zwembad	665.000	0	33.549	0	0	631.451	
7000431	Ren mach/zonnepanelen zwemb	180.000	0	0	0	0	180.000	
7000432	Renovatie leidingen zwembad	105.000	0	0	0	0	105.000	
7000433	Kulturhus Losser Cocons	235.000	0	244.584	0	0	-9.584	
7000434	Kulturhus Losser USB-C docking	22.500	0	29.325	0	0	-6.825	gereed
Totaal Sociaal		**7.060.291**	**6.849.762**	**505.706**	**1.132.872**	**0**	**837.694**	

Toelichting:

Nieuwbouw sportvoorziening (7000222 t/m 7000224, 7000232, 7000374 en 7000376)

De nieuwe sporthal de Fakkel is in oktober 2020 in gebruik genomen. De laatste afrondende werkzaamheden zijn in 2022 door de aannemer uitgevoerd. Het krediet is inmiddels gereed gemeld.

Het aanleggen van het sluit-toegangsysteem was gepland in 2021. De werkzaamheden zijn in 2022 gestart, de werkzaamheden worden in 2023 afgerond. De ingebruikname van het systeem vindt in de loop van 2023 plaats.

7000375 Renovatie veld Sportclub Overdinkel

In februari 2022 heeft de vereniging besloten af te zien van een investering in een kunstgrasveld en is de gemeente gevraagd veld 2 te renoveren. De renovatie van veld 2 is in 2022 door ons uitgevoerd en afgerond.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

7000426 Vervanging systeem leerlingenvervoer

De definitieve invoering en oplevering heeft plaatsgevonden in 2022 plaats. Door efficient samen te werken met de gemeente Enschede zijn de kosten lager uitgevallen en zal er alleen nog een factuur komen van €24.000. De rest van het krediet kan vrijvallen, waarna het krediet kan worden gereed gemeld.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Programma Fysiek

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2021	Uitgaven in 2022	Ontvangst t/m 2021	Ontvangsten in 2022	Restant krediet	Vervallen
7000013	Wandel-fietspad De Pol-Dinkel (B08)	49.887	44.705	326	611	0	5.468	
7000053	Infoborden+website afkopp. (GRP2007)	15.956	151	1	0	0	15.804	
7000054	Stim. afkopp. Broeninkskamp (GRP07)	109.205	0	0	0	0	109.205	
7000072	Afkoppelen Past.Bolscherstr (Begr09)	9.145	0	0	0	0	9.145	
7000073	Afkop. verhard oppervlak Glane (b09)	382.436	0	4.136	0	0	378.300	
7000159	Digitaalhandhav Toezichtprotocol B13	30.063	2.186	15	0	0	27.861	
7000160	Reconstr Glane fase 3 Weerststr	3.204	38	0	0	0	3.166	
7000162	Hart v Ovd fase 2 rioolverv	387.081	41.967	125.957	0	0	219.157	
7000166	Maatr ivm klimaat 2016-17	229.016	229.016	0	229.016	0	229.016	
7000171	Herkenbaar afk op beekriool	34.724	0	0	0	0	34.724	
7000175	Losser Aalsgaardenstr	174.144	19.563	156	0	0	154.425	
7000178	De Lutte Dorpsstr Luttermw Irene	760.536	620.599	4.345	0	0	135.592	
7000179	De Lutte Beatrixstr Irenestr	901.452	141	1	0	0	901.310	
7000181	Rioolverv Enschedesestraat	324.431	0	0	0	0	324.431	
7000191	Stimuleren afkop gemeentebreed	56.688	44.196	1.233	0	0	11.259	
7000192	Reconstr Glane fase 2 Weerststr-D	864.713	0	0	0	0	864.713	
7000197	Recon Gronausestr Schaafspl-Oranjest	517.049	511.366	7.668	0	500	-1.485	gereed
7000214	MIP Verv Openb Verlicht B16	460.000	369.353	13.706	0	0	76.942	
7000218	Herinr De Brink Kern Losser B16	150.255	8.652	61	0	0	141.543	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

7000219	Parkeerplaats sportpark t WilpeloB16	95.000	0	0	0	0	95.000	
7000239	Centrumplan Overdinkel	0	2.282.512	236	2.248.858	0	-33.890	gereed
7000243	MIP vervanging schijf 2020	800.000	389.579	435.420	0	24.999	0	
7000244	MIP vervanging schijf 2021	930.000	93.937	2.817	0	0	833.246	
7000245	Rioolreinigingsaanhanger	5.228	7.758	54	0	0	-2.584	gereed
7000255	Voertuig rioolonderhoud	100.000	0	100.160	0	0	-160	gereed
7000260	Kwaliteitsimpuls de Lutte	113.000	1.018	10.827	0	0	101.155	
7000264	Renovatie solo strengen 668	548.100	432.244	115.856	0	0	0	gereed
7000265	Vervanging solo strengen 281	203.000	60.000	143.000	0	0	0	gereed
7000266	Rioolvern. nav inspecties va 2020	200.000	23.440	43.713	0	0	132.847	
7000270	Objectrenovaties E+M 2021	283.379	18.620	164.548	0	0	100.211	
7000271	Objectrenovaties E+M 2022	297.182	0	0	0	0	297.182	
7000272	Rep. achterst. onderh. riolering 1	233.450	136.446	97.004	0	0	0	gereed
7000273	Rep. achterst. onderh. riolering 2	212.273	0	0	0	0	212.273	
7000274	Onderh. inspectieputten 3700 fase 1	400.000	114.725	58.416	0	0	226.860	
7000275	Maatr. klimaatadaptatie 2021-2022	70.000	0	0	0	0	70.000	
7000277	Verv.riol. en afk.Iris-/Leliestr.3-5	384.640	376.408	4.351	45.422	0	49.303	
7000280	Blauwe ader;De Bleek-Ravenhorsterweg	231.801	231.801	0	0	0	0	gereed
7000281	Waterkwant. en - kwaliteit De Bleek	82.418	188	1	0	0	82.229	
7000282	Teylerstr. Rioolverv.+afkopp+HWA-str	206.045	0	0	0	0	206.045	
7000283	Raadhuiststr./-plein rioolverv.+afk.	209.136	0	0	0	0	209.136	
7000285	Kerkstr.;beekriool, afk+HWA+struct.	240.506	0	0	0	0	240.506	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

7000286	Winkelcentrum De Brink	96.425	0	0	0	0	96.425	
7000287	Scholtinkstr.(B. Leurinkstr.-Ravenh)	424.545	0	0	0	0	424.545	
7000288	Kloppenstr. van Braakstr - Oranjestr	880.000	0	0	0	0	880.000	
7000289	Mollenbergstraat	400.000	19.293	432.898	0	52.191	0	gereed
7000290	Dr. Frederinkstraat	265.341	0	0	0	0	265.341	
7000291	Verbind. De Saller-Lutterstr. (M41)	5.075	0	0	0	0	5.075	
7000292	Afkoppelen AJC 96 (M42)	25.756	0	0	0	0	25.756	
7000293	Herstellen verb.put 4275 Gronausestr	10.150	0	0	0	0	10.150	
7000294	RTC maatregelen	5.075	0	0	0	0	5.075	
7000295	Roofvogelbuurt, fase I	636.818	0	0	0	0	636.818	
7000296	Muchteweg e.o. (omgeving Vlasakker)	265.341	0	0	0	0	265.341	
7000298	Plechelmusstr.-Berging Erve Boerrigt	152.250	0	0	0	0	152.250	
7000300	Centrumplein De Lutte, afk.+bergen	4.534	0	0	0	0	4.534	
7000301	Vervangen riolering Bentheimerstraat	275.955	0	0	0	0	275.955	
7000302	Maatr. wateroverlast Luttermolen M01	101.500	0	0	0	0	101.500	
7000303	Afvoer afvalw.De Lutte NO LMV M02	51.511	0	0	0	0	51.511	
7000304	Herst.foutieve aansl.Luttermolen M03	51.511	0	0	0	0	51.511	
7000305	Uitlaat sloot Hoofdstr.tpv nr287 M10	7.613	0	0	0	0	7.613	
7000306	Watergang Invalsw-Ruhenbergerb. M12	81.200	0	0	0	0	81.200	
7000307	Blauwe ader vml.perceel Naafs M14	101.500	0	0	0	0	101.500	
7000308	Div. maatr.stelsel (M13,16,17,18,19)	10.150	0	0	0	0	10.150	
7000309	Optim. waterberg. Elfrinksweg M20	10.150	0	0	0	0	10.150	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

7000310	Glanegrensweg rioolvervanging	78.426	46.259	361	0	0	31.806	
7000311	Rioolvervanging Beuningerstr.(196m)	106.136	0	0	0	0	106.136	
7000312	Afkoppelen / klimaatmaatregelen 2022	52.007	0	0	0	0	52.007	
7000316	vervanging openbare verlichting 2019	345.000	305.000	2.429	0	0	37.571	
7000317	vervanging openbare verlichting 2020	200.000	0	23.000	0	0	177.000	
7000318	vervanging openbare verlichting 2021	174.000	0	45.000	0	0	129.000	
7000319	vervanging openbare verlichting 2022	200.000	0	0	0	0	200.000	
7000329	Gronausestr Midden III	565.000	0	0	0	0	565.000	
7000330	LAGA-pad	500.000	-315	315	45.000	-45.000	500.000	
7000336	Herinr buitenruimte Erve Boerrigter	464	90.198	-22.234	67.500	0	0	gereed
7000340	Ontw Kwalsimpuls Gla	563	25.623	-25.060	0	0	0	gereed
7000344	Snelheidsmaatreg.Niterwertw.Starings	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000345	Kwaliteitsimpuls dorpskern Beuningen	240.000	0	0	0	0	240.000	
7000346	Kwaliteitsimpuls de Lutte Centrumpl	500.000	0	0	0	0	500.000	
7000348	Kwaliteitsimpuls ctr Losser fase III	500.000	363.217	548	314.333	0	450.569	
7000350	LAGA pad (nieuw)	500.000	209.718	370.310	43.008	411.679	374.658	
7000351	Aalsgaardenstraat voorbereiding	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000352	Aalsgaardenstraat uitvoering	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000353	Voorb.De Lutte Beatrix/Irene/Margrie	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000354	Uitv.Lutte Beatrixr/Irene/Margriet	200.000	0	0	0	0	200.000	
7000355	Verv Beschoei vijvers Markel Bleek	150.000	4.380	91.652	0	0	53.968	
7000358	Onderz.Drielandw-Drielandp.- fietsp.	15.000	0	0	0	0	15.000	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

7000362	Verv.bewegwijz.Centrum Losser-CML	35.000	0	0	0	0	35.000	
7000364	Voorbereiding Kwaliteitsimpuls Glane	0	14.708	-14.708	0	0	0	gereed
7000365	Kwaliteitsimpuls Glane aan de Dinkel	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000366	Opst Visie Kwaliteitsimp Beuningen	50.000	0	0	0	0	50.000	
7000367	Voorber Kwaliteitsimpuls Beuningen	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000368	Losser aan de Dinkel	0	43.573	14.650	56.100	0	-2.123	gereed
7000377	Structureel vervangingskrediet Wegen	2.073.000	656.221	458.276	0	26.215	984.718	
7000378	Civieltechnische Kunstwerken	440.000	0	7.450	0	0	432.550	
7000379	Schakel Laga fietspad PIP	200.000	67.430	540.713	0	45.000	-363.143	
7000385	Voertuig onderhoud riolering	40.000	39.500	276	0	0	224	gereed
7000388	Herinr Pastoor Bolscherstraat	660.300	53.308	49.423	0	0	557.569	
7000389	Voorb herin Beuningerstr-Broeninkska	150.000	0	25.855	0	0	124.145	
7000390	Afronding Erve Boerrigter	416.400	191.440	236.073	0	0	-11.113	
7000391	Verb dorpsranden de Lutte	463.500	26.449	100.191	0	90.000	426.860	
7000392	Voorb centrumplein de Lutte	226.400	113.957	76.400	113.957	0	150.000	
7000393	Herinrichting Weertsstraat	453.200	135.225	261.010	0	123.050	180.015	
7000395	Herinrichting Glanestraat/KWI Glane	479.300	82.948	75.905	0	0	320.447	
7000396	Vasts bestemmingsplan Gronausestr 46	13.100	4.654	900	4.654	0	12.200	
7000397	Ops ruimtelijke visie Losser	63.250	22.550	35.361	16.500	0	21.839	
7000398	Haalbaarheidsonderzoek Aloysiuslocat	20.500	24.421	8	23.321	0	19.392	
7000399	Gebiedsopgave Overdinkel	59.000	42.868	2.684	42.868	0	56.316	
7000400	Herontwikkeling Nitertweg	43.300	10.986	11	10.986	0	43.289	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

7000401	Herontwikkeling terrein vml Martinus	39.100	22.415	0	22.415	0	39.100	
7000402	Ontwikkelingsplan De Muchte	60.100	26.113	0	26.113	0	60.100	
7000403	Vasts bestemmingsplan de Lutte Noord	91.900	12.367	8.805	12.367	0	83.095	
7000404	Nota speelvoorzieningen	29.400	51.810	0	51.810	0	29.400	
7000406	Pitstop extra personeel / onvoorzien	54.250	68.332	94.887	68.332	0	-40.637	
7000407	Centrumplan Losser Zuid	300.000	818.512	-235.159	202.103	81.250	0	gereed
7000408	Stepping stone Kloostertuin	80.000	0	80.000	0	0	0	gereed
7000410	Duurzame mobiliteit laadpalen	15.000	0	0	0	0	15.000	
7000411	Herinr openb ruimte wkc de Brink	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000412	Herinr openb ruimte Aloysiuslocatie	100.000	0	244	0	0	99.756	
7000413	Herinrichting Raadhuisplein	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000414	Herinr openb ruimte Martinusplein	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000415	Herinr openb ruimte centrum Losser	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000416	Kwaliteitsimpuls Vogelbuurt	50.000	0	0	0	0	50.000	
7000418	Centrumplein De Lutte	300.000	0	281.956	0	0	18.044	
7000419	Kwaliteitsimpuls Glane	150.000	0	20.923	0	0	129.077	
7000420	Kwaliteitsimpuls Beuningen	400.000	0	0	0	0	400.000	
7000421	Verkeersk herinr Enschedesestr	200.000	0	0	0	0	200.000	
7000427	Herinr omgev De Muchte	250.000	15.716	0	0	0	234.284	
7000428	Perceel De Brink 2	630.000	522.970	30.801	0	0	76.229	
7000429	Herinrichting Glanerbrugstraat	550.000	0	425.000	0	0	125.000	
Totaal Fysiek		**29.680.139**	**10.192.454**	**4.831.163**	**3.645.275**	**809.884**	**19.111.681**	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Programma Fysiek

Samenvattende toelichting bij tabel

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2023-2024
In december 2022 heeft de Raad het GRP 2023-2024 vastgesteld. Hierbij zijn alle uitvoeringskredieten geactualiseerd en geïndexeerd. Het uitvoeringsprogramma van het GRP maakt onderdeel uit van het MIP. Hiermee wordt het mogelijk om, waar mogelijk en wenselijk, te komen tot een integrale programmering en gebiedsgerichte aanpak. Daarnaast zijn er binnen het uitvoeringsprogramma maatregelen die sectoraal worden uitgevoerd.

Dinkeldal Zuid; recreatieve infrastructuur
In bovenstaande tabel zijn vier kredieten opgenomen die gezamenlijk deel uitmaken van het Losserse aandeel binnen het uitvoeringsproject Dinkeldal Zuid. Hierin werken gemeente en waterschap nauw samen. De genoemde kredieten zijn bedoeld voor de realisatie van het LAGA-fietspad (zowel de verplaatsing van het bestaande als de realisatie van de ontbrekende schakel) tussen Duitse grens en Hoofdstaat.

Losser; Enschedesestraat/Aalsgaardenstraat
De herinrichting van de Enschedesestraat is een omvangrijk project dat in meerdere fasen is geknipt. Voor fase I is een forse externe bijdrage verworven en is inmidddels in uitvoering. Fase II (het deel tussen de beide rotondes) is complexer en bevindt zich in de ontwerpfase. Hierbij wordt ook de Aalsgaardenstraat betrokken. Ook voor fase II wordt een subsidieaanvraag voorbereid.

Losser; centrumontwikkelingen (integrale aanpak ontwikkellocaties, openbare ruimte, gevels&dienstverlening, ondernemerschap)
In bovenstaande tabel zijn kredieten van verschillende bronnen weergegeven die allemaal in combinatie worden ingezet in het kader van de centrumontwikkelingen Losser. Betreft met name GRP kredieten en meerjarige investeringsruimte om de gewenste integrale en gebiedsgerichte aanpak mogelijk te maken. Fase I is inmiddels afgerond. Fase II is in voorbereiding.

Masterplan Overdinkel
Het masterplan Overdinkel is grotendeels uitgevoerd. Enkele onderdelen konden, vanwege grondposities, nog niet worden uitgevoerd. Dit betreft de realisatie van de ‘blauwe aders’ tussen de bebouwde kern van Overdinkel en de Ruhenbergerbeek. Door samenwerking met de provincie Overijssel is hier schot in gekomen en kunnen meerdere kredieten uit bovenstaande tabel tot uitvoering worden gebracht.

Kwaliteitsimpuls De Lutte
Op basis van de visie ‘Kwaliteitsimpuls De Lutte’ (raadsbesluit 2017) wordt continue verder gebouwd aan De Lutte. In bovenstaande tabel zijn meerdere kredieten opgenomen voor deelprojecten uit het integrale en dynamische uitvoeringsprogramma, waaronder de pleinontwikkeling, de entrees/dorpsranden en ook de Beatrixstraat e.o.

Glanebeekhoek
Vergelijkbaar met de systematiek van de kwaliteitsimpulsen in andere kernen, is fors geïnvesteerd in de leefbaarheid van Glanebeekhoek. De uitvoering loopt door in 2023.

Kwaliteitsimpuls Glane
Er is flink uitvoering gegeven aan deelprojecten uit de Kwaliteitsimpuls Glane. Dit betreft meerder deelprojecten die zijn uitgevoerd binnen het samenwerkingsverband Dinkeldal Zuid (zoals bijv. de Glanestraat, het dorpsommetje, etc.), maar ook de Weertstraat. In

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

bovenstaande tabel zijn meerdere kredieten opgenomen die gezamenlijk uitvoering geven aan deelprojecten uit het uitvoeringsprogramma Kwaliteitsimpuls Glane.

Kwaliteitsimpuls Beuningen
In bovenstaande tabel zijn ook voor de ontwikkeling van Beuningen verschillende kredieten opgenomen. Dit betreft zowel autonome ontwikkelingen (o.a. uit het GRP) als investeringsruimte in de komende jaren. Gezamenlijk vormen deze kredieten de basis voor het nog op te stellen integrale uitvoeringsprogramma Kwaliteitsimpuls Beuningen. De ontwikkelingen in het kader van de Kwaliteitsimpuls Beuningen lopen gewoon door. Parallel daaraan wordt gewerkt aan concrete uitvoeringsprojecten zoals bijvoorbeeld de herinrichting van de P. Bolscherstraat.

Erfgoeddeal; Beken&Bleken van Losser / Losser aan de Dinkel
Het programma Losser aan de Dinkel heeft aan de basis gestaan van het projectplan Beken&Bleken van Losser. Hiermee is het gelukt om in 2021 een landelijke Erfgoeddeal voor Losser te verwerven. Hierin zijn meerdere onderdelen opgenomen die soms in samenhang met andere projecten worden uitgevoerd. Op hoofdlijnen gaat het om een klimaatrobuust centrum van Losser (w.o. klimaatrobuuste Dorpsbeeks ter plaatse van de Aloysiuslocatie, de verduurzaming van het zwembad, klimaatrobuust maken van de Dorpsbeek). Het gaat om een forse externe bijdrage waarbij de cofinanciering via het MIP is geprogrammeerd uit bestaande kredieten die in bovenstaande tabel zijn opgenomen.

Structureel vervangingskrediet wegen
Dit krediet vormt, samen met het GRP, de basis van het integraal programmeren via het MIP.

Programma Bestuur en Dienstverlening

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2021	Uitgaven in 2022	Ontvangst t/m 2021	Ontvangsten in 2022	Restant krediet	Vervallen
7000227	Pick-Up Dubbele cabine	27	16	6	-903	0	-899	gereed
7000241	aansluit.BRP-digitale dienstverlen.	447.588	355.051	2.486	0	0	90.051	
7000256	Aanschaf software 2018	105.500	0	0	0	0	105.500	
7000257	Aanschaf software 2019	40.000	0	0	0	0	40.000	
7000258	Aanschaf software 2020	75.000	0	0	0	0	75.000	
7000259	Aanschaf software 2021	62.500	0	0	0	0	62.500	
7000313	Inhuur VTH ondersteuning migratie na	90.000	0	0	0	0	90.000	
7000314	projectkosten roadmap ICT 2019	50.000	0	0	0	0	50.000	
7000315	projectkosten roadmap ICT 2020	50.000	3.031	21	0	0	46.948	
7000320	Raas server buza	15.184	7.866	55	0	0	7.263	
7000321	materieel servicebedrijf 2019	111.728	111.885	464	0	0	-621	gereed
7000322	materieel servicebedrijf 2020	216.880	195.397	22.976	0	0	-1.492	gereed
7000323	materieel servicebedrijf	275.000	139.352	143.636	0	0	-7.988	gereed

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

	2021							
7000324	materieel servicebedrijf 2022	142.000	0	142.735	0	0	-735	gereed
7000325	Uitv Prog Duurzaamheid 2020	250.000	93.609	99.423	0	0	56.968	
7000326	Uitv Prog Duurzaamheid 2021	250.000	0	0	0	0	250.000	
7000327	Uitv Prog Duurzaamheid 2022	250.000	0	0	0	0	250.000	
7000341	Lossershoes Luchtbeh, afkop hemelw	40.000	17.598	2.075	0	0	20.327	
7000342	Verduurz Gemeentel gebouwen 2020	284.000	17.522	266.478	0	0	0	gereed
7000356	ICT binnensportaccom	10.000	0	0	0	0	10.000	
7000359	Verduurz Gemeentel gebouwen 2021	462.000	0	56.467	0	0	405.533	
7000369	Klepelmaaier	45.000	0	49.200	0	0	-4.200	gereed
7000370	Afzuigwagen	41.000	91.133	-48.562	0	0	-1.571	gereed
7000371	Herstel en upgrade archiefbewplaats	227.000	191.661	124.097	0	0	-88.757	
7000372	Digitalisering archieven	163.000	6.471	12.661	0	0	143.867	
7000373	Vervanging Ipads raad	20.000	0	13.580	0	0	6.420	
7000381	Vervanging materieel Servicebedrijf	0	0	16.820	0	0	-16.820	
7000382	Kleintje Kulturhus Beuningen	300.000	0	0	0	0	300.000	
7000384	Vrachtwagen MB Arocs Container	133.000	132.005	924	0	0	71	gereed
7000387	Zelfrealisatie Kulturhus Beuningen	18.200	3.193	22	0	0	14.985	
7000394	Renovatie Kulturhus Glane	612.800	10.907	21.537	0	0	580.356	
Totaal Dienstverlening		**4.787.407**	**1.376.697**	**927.103**	**-903**	**0**	**2.482.704**	

Toelichting:

Diverse vervangingen materieel Servicebedrijf (7000321, 7000322, 7000323, 7000324, 7000369, 7000370, 7000381 en 7000384)

De genoemde uitgaven/investeringen zijn gedaan ter vervanging van gedateerd materieel. Doel van deze investeringen is het verbeteren en verduurzamen van het wagenpark / materieel. Tevens is daarin meegenomen dat het aantal voertuigen is verminderd en aangepast aan de behoefte van de uitvoering om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (SW-medewerkers) als groep in te kunnen zetten. Dit bevordert de motivatie (en vervolgens de productie) van de SW-medewerkers.

Door het verminderen en verkoop van “oude” diesel voertuigen en de aanschaf van elektrische voertuigen wordt een positieve bijdrage geleverd aan de vermindering van de Co2 uitstoot. De post wegenbelastingen is daardoor aanzienlijk gedaald.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Aansluiting BRP-digitale dienstverlening en RAAS server buza (7000241 en 7000320)

Het digitaliseren van de dienstverlening aan onze inwoners is verder opgepakt en zal verder worden doorontwikkeld. Het restantkrediet voor de RAAS server wordt afgeboekt.

Diverse investeringen software en ICT (7000256 t/m 7000259, 7000314 en 7000315)

Enschede heeft de investeringen voor software zelf voor haar rekening genomen en de kosten verdisconteerd in de bijdrage voor de dvo. De kredieten 7000256 tot en met 7000259 komen daarmee te vervallen, de daarmee vrijvallende kapitaallasten compenseren de hogere dvo-bijdrage. Met projecten in het kader van de roadmap is inmiddels een start gemaakt.

Diverse investeringen in het kader van duurzaamheid (7000325, 7000326, 7000327, 7000342, 7000359)

In totaal is voor ca. €575.000 aan gelden uitgegeven in het kader van duurzaamheid. Hiervoor waren 3 bronnen beschikbaar. De reserve duurzaamheid; eenmalig budget van €150.000 (jaar 2022) en de genoemde kredieten 7000325, 7000326, 7000327, 7000342 en 7000359. De reserve duurzaamheid en het eenmalig budget zijn volgeboekt. De overige uitgaven/investeringen zijn geboekt op kredieten. De genoemde uitgaven/investeringen zijn gedaan ter uitvoering van de dynamische uitvoeringsagenda duurzaamheid. Stimuleren, faciliteren en ondersteunen van inwoners met de verduurzaming van hun woning en ondersteunen van initiatieven van grootschalige duurzame energieopwek (zon en wind). Verder zijn investeringen gedaan in het verbeteren en verduurzamen van de gemeentelijke gebouwen. De energielabels zijn verbeterd naar label A. Het restant van de kredieten is nog nodig.

Inhuur VTH ondersteuning migratie (7000313)

Met het uitstel van de invoering van de Omgevingswet tot 1 januari 2024 zijn ook de aanpassingen van de geautomatiseerde systemen weer uitgesteld. Het krediet moet gehandhaafd blijven.

Investeringen Lossers Hoes (7000341, 7000371 en 7000372)

De werkzaamheden aan de luchtbehandeling en de afkoppeling van de hemelwaterafvoer zijn voor een groot deel uitgevoerd. Afronding en oplevering vinden plaats in 2023. Na de waterschade aan ons archief zijn de archieven weer in Losser. Het digitalisering van de archieven zal naar verwachting in 2023 worden afgerond.

Investeringen sport (7000356 en 7000357)

Over 7000356, ICT binnensportaccommodaties: wordt in 2023 gerealiseerd.

Kulturhusen (7000382, 7000387 en 7000394)

Het project kulturhus Glane heeft geruime tijd ‘on hold’ gestaan in verband met onderzoek naar een alternatieve locatie in Glane. De planning is daardoor bijna een jaar opgeschoven in de tijd. Het restant budget van € 580.356 wordt doorgeschoven voor uitvoering in 2023.

In 2022 is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar een multifunctionele accommodatie Beuningen waar de Mariaschool en het Dorpshuis hun onderkomen zullen vinden. Op grond hiervan is gekozen voor nieuwbouw op de huidige locatie van de Mariaschool met ambitieniveau ENG en is in de begroting 2023 voorbereidingskrediet en bouwkrediet opgenomen.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

3.4. Overzicht taakvelden

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2022	Realisatie 2022	Soc Lasten	Soc Baten	Fys Lasten	Fys Baten	Dst Lasten	Dst Baten
0.1 Bestuur	**-1.568**	**-1.310**	0	0	0	0	-1.837	527
0.2 Burgerzaken	**-243**	**-225**	0	0	0	0	-555	329
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	**-1.022**	**-707**	0	0	-757	51	0	0
0.4 Ondersteuning organisatie	**-8.065**	**-8.033**	0	0	0	0	-8.220	187
0.5 Treasury	**541**	**288**	0	0	0	0	-497	785
0.61 OZB woningen	**3.251**	**4.209**	0	0	0	0	-444	4.653
0.62 OZB- niet woningen	**1.510**	**548**	0	0	0	0	0	548
0.64 Belastingen Overig	**-6**	**-5**	0	0	0	0	-6	1
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	**44.190**	**44.831**	0	0	0	0	0	44.831
0.8 Overige baten en lasten	**-885**	**-643**	0	0	0	0	-1.085	442
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	**-181**	**-121**	0	0	0	0	-151	30
0.10 Mutaties reserves	**2.153**	**1.010**	-72	460	-2.115	1.932	-258	1.064
0.11 Resultaat	**-4.303**	**-6.544**	0	0	0	0	-7.340	795
Totaal - 0. Bestuur en ondersteuning	***35.372***	***33.298***	***-72***	***460***	***-2.872***	***1.982***	***-20.391***	***54.192***
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	**-1.669**	**-1.609**	0	0	0	0	-1.609	0
1.2 Openbare orde en Veiligheid	**-412**	**-408**	0	0	0	0	-422	14
Totaal - 1. Veiligheid	***-2.081***	***-2.017***	***0***	***0***	***0***	***0***	***-2.032***	***14***
2.1 Verkeer en vervoer	**-3.889**	**-2.809**	0	0	-3.220	412	0	0
2.4 Economische Havens en waterwegen	**-19**	**-15**	0	0	-16	1	0	0
2.5 Openbaar vervoer	**-35**	**-22**	0	0	-22	0	0	0
Totaal - 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	***-3.943***	***-2.845***	***0***	***0***	***-3.258***	***413***	***0***	***0***
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	**-130**	**-77**	0	0	-190	113	0	0
3.4 Economische promotie	**223**	**247**	-191	0	-12	450	0	0
Totaal - 3. Economische zaken	***93***	***170***	***-191***	***0***	***-202***	***563***	***0***	***0***
4.2 Onderwijshuisvesting	**-777**	**-753**	-774	20	0	0	0	0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	**-566**	**-582**	-1.179	597	0	0	0	0
Totaal - 4. Onderwijs	***-1.343***	***-1.336***	***-1.953***	***617***	***0***	***0***	***0***	***0***
5.1 Sportbeleid en activering	**-225**	**-195**	-223	28	0	0	0	0

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

5.2 Sportaccommodaties	**-929**	**-957**	-1.860	902	0	0	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	**-477**	**-395**	-400	5	0	0	0	0
5.4 Musea	**-18**	**-11**	-13	2	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	**-6**	**18**	-1	18	0	0	0	0
5.6 Media	**-471**	**-471**	-471	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	**-1.324**	**-1.293**	-152	25	-1.186	20	0	0
Totaal - 5. Sport, cultuur en recreatie	***-3.450***	***-3.305***	***-3.119***	***981***	***-1.186***	***20***	***0***	***0***
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	**-1.460**	**-1.635**	-1.674	39	0	0	0	0
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	**-1.352**	**-1.288**	-1.288	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	**-2.148**	**-1.813**	-8.999	7.186	0	0	0	0
6.4 WSW en beschut werk	**-3.215**	**-3.204**	-3.506	301	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	**-1.192**	**-1.091**	-1.091	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	**-4.113**	**-3.649**	-4.168	519	0	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	**-3.267**	**-3.167**	-3.236	68	0	0	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	**-4.187**	**-4.249**	-4.249	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	**-1.848**	**-2.101**	-2.101	0	0	0	0	0
Totaal - 6. Sociaal domein	***-22.782***	***-22.198***	***-30.311***	***8.113***	***0***	***0***	***0***	***0***
7.1 Volksgezondheid	**-944**	**-946**	-978	32	0	0	0	0
7.2 Riolering	**719**	**931**	0	0	-2.241	3.172	0	0
7.3 Afval	**523**	**505**	0	0	-2.234	2.739	0	0
7.4 Milieubeheer	**-1.157**	**-1.165**	0	0	-1.165	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen	**-20**	**-10**	0	0	-10	1	0	0
Totaal - 7. Volksgezondheid en milieu	***-878***	***-684***	***-978***	***32***	***-5.650***	***5.912***	***0***	***0***
8.1 Ruimtelijke ordening	**-1.045**	**-492**	0	0	-560	68	0	0
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	**1.214**	**227**	0	0	-2.964	3.191	0	0
8.3 Wonen en bouwen	**-1.156**	**-817**	0	0	-1.414	597	0	0
Totaal - 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vern	***-987***	***-1.082***	***0***	***0***	***-4.938***	***3.856***	***0***	***0***
Totaal	***0***	***0***	***-36.626***	***10.204***	***-18.107***	***12.746***	***-22.423***	***54.206***

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

3.5. Begrotingsrechtmatigheid

Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2022 (na wijziging)		Realisatie 2022		Begrotingsafwijking 2022			
Programma	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Waarvan onrechtmatig**	**Categorie**
Sociaal	34.327	6.805	36.553	9.744	-2.226	2.939	0	0
Fysiek	18.920	12.128	15.993	10.814	2.928	-1.314	0	0
Bestuur en Dienstverlening	14.368	50.831	14.826	52.347	-458	1.516	0	0
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	67.615	69.765	67.372	72.905	244	3.140	0	0
Programma	**Storting reserves**	**Onttrekking reserves**	**Storting reserves**	**Onttrekking reserves**	**Storting reserves**	**Onttrekking reserves**	**Waarvan onrechtmatig**	**Categorie**
Sociaal	0	637	72	460	-72	-177	0	0
Fysiek	1.498	2.202	2.115	1.932	-617	-270	0	0
Bestuur en Dienstverlening	258	1.070	258	1.064	0	-6	0	0
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**1.755**	**3.908**	**2.445**	**3.455**	**-690**	**-453**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**69.370**	**73.673**	**69.816**	**76.361**	**-446**	**2.687**	**0**	**0**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Toelichting:

Toelichting categorieën uit Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV

1. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerealiseerde opbrengsten.
2. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door opbrengsten die niet direct gerelateerd zijn.
3. Mutaties in reserves waarover de raad wel heeft besloten, maar waarvan de hoogte van de bedragen bij de jaarrekening worden vastgesteld**.**

Bovenstaande kostenoverschrijdingen zijn hieronder weergegeven en nader toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten. De afwijkingen passen binnen het door de raad geformuleerde beleid en zijn daarmee rechtmatig. Met de vaststelling van deze jaarrekening worden de overschrijdingen formeel geautoriseerd.

Programma Sociaal

De lasten op het programma Sociaal worden met € 2.226.000 overschreden. De belangrijkste oorzaak voor deze overschrijding is de kosten die we hebben gemaakt voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne en de Noodopvang. Deze kosten hebben we niet geraamd in de begroting en zijn ook niet opgenomen in de VJN2022 of de tussenrapportage in het najaar. Tegenover de kosten staat een rijksbijdrage van € 2,3 mln. Daarmee is de overschrijding rechtmatig (zie punt 1. uit de toelichting in de notitie Rechtmatigheid van de commissie BBV).

De negatieve afwijking op de storting van reserves in het programma Sociaal ad € 72.000 is vooral ontstaan doordat de gelden voor Gezond in de Stad (GIDS) slechts gedeeltelijk zijn besteed en het meerdere, net als in voorgaande jaren, wordt toegevoegd aan de daarvoor ingestelde reserve.

Programma Dienstverlening

De overschrijding op de lasten van € 458.000 vindt zijn oorzaak in verschillende taakvelden. Zo worden de kosten van het taakveld Bestuur met € 200.000 overschreden, vooral door de pensioenuitkering aan voormalig bestuurders. Deze kosten worden echter gedekt door een verrekening met de hiervoor opgebouwde voorziening.

De kosten van het taakveld Burgerzaken worden eveneens met bijna € 60.000 overschreden omdat meer diensten als paspoorten en rijbewijzen zijn geleverd. De extra kosten worden volledig gedekt door extra inkomsten.

De kosten voor de uitvoering van de Wet Woz, die door het GBTwente wordt gedaan, vallen € 125.000 hoger uit, omdat we er voor gekozen hebben om de kosten voor proceskosten en kosten van bezwaar en beroep niet te verrekenen met de OZB-inkomsten, maar afzonderlijk in beeld te brengen. In de begroting is hier geen rekening mee gehouden. Wel vallen door deze werkwijze ook de OZB-inkomsten hoger uit.

De kosten op het taakveld Overige baten en lasten vallen € 200.000 hoger uit, vooral door hogere kosten van personeel en bedrijfsvoering. Maar ook hier staan extra inkomsten tegenover, zoals vergoeding van het UWV voor zwangerschapsverlof en bijdragen uit onder meer de reserve Sociaal Domein. Per saldo resteert een voordeel.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Omdat tegenover de overschrijding van de lasten op dit programma in alle gevallen direct aan de uitgaven gerelateerde baten staan, valt de kostenoverschrijding volledig onder punt 1. van de toelichting in de notitie Rechtmatigheid van de commissie BBV en is daarmee rechtmatig.

Programma Fysiek

De negatieve afwijking op de storting van reserves in het programma Fysiek ad € 617.000 is ontstaan doordat verlies is genomen voor een viertal grondexploitaties. De winst op de grondexploitaties valt daardoor lager uit dan geraamd en daarmee ook de geplande dotatie aan de reserves. Dit levert een voordeel op van € 222.000.

Daar tegenover staat een niet geraamde dotatie aan de reserve Wegen. Deze reserve fungeert als egalisatie om grote schommelingen in de uitgaven voor het onderhoud tegen te gaan. We hebben ook veel kosten in verband met de inhaalslag in het onderhoud. De kosten vallen in 2022 € 601.000 lager uit, terwijl we ook nog een subsidie van € 239.000 hebben ontvangen. Daarom is bedrag van € 840.000 aan de reserve Wegen toegevoegd.

Over beide mutaties heeft de raad besluiten genomen en daarmee is de overschrijding van de geraamde dotaties volgens punt 3. uit de toelichting op de notitie rechtmatigheid van de commissie BBV rechtmatig.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

3.6. Incidentele baten en lasten

Specificatie incidentele baten en lasten	Begroot 2022	Werkelijk 2022
Specificatie lasten		
Programma Sociaal		
Uitvoering lokaal sportakkoord	10	0
Cultuur	25	25
Applicatiebeheer	50	50
Intensivering jongerenwerk Fundament	66	66
Armoedebestrijding kinderen	13	13
Kosten MOP Onderwijs	20	2
Kosten NASB	50	0
Kosten pilots Sociaal Domein	300	123
Kosten Oekraine en Noodopvang		1.897
Spuk gem. hulp gedupeerden kinderopvangtoeslag		85
Spuk aanpak energiearmoede		564
Spuk middelen NPO		140
Spuk Lokaal sportakkoord		38
Spuk Lokaal preventieakkoord		22
Programma Fysiek		
De reis van het zandsteen	5	5
Actieprogramma Recreatie en Toerisme	15	0
Implementatie Omgevingswet	15	15
Actualisatie Stec rapport 2022	10	17
Actualisatie Vpb grondexploitaties	178	
Bestrijding Aziatische duizendknoop	40	36
Verhogen biodiversiteit voornamelijk in omgeving eiken ter bestrijding eikenprocessierups	35	38
Werkbudget centrumplan Losser	35	35
Uitvoeringsprogramma Vrijetijds Economie Noordoost Twente	8	0
Onderzoek traverse N731, kern Losser	25	0
Mobiliteitsvisie	60	0
Doorontwikkeling bereikbaarheid Drilandsteen	30	0
Nota Kapitaalgoederen openbare ruimte / Visie Kwaliteit openbare ruimte	35	0
Duurzaamheid. Bekostiging en besturing van de decentrale uitvoering van het klimaat akkoord en uitvoeringgeven aan de dynamische uitvoeringsagenda.	150	150
Opstellen Groenbeleidsvisie icm continuering Servicebedrijf	50	0
Formatie secretaris bezwarencommissie	30	30
Handhaving energielabel C kantoren	2	2
Kosten Duurzaamheid	304	2
Kosten Onderhoud Wegen	750	0
Kosten Openb. Verlichting	50	0
Kosten Openbaar Groen	90	90
Kosten invoering Omgevingswet	400	188
Spuk reg. Flex. Inzet woningbouw		13
Spuk RREW		300

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Programma Bestuur en dienstverlening		
Dekking Ipads / burg.particip.	12	12
Inc. Effect onderuitputting 2021 en wijziging pitstop	-80	-80
Inwonerparticipatie	20	0
Profilering werving- en selectie arbeidsmarkt	21	0
Inwerkprogramma nieuwe raad	20	20
Vernieuwing website	60	60
Vormgeven datagedreven sturing	150	137
Wet Open Overheid incidenteel	55	55
Actualisatie Vpb grondexploitaties		151
Kosten vervanging burgemeester		100
Spuk Controle toegangsbewijzen		87
Totaal incidentele lasten	**3.108**	**4.488**
Specificatie baten		
Programma Sociaal		
Kosten Oekraine en Noodopvang		2.309
Uitkering reserve beschermd wonen		287
Spuk gem. hulp gedupeerden kinderopvangtoeslag		85
Spuk aanpak energiearmoede		564
Spuk middelen NPO		140
Spuk Lokaal sportakkoord		38
Spuk Lokaal preventieakkoord		22
Spuk Ijsbanen en zwembaden		109
Programma Fysiek		
Toeristenbelasting	200	200
dividend Wadinko	-23	0
Winstneming grondexploitaties	625	227
Spuk reg. Flex. Inzet woningbouw		13
Spuk RREW		300

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Programma Bestuur en dienstverlening		
Extra jeugdgelden rijk	1.714	1.714
Actualisatie Vpb grondexploitaties		30
Spuk Controle toegangsbewijzen		87
Totaal incidentale baten	**2.516**	**6.125**
Specificatie storting reserves		
Programma Fysiek		
Toevoeging Res. Omgevingswet		310
Toevoeging Res. Wegen		840
Toevoeging Algemene Reserve		114
Toevoeging Res. Grondexploitatie		289
Programma Sociaal		
Toevoeging Res. NASB		2
Toevoeging Res. Gezond in de stad		54
Toevoeging Res. MOP Onderwijs		18
Totaal storting reserves	**0**	**1.627**
Specificatie aanwending reserves		
Programma Fysiek		
Res. Gebouwen MOP		29
Inzet Res. Duurzaamheid	304	10
Inzet Res. Onderhoud Wegen	750	750
Inzet Res. Openb. Verlichting	50	0
Inzet Res. Openbaar Groen	90	89
Inzet Res. Omgevingswet	400	164
Inzet Algemene Reserve		550
Inzet Res. Grondexploitatie		289
Programma Sociaal		
Inzet Res. MOP Onderwijs	20	20
Inzet Res. NASB	50	0
Inzet Res. Impuls Brede School		26
Inzet Res. Sociaal Domein	300	123
Inzet Res. Gebouwen MOP		41
Programma Bestuur en dienstverlening		
Inzet Algemene Reserve		293
Totaal aanwending reserves	**1.964**	**2.384**
Totaal incidentele baten en lasten	**1.372**	**2.394**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

3.7. Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT)

Toelichting WNT

WNT-verantwoording 2022 Gemeente Losser

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de gemeente Losser van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2022 voor de gemeente Losser is € 216.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging leidinggevende topfunctionarissen

Bedragen x € 1 Functiegegevens	J. van Dam Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur	B. Pikula Griffier	R. Meinen (Waarnemend) griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	116.830,81	94.239,34	75.422,46
Beloningen betaalbaar op termijn	21.020,40	16.323,12	13.539,00
Subtotaal	**137.851,21**	**110.562,46**	**88.961,46**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000,00	216.000,00	216.000,00

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	0
Totale bezoldiging	**137.851,21**	**110.562,46**	**88.961,46**
Gegevens 2021			
Aanvang en einde dienstverband in 2021	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	n.v.t.
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	n.v.t.
Dienstbetrekking?	ja	ja	n.v.t.
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	110.823,00	89.194,00	n.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	21.124,00	16.433,00	n.v.t.
Subtotaal	**131.947,00**	**105.626,00**	n.v.t.
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000,00	209.000,00	n.v.t.
Totale bezoldiging	**131.947,00**	**105.626,00**	n.v.t.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2022 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2022 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

3.8. Verantwoordingsinformatie over specifieke Single Information, Single Audit

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 9-3-2023

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	**A12B**	**Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen** Gemeenten	Naam veiligheidsregio *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A12B/02*	Besteding volgens besluit van de veiligheidsregio uitgevoerd (Ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12B/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12B/05*	
			050679 Veiligheidsregio Twente	€ 0	Ja	€ 25.847	Ja	
JenV	**A13**	**Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen** Gemeenten	Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A13/01*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A13/02*	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2023 van toepassing i.v.m. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A13/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023 *Aard controle R* *Indicator: A13/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A13/05*	
			€ 45.801	Ja	€ 0	€ 45.801	Ja	
JenV	**A16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraine** Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022 *Aard controle R* *Indicator: A16/01*	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/02*	Vul in verschil werkelijke bestedingen ten opzichte van de gecombineerde uitkomst van A16/01 en A16/02 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten *Aard controle R* *Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator: A16/06*
			€ 1.043.600	€ 349.596	€ 0	€ 0	€ 0	€ 62.440
			Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 08 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/11*	
			€ 0	€ 62.440	€ 1.518.076	€ 1.518.076	Nee	
FIN	**B2**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*
			0	51	1	6	Ja	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/09*			
			Nee					
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/10*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*
			€ 7.502	€ 7.502			€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak c.umulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*
			€ 0	€ 19.380	€ 3.468	€ 20.808	€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/26*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.970	

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

BZK	**C32**	**Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen** Gemeenten	Beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C32/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/03*	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator: C32/04*	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/06*	
			1 SUVIS21-01109335 Pax Christi	€ 363.657	€ 513.657	Ja		Ja	
			2						
			50						
			Kopie Beschikkingsnummer/Naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/07*	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.) *Aard controle D2* *Indicator: C32/08*	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/09*				
			1 SUVIS21-01109335 Pax Christi	Ja					
			2						
			50						
BZK	**C43**	**Regeling reductie energiegebruik woningen** Gemeenten	Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/03*	Aantal bereikte woningen *Aard controle D1* *Indicator: C43/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/06*	
			RREW2020-00449924	€ 154.299	€ 229.618	2.732		Ja	
			Totaal aantal bereikte huurwoningen *Aard controle D1* *Indicator: C43/07*	Is minstens 70% van de uitgekeerde specifieke uitkering bestemd voor activiteiten als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, b of c van de regeling (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/08*					
			2.732	Ja					
BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*	
			0	€ 0	€ 0	0	€ 0	€ 0	
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*				
			0	€ 0	€ 0				
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*	
			0	0	0	0	0	0	
BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtscheiden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/04*					
			€ 248	Nee					
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kinderopvangcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*		
			€ 392.185				€ 168.908		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/09*	In 2022 opgebouwde reserve om mee te nemen naar volgende vierjarige periode **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/10*		
			1						
			2						
			100						
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*		
			€ 128.927	€ 0	€ 0	€ 0	€ 58.508		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*			
			1 060168 Gemeente Losser	€ 0					
			2						
			10						

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen emaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/03*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/04*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*
		1	060173 Gemeente Oldenzaal	€ 0	€ 106.507	€ 0	€ 213.015	Ja
		2						
		15						
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*			
		1	060173 Gemeente Oldenzaal	Centrumplan Losser	Ja			
		2						
		3						
		4						
IenW	**E84**	**Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/02*	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/04*		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/08*		
		1	330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30km/h|aantal in Stuks	Nee	0			
		2	331 Drempel|aantal in Stuks	Nee	0			
		3	334 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraten GOW naar 30 km/uur-zone|aantal in Stuks	Nee	0			
EZK	**F9**	**Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie**	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: F9/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/03*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*	
		1	EAW-20-01654234	€ 0	€ 20.660	Nee		
		2						
		3						
		4						
		5						
		6						
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/06*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 3.482.088	€ 83.225	€ 172.019	€ 5.825	€ 59.500	€ 0
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 40.811	€ 4.927	€ 0	€ 776.301	€ 0	€ 0
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 0	Ja				

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Btbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 40.811	€ 4.927	€ 17.256	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
		1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 12.322	€ 78.431	€ 3.217	
		2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	-€ 3.658	€ 6.694	€ 526	
		3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	-€ 7.049	€ 18.972	€ 1.010	
		4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	-€ 3.226	€ 0	€ 0	
		5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.272	€ 96	
		6 Totaal	€ 0	€ 0	-€ 1.611	€ 105.369	€ 4.849	

		Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*
	1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja
	2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja
	3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja
	4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja
	5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja
	6	Totaal	0	0	

		Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*
	1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
	2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
	3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
	4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
	5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
	6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

		Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvantoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*
	1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0
	2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0
	3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0
	4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0
	5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0
	6	Totaal	0	0	0

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*				
			€ 0	€ 0	Ja				
SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/04*				
			€ 0	€ 0	Ja				
SZW	**G13**	**Onderwijsroute 2022_ deel gemeente** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja		
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 239.605	€ 227.535					
			Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
		1	2.2 Dienstverlening door derden	€ 35.110			€ 35.110	
		2	1.3 Onderhoud	€ 122.548	€ 122.548			
		3	3.3 Overige	€ 69.878	€ 69.878			Betreft laatste factuur voor afronding nieuwbouw ikv oplevering, hier was in de aanvraag 2022 nog geen rekening mee gehouden. Nieuwbouw is inmiddels opgeleverd en afgerond.
		4						Oorspronkelijk hebben we voor de bijdrage in aanleg van een kunstgrasveld 100k in de begroting opgenomen. Die aanleg ging niet door, er is gekozen voor renovatie. Dit bedrag moet echter geactiveerd worden.
		5						Nagekomen kosten, was onderdeel van nieuwbouw sporthal de Fakkel (zie regel 3).
		6						In de begroting 2023 is een algemeen krediet voor verduurzaming van gemeentelijke panden opgenomen. In het jaar wordt bekeken welke panden in dit verband worden aangepakt. In dit specifieke geval zijn de kozijnen van gymlokaal de Vlasakker vervangen. De kosten vallen onder de Spuk Sport.
		7						
VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/01*	Totaal bedrag volgens beschikking *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/02*	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/03*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/04*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/06*
		1	1104437-1042947	€ 17.717		€ 16.463	€ 27.549	€ 130.039
		2	1042947	€ 20.000				
		3						
		4						
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/08*				
		1	1104437-1042947	Ja				
		2	1042947	Ja				
		3						
		4						

BZK	**C41B**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbo**	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen
			SiSa tussen medeoverheden					
			Aard controle n.v.t Indicator: C41B/01	Aard controle R Indicator: C41B/02	Aard controle n.v.t Indicator: C41B/03	Aard controle R Indicator: C41B/04	Aard controle n.v.t Indicator: C41B/05	Aard controle n.v.t Indicator: C41B/06
		1	0004 Overijssel	13.290	68.420	10.000	1	1
		2						
		3						
		4						
		5						
			Kopie provinciecode Aard controle n.v.t Indicator: C41B/07	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd Aard controle n.v.t Indicator: C41B/08	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t Indicator: C41B/09			
		1	0004 Overijssel	28	ja			
		2						
		3						
		4						
		5						

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

4. Balans

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

4.1. Balans per 31-12-2022

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2022	2021
Immateriele vaste activa		
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Materiele vaste activa	**67.480**	**63.998**
Investeringen met economisch nut	32.517	32.432
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	23.193	22.488
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	11.770	9.078
Financiele vaste activa	**4.010**	**4.151**
Kapitaalverstrekking deelnemingen	37	37
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	76	76
Leningen deelnemingen	0	0
Overige langlopende leningen	3.897	4.038
Totaal Vaste activa	**71.490**	**68.149**
Voorraden	**-1.090**	**203**
Grond- en hulpstoffen	12	13
Onderhanden werk (incl. bouwgronden in expl.)	-1.102	189
Uitzettingen < 1 jaar	**5.784**	**7.412**
Vorderingen op openbare lichamen	101	64
Rekening courant verhoudingen niet financiele instellingen	14	854
Overige vorderingen	1.707	2.032
Uitzettingen in 's rijksschatkist met looptijd < 1 jaar	3.963	4.462
Liquide middelen	**1.216**	**244**
Kas	10	14
Banken	1.206	230
Overlopende activa	**8.363**	**5.809**
Overlopende activa	0	5.809
Nog te ontvangen baten	6.101	0
Nog te ontvangen baten van het Rijk	1.986	0
Vooruitbetaalde kosten	276	0
Totaal Vlottende activa	**14.273**	**13.668**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Totaal Activa	**85.762**	**81.817**

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	**2022**	**2021**
Eigen vermogen	**34.614**	**29.080**
Algemene reserve	17.380	16.627
Bestemmingsreserve	4.081	3.445
Overige bestemmingsreserves	6.609	6.745
Saldo van rekening	6.544	2.263
Voorzieningen	**8.876**	**8.602**
Voorzieningen verplicht,verlies,risico	3.410	3.858
Voorziening extern	5.466	4.745
Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**32.585**	**35.623**
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	32.553	35.590
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0
Waarborgsommen	32	33
Totaal Vaste passiva	**76.075**	**73.306**
Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar	**4.615**	**4.644**
Bank en girosaldi	0	0
Overig schulden	4.615	4.644
Overlopende passiva	**5.073**	**3.867**
Verplichtingen	1.572	1.634
Ontvangen voorschotbedragen Overheidslichamen	2.831	1.878
Overige vooruitontvangen baten	669	355
Totaal Vlottende passiva	**9.688**	**8.511**
Totaal Passiva	**85.762**	**81.817**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

4.2. Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op 17 december 2012 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde tenzij anders aangegeven. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, ongeacht of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten worden daarbij verantwoord tot het brutobedrag. Winst wordt genomen op moment van realisatie. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het betreffende boekjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Aan reserves en voorzieningen wordt geen rente toegerekend conform stellige uitspraken van de commissie BBV in de notitie rente.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeid gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Vaste Activa

Immateriële Vaste Activa
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden geactiveerd en in vijf jaar afgeschreven, indien daadwerkelijk het tot stand komen van een activum wordt gerealiseerd. Het voornemen, technische uitvoerbaarheid en toekomstige nut zijn daarbij voorwaarden.

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Totaal immateriële vaste activa	**0**	**0**

Toelichting:

Geen bijzonderheden.

Materiële vaste activa

De onderstaande overzichten geven het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de materiële vaste activa weer.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Gronden en terreinen	4.360	4.286
Gronden in erfpacht	100	100
Woonruimten	17	17
Bedrijfsgebouwen	24.470	24.529
Grond weg en waterbouwkundige werken	34.669	31.562
Vervoermiddelen	324	359
Machines apparaten en installaties	2.638	2.557
Overige vaste activa	902	587
Totaal materiële vaste activa	**67.480**	**63.998**

De activa worden onderscheiden naar activa met een economisch nut of activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Als voor de categorie activa met economisch nut heffingen of rechten gevraagd kunnen worden, is sprake van een derde categorie: economisch nut met heffing.

Onderstaande tabel geeft inzicht in dit onderscheid.

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Investeringen met economisch nut	32.517	32.432
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	23.193	22.488
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	11.770	9.078
Totaal materiële vaste activa	**67.480**	**63.998**

Investeringen met economisch nut
Investeringen met economisch nut worden verwerkt in de balans tegen verkrijgingsprijs en volgens de lineaire afschrijvingsmethode afgeschreven. Start van de afschrijving van een nieuw kapitaalgoed is het begrotingsjaar dat volgt op het jaar waarin de investering gereed komt of verworven wordt. Resultaatafhankelijk afschrijven is niet toegestaan en reserves die gevormd zijn, mogen niet in mindering worden gebracht op deze activa. Voor de afschrijving van de materiële vaste activa met economisch nut worden de termijnen gehanteerd zoals beschreven in de bijlage afschrijvingsbeleid bij artikel 8 van de Financiële verordening gemeente Losser 2018 (verordening art. 212). Deze verordening is geactualiseerd bij raadsbesluit van 13 maart 2018.

Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd.

De in erfpacht uitgegeven percelen (activa met economisch nut) zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs en omvatten de gronden onder de carnavalsloodsen in Losser en De Lutte en de tennishal de Lage Esch**.**

De overige materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Afschrijving vindt dan plaats op basis van de netto - investering middels de lineaire afschrijvingsmethode. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen, onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar, rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Economische nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2022	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	4.088	31	0	0	0	0	4.119
Gronden in erfpacht	100	0	0	0	0	0	100
Woonruimten	17	0	0	-1	0	0	17
Bedrijfsgebouwen	24.496	665	0	-720	0	0	24.440
Grond weg en waterbouwkundige werken	306	-22	0	-24	0	0	260
Vervoermiddelen	299	1	0	-32	0	0	268
Machines apparaten en installaties	2.538	399	0	-327	0	0	2.611
Overige vaste activa	587	143	0	-28	0	0	702
Totaal materiële vaste activa - Economisch nut	**32.432**	**1.216**	**0**	**-1.131**	**0**	**0**	**32.517**

Toelichting:

Het totaal aan investeringen met economisch nut bedraagt € 1.216.000 en is ontstaan door de volgende investeringen:

Er is voor € 31.000 aan kosten gemaakt voor het perceel aan de Raadhuisstraat bij het voormalige postkantoor.

De investeringen in bedrijfsgebouwen zijn in totaal € 664.700 en zijn het gevolg van de investeringen in verduurzaming van gemeentelijke gebouwen en uitvoering duurzaamheidsagenda (€ 422.400), herstel van de archiefruimte (€ 124.100), digitalisering van het archief (€ 12.700), aanpassingen in het Kulturhus Losser (€ 244.600), renovatie kulturhus Glane (€ 21.500), renovatie zwembad (€ 33.500) en afronding werkzaamheden nieuwbouw sporthal de Fakkel (€ 115.500); binnen de kredietruimte voor investeringen in de sporthal, zijn kosten overgeboekt naar overige vaste activa (economisch nut € 140.000 en maatschappelijk nut € 200.000).

De mutatie voor grond-, weg- en waterbouwkundige werken is als volgt te verklaren. Het bedrag van € 22.000 is geboekt onder het krediet voor de investering aan de openbare ruimte bij Erve Boerrigter, als investering met maatschappelijk nut.

Bij het Servicebedrijf is geïnvesteerd in vervanging van een tweetal Mercedes Benz (€ 80.100), een trekker (€ 80.000), een maaizuigwagen met opbouw (€ 47.800), een container (€ 9.000), een werktuigendrager (€ 54.100), een shovel (€ 30.900), een zuiger (€ 16.800), een aanhanger (€ 5.400) en een arm op een trekker voor het bewateren van de beplanting (€ 5.000). Daarnaast is geïnvesteerd in de vervanging van Ipads en laptops voor de Griffie (€ 13.600), elektronische toegang sporthal (€ 27.100) en faciliteren hybride werken (€ 29.300).

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

De investeringen in overige activa betreft vooral de overboeking vanuit de bedrijfsgebouwen (€ 140.000) betreffende de investeringen in de sporthal.

Investeringen met een economisch nut ten behoeve van heffingen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Heffingen **Bedragen x 1.000 Euro's**	**Boekwaarde 1-1-2022**	**Investeringen**	**Desinvesteringen**	**Afschrijvingen**	**Correcties**	**Bijdragen derden**	**Boekwaarde 31-12-2022**
Gronden en terreinen	94	0	0	0	0	0	94
Bedrijfsgebouwen	32	0	0	-3	0	0	29
Grond weg en waterbouwkundige werken	22.291	1.524	0	-759	0	-52	23.004
Vervoermiddelen	61	0	0	-4	0	0	57
Machines apparaten en installaties	10	0	0	0	0	0	9
Overige vaste activa	0	0	0	0	0	0	0
Totaal materiële vaste activa - Heffingen	**22.488**	**1.524**	**0**	**-767**	**0**	**-52**	**23.193**

Toelichting:

Het weergegeven bedrag aan investeringen grond-, weg- en waterbouwkundige werken is besteed voor vervanging, renovatie en (groot) onderhoud van de (druk)rioleringen in diverse straten.

Daarnaast is er voor € 100.200 een kolkenzuiger aangeschaft.

De ontvangen bijdrage van derden betreft het aandeel in een subsidie voor verkeersveiligheid die als bijdrage aan de investering voor de Mollenbergstraat is verwerkt.

Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut
Alle investeringen met maatschappelijk nut, waaronder infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken, worden met ingang van boekjaar 2017 geactiveerd als gevolg van de gewijzigde BBV regelgeving. Tot 2017 was dit geen verplichting.

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut worden lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door de raad aan te geven tijdsduur.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Maatschappelijk nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2022	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	103	43	0	0	0	0	146
Bedrijfsgebouwen	1	0	0	0	0	0	1
Grond weg en waterbouwkundige werken	8.965	3.526	0	-328	0	-758	11.405
Machines apparaten en installaties	9	13	0	-5	0	0	17
Overige vaste activa	0	200	0	0	0	0	200
Totaal materiële vaste activa - Maatschappelijk nut	**9.078**	**3.782**	**0**	**-333**	**0**	**-758**	**11.770**

Toelichting:

Onder de gronden en terreinen is de renovatie van veld 2 van SC Overdinkel opgenomen.

De investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken betreffen met name de volgende investeringen:

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Omschrijving	Investeringen	Bijdragen/ verrekeningen
diverse pitstopprojecten	967.500	90.000
MIP/vervanging wegen	893.700	51.200
centrumplein de Lutte	282.000	
centrumplan Losser Zuid	-235.200	81.300
stepping stone Kloostertuin	80.000	
LAGA-pad (incl. fietspad)	911.300	411.700
vervanging openbare verlichting	68.000	
verv beschoei vijvers Markel Bleek	91.700	
herinrichting Glanerbrugstraat	425.000	
kwaliteitsimpuls Glane	20.900	
verkeerskundige herinrichting Enschedesestraat		313.100
overige investeringen	21.200	500
	3.526.100	**947.800**

Voor het leerlingenvervoer is een investering gedaan voor de vervanging van het systeem (€ 12.800).

Voor de sporthal is een investering in de buitenruimte gedaan van € 200.000.

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen zijn opgenomen tegen nominale waarde, dan wel de lagere marktwaarde. Verstrekte geldleningen zijn opgenomen tegen de hoogte van de oorspronkelijke geldlening, verminderd met de ontvangen aflossingen, dan wel de lagere marktwaarde.

Het verloop van de financiële vaste activa in 2022 is in onderstaand overzicht weergegeven.

Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2022	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving / Aflossingen	Correcties	Boekwaarde 31-12-2022
Kapitaalverstrekking deelnemingen	37	0	0	0	0	37
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	76	0	0	0	0	76
Leningen deelnemingen	0	0	0	0	0	0
Leningen overig	0	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	4.038	369	0	-510	0	3.897
Totaal financiële activa	**4.151**	**369**	**0**	**-510**	**0**	**4.010**

Toelichting:

De investeringen en afschrijvingen/aflossingen op de langlopende leningen bestaan uit de volgende leningen:

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Omschrijving	Nieuwe leningen	Aflossingen
- fietsprivé	33.615	27.460
- hypotheken ambtenaren	0	166.292
- Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	236.672	79.522
- VROM startersfonds	48.843	200.075
- Energiefonds	50.000	36.602
Totaal	**369.131**	**509.951**

Vlottende activa

Voorraden

De boekwaarde van de grondexploitatie betreft uitsluitend het zogenoemde 'Onderhanden werk' (gronden in exploitatie). Door de gewijzigde regelgeving rond de inrichting van de administratie (BBV) mogen de gronden, waarvoor nu en binnen afzienbare tijd geen plan of (voorgenomen) raadsbesluit bestaat om deze in exploitatie te nemen, niet meer onder de voorraden worden opgenomen. In plaats daarvan worden deze onder de 'Materiële vaste activa' opgenomen.

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde.

Onder de voorraden wordt ook de boekwaarde verantwoord met betrekking tot gronden opgenomen onder de grondexploitatie. Volledigheidshalve wordt verwezen naar de voorgeschreven paragraaf Grondexploitatie.

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Grond- en hulpstoffen	12	13
Onderhanden werk (incl. bouwgronden in expl.)	-1.102	189
Totaal voorraden	**-1.090**	**203**

Toelichting:

De voorraden grond- en hulpstoffen betreft de per 31-12-2022 aanwezige eigen verklaringen, gehandicaptenparkeerkaarten en liters diesel.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Het onderhanden werk bevat de in exploitatie genomen bouwgronden:

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2022	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde 31-12-2022
Bouwgrond in exploitatie	639	1.672	2.675	-364
Verliesvoorziening	-449	0	289	-738
Totaal	**189**	**1.672**	**2.964**	**-1.102**

De boekwaardemutatie is € -1.291.700 (€ 189.300 - € -1.102.400)

De uitgaven en inkomsten zijn als volgt ontstaan:

Omschrijving	Bedrag
Bouw-/woonrijpmaken	834.600
Beheerskosten	221.000
Inhuur deskundigheid in- en extern	152.300
VTU-kosten	2.100
Financieringskosten	-54.100
	1.155.900
Winstneming	516.000
Vermeerderingen	**1.671.900**
Gronduitgifte:	
- rijwoning	722.900
- 2^1 kap	78.200
- vrijstaande woningen	1.836.600
	2.637.600

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Exploitatiebijdragen	37.200
Verminderingen	**2.674.800**
Verliesvoorziening	288.800
Verminderingen/verliesvoorziening	**2.963.600**
Boekwaardemutatie	**-1.291.700**

Onderstaand de ontwikkeling van de boekwaarde en het te verwachten eindresultaat van de in exploitatie genomen gronden (* € 1.000):

Voorraden: Gronden in Exploitatie	**Boekwaarde 1-1-2022**	**Vermeerderingen 2022**	**Verminderingen 2022**	**Winstneming 2022**	**Boekwaarde 31-12-2022**	**Te maken kosten**	**Te realiseren inkomsten**	**Verwacht eindresultaat op eindwaarde***
De Saller	-776	281	1.985	571	-1.908	1.697	942	1.153
De Geurmeij	1.926	547	552	-55	1.867	2.130	3.828	-169
Wonen aan het Dinkeldal	-770	67	138	0	-842	1.371	0	-529
Invalsweg Overdinkel	240	13	0	0	253	67	238	-82
de Muchte	4	18	0	0	21	1.158	1.212	33
Nitertweg	15	156	0	0	171	91	297	35
Oude Martinusschool	0	74	0	0	74	210	291	7
Totaal	**639**	**1.156**	**2.675**	**516**	**-364**	**6.724**	**6.808**	**448**
Verliesvoorziening	-449	0	289	0	-738			
	189	**1.156**	**2.964**	**516**	**-1.102**			

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Vanwege het huidige economische klimaat en de ontwikkeling van de huizenprijzen is voorzichtigheidshalve een aanvullend scenario ten aanzien van de opbrengstenparameter in beeld gebracht. Per grondexploitatie is het scenario doorgerekend waarbij voor de jaren 2024 en 2025 een opbrengstenstijging van 0% is gehanteerd, in plaats van 2% per jaar. De totale financiële impact van dit scenario op eindwaarde is bij benadering € 150.000 nadelig en daarmee een beperkt financieel risico in relatie tot de gemeentelijke planexploitaties.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van < 1 jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening gevormd, die in mindering is gebracht op de boekwaarde. Dit leidt tot de balanswaarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Saldo per 31-12-2022	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021
Vorderingen op openbare lichamen	101	0	101	64
Rekening courant verhoudingen niet financiele instellingen	14	0	14	854
Overige vorderingen	2.346	639	1.707	2.032
Overige uitzettingen	0	0	0	0
Uitzettingen in 's rijksschatkist met looptijd < 1 jaar	3.963	0	3.963	4.462
Totaal Uitzettingen < 1 jaar	**6.423**	**639**	**5.784**	**7.412**

Toelichting:

De vorderingen op de openbare lichamen bestaan voor het grootste deel uit afgedragen btw.

De rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen betreffen het rekening courantsaldo van het GBTwente ten behoeve van het innen van lokale heffingen, en het rekening courantsaldo van het ROZ voor uitvoering van de BBZ en de TOZO-regeling.

De overige vorderingen bestaat uit:

Onderdeel	Saldo per 31-12-2022	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde per 31-12-2022
Debiteuren algemeen	706		706
Externe vorderingen	3		3
Vordering ROZ	724	186	538
Debiteuren Sociale Zaken	515	378	137
Vordering GBT	399	74	325
Totaal	**2.346**	**639**	**1.707**

Schatkistbankieren

De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Het drempelbedrag bedroeg € 1.309.380 in 2022. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2022 het drempelbedrag niet heeft overschreden:

(x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Buiten schatkist aangehouden bedragen	166	302	497	703
Toegestane drempelbedrag	1.309	1.309	1.309	1.309
Ruimte onder het drempelbedrag	1.143	1.007	813	606
Overschrijving drempelbedrag	**0**	**0**	**0**	**0**

Liquide middelen
Deze worden tegen verkrijgingsprijs opgenomen.

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Kas	10	14
Banken	1.206	230
Totaal liquide middelen	**1.216**	**244**

Overlopende activa
De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Nog te ontvangen baten	6.101	1.047
Corr. Nog te ontvangen baten OL	0	4.527
Nog te ontvangen bijdragen Rijk	1.986	0
Nog te ontvangen bijdragen ov NL	0	0
Vooruitbetaalde kosten	276	227
Kasbetalingen	0	7
Totaal overlopende activa	**8.363**	**5.809**

Toelichting
Onder de overlopende activa zijn ook bedragen verantwoord die betrekking hebben op nog te ontvangen voorschotbedragen van Europese of Nederlandse overheidslichamen, ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen en specifiek bestedingsdoel. Deze overlopende activa zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Omschrijving (bedrag * € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2021	Ontvangen bedragen 2022	Toevoegingen 2022	Boekwaarde 31-12-2022
Gemeentelijke Opvanglocaties Oekraïners	0	0	993	993
Provinciale Opvanglocaties Oekraïners	0	0	33	33
Crisisnoodopvang Oekraïners	0	0	883	883
SPUK Lokaal Preventie Akkoord	0	0	2	2
SPUK Sport 2021	0	0	63	63
SPUK gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	0	0	11	11
Totaal – Het Rijk	**0**	**0**	**1.986**	**1.986**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

De nog te ontvangen baten zijn eind 2022 € 6.101.000 en bestaan uit:

Omschrijving (bedrag * € 1.000)	Bedrag
Btw-compensatiefonds	4.246
Leges Gemeentelijk Belasting Kantoor Twente	607
Algemene uitkering januari 2023	585
Beschermd wonen	287
Vordering debiteuren sociale zaken	137
Project Duurzaam Veilig	87
Teruggave dividendbelasting	45
Overig	107
Totaal	**6.101**

De vooruitbetaalde kosten zijn eind 2022 € 276.000 en bestaan uit:

Omschrijving (bedrag * € 1.000)	Bedrag
Aansprakelijkheidsverzekering	95
Brandverzekering	89
Overig	92
Totaal	**276**

Vaste Passiva

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 1-1-2022	Resultaat-bestemming	Stortingen	Onttrekkingen	Stand per 31-12-2022
Sociaal	1.681	0	54	181	1.554
Fysiek	4.535	0	1.506	1.427	4.614
Dienstverlening	20.601	2.263	1.717	2.679	21.902
Eigen vermogen	**26.817**	**2.263**	**3.276**	**4.287**	**28.070**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Toelichting

Het eigen vermogen voortkomend uit de reserves bedraagt eind 2022 € 28.091.000. In onderstaand overzicht staat de verdeling van het eigen vermogen naar de diverse (bestemmings)reserves.

Reserve Code	Omschrijving Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2022	Dotaties	Onttrekkingen	Stand per 31-12-2022
1. Sociaal					
BR Ov	Reserve Kulturhus Overdinkel	104	0	12	92
	Reserve MOP onderwijs.'10	113	18	20	111
	Reserve NASB '08+'09	71	-18	0	53
	Reserve impuls brede school 2009	129	0	26	103
	Privatisering Buitensportaccom.	0	0	0	0
	Inburgering Statushouder	74	0	0	74
	Gezond in de stad	325	54	0	380
	Frictiekosten	112	0	0	112
	Sociaal domein	753	0	123	630
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		1.681	54	181	1.554
Totaal - Sociaal		**1.681**	**54**	**181**	**1.554**
2. Fysiek					
BR Ov	Reserve Grondexploitaite	1.000	344	344	1.000
	Reserve Onderhoud Wegen	1.738	840	750	1.828
	Reserve VitaliseringLandelijk gebied	0	0	0	0
	Reserve Gebouwen MOP	71	0	71	0
	Reserve Verv. Lampen OV	62	12	0	75
	Reserve omgevingswet	905	310	164	1.051
	Duurzaamheid	10	0	10	0
	Herinrichten Beuningen	40	0	0	40
	Reserve Centrumontwikkeling	484	0	0	484
	Reserve Vervangingsopgave groen	225	0	89	136
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		4.535	1.506	1.427	4.614
Totaal - Fysiek		**4.535**	**1.506**	**1.427**	**4.614**
3. Dienstverlening					
Alg	Algemene reserve	16.627	3.172	2.420	17.380
Totaal - Algemene Reserves		16.627	3.172	2.420	17.380
BR Kap	Invest Bijdragen	3.445	808	172	4.081
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaalslasten		3.445	808	172	4.081
BR Ov	Reserve Organisatie ontwikkelingen	0	0	0	0
	Reserve conjunctuur/frictiefonds	51	0	0	51
	Reserve Referenda	40	0	0	40
	Aansluiting BRP-digitale dienstverle	438	0	88	350

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Totaal - Bestemmingsreserve - Overige	529	0	88	441
Totaal - Dienstverlening	**20.601**	**3.980**	**2.679**	**21.902**
Eigen vermogen	**26.817**	**5.540**	**4.287**	**28.070**

Toelichting Algemene (risico)reserve

Het saldo van dotaties en onttrekkingen aan de algemene reserve is € 752.000 (€ 3.172.000 -/- € 2.420.000) en kan als volgt worden verklaard.

Vanuit de resultaatbestemming van de jaarrekening 2021 is voor diverse onderwerpen in totaal per saldo € 2.263.000 toegevoegd (na aftrek van € 683.500 resultaatbestemming). Daarnaast is conform de uitgangspunten van het grondbedrijf de helft van het positieve resultaat aan de algemene reserve toegevoegd, in 2022 gaat het om een bedrag van € 114.000. Daarnaast is conform begroting € 3.102.000 toegevoegd. Daarentegen is winstneming voorgaande jaren (€ 625.000) gecorrigeerd en is het verwachte saldo bestuursrapportage 2022 (€ 1.681.000) gecorrigeerd.

Naast deze dotaties is conform de begroting een bedrag van € 593.000 aan de algemene reserve onttrokken. Daarnaast is € 550.000 onttrokken voor integrale herinrichting van de openbare ruimte in de Glanerbrugstraat en is ook nog € 257.500 onttrokken voor investeringen voor hybride werken in het gemeentehuis. Conform de bestuursrapportage 2022 is € 336.000 onttrokken

Toelichting Bestemmingsreserves

Sociaal

Reserve kulturhus Overdinkel
In de reserve is € 104.000 beschikbaar voor dekking van de kosten van het onderhoudscontract in de komende vijftien jaar. In 2022 is aan deze reserve voor de gemaakte kosten voor onderhoud een bedrag van € 12.000 onttrokken.

Reserve MOP onderwijs '10
Aan de reserve MOP onderwijs is in 2022 € 20.000 onttrokken conform begroting. In verband met een overschot op het jaarlijkse onderhoudsbudget is € 18.000 aan de reserve toegevoegd.

Reserve NASB '08+'09
De gemeente heeft gedurende de periode 2008 - 2012 hiervoor middelen ontvangen via de algemene uitkering. Met de Vereniging Sport en Gemeenten is een convenant gesloten voor de uitvoering van diverse beweeginterventies. De budgetten hiervoor zijn in de begroting opgenomen. Het verschil budget en realisatie wordt verrekend met de reserve. Ten opzichte van het beschikbare budget hebben we in 2022 meer geld uitgegeven, dit bedrag van per saldo € 19.000 is onttrokken aan de reserve.

Reserve impuls brede school 2009
In maart 2009 is een meerjarig convenant met het rijk gesloten om deel te nemen aan de impuls om combinatiefuncties mogelijk te maken. Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij 1 werkgever maar werkzaam is voor twee of meer sectoren. Losser heeft gekozen voor een samenwerking tussen onderwijs, sport en/of cultuur. Via de algemene uitkering ontvangen we budget voor 3,9 FTE. In 2022 is voor dekking van de extra kosten bovenop het beschikbare budget een bedrag van € 26.000 aan de reserve onttrokken.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Reserve inburgering statushouders

Voor de huisvesting van statushouders heeft de gemeente in de loop van 2017 eenmalige middelen ontvangen. Deze middelen zijn bedoeld voor de integratie van statushouders, waaronder participatie en taalonderwijs. Middels een aangenomen amendement is voorgesteld bij de jaarrekening 2017 het niet bestede bedrag ad € 174.000 in een reserve te bestemmen. In 2020 is deze reserve afgeroomd met € 100.000, omdat het gereserveerde budget niet meer volledig nodig was voor het doel waarvoor de reserve was ingesteld. In 2022 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve gezond in de stad

De gemeente Losser ontvangt via de decentralisatie-uitkering GIDS (Gezond In De Stad) middelen (periode 2015 - 2017) om de aanpak van gezondheidsachterstanden verder vorm te geven. Bij de resultaatbestemming 2015 is besloten het ontvangen bedrag 2015 te reserveren. In 2022 is bijna € 54.000 minder uitgegeven vanuit de algemene uitkering is ontvangen. Dit is aan de Reserve Gids-gelden toegevoegd.

Reserve frictiekosten & reserve Sociaal domein

Op het onderdeel 'Sociaal domein', specifiek de drie decentralisaties, is in 2015 een voordelig resultaat geboekt van € 979.000. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 is besloten om dit voordeel in een tweetal reserves beschikbaar te houden:

• Bij de implementatie en uitvoering van de nieuwe taken in het Sociaal Domein, wordt gaandeweg duidelijk dat het naar alle waarschijnlijkheid niet voor alle medewerkers haalbaar is om aan de daarbij behorende eisen (kennis en vaardigheden) te voldoen. Dit leidt tot frictiekosten waarvoor een bedrag van € 500.000 is gereserveerd. In 2022 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

• Vanwege de onzekerheid die bestaat over de ontwikkeling van de uitgaven en inkomsten binnen het 'Sociaal domein', is besloten om het restant van € 479.000 te bestemmen voor de vorming van een reserve 'Sociaal domein'. In 2016 is vervolgens ingeschat dat een bedrag van € 1 miljoen toereikend is voor de eenmalige uitgaven/investeringen in het sociaal domein. Om die reden is voorgesteld de reserve Sociaal domein aan te vullen met een bedrag van € 521.000 (€ 1 miljoen verminderd met € 479.000). In 2022 zijn de totale kosten van de pilots € 83.000 en de kosten voor extra formatie € 40.000; deze kosten worden met de reserve verrekend.

Fysiek

Reserve grondexploitatie

De grondexploitatie is een risicovolle activiteit. Om deze risico’s op te kunnen vangen, zonder de Algemene risicoreserve aan te moeten spreken, is in 2007 is door de raad besloten een reserve Grondexploitatie te vormen. Hierbij is bepaald dat, indien het jaarresultaat van de overige gemeentelijke activiteiten een negatief saldo vertoont, dit eerst wordt aangevuld. Het meerdere wordt voor 50% bestemd voor de Algemene reserve en de andere 50% voor de reserve Grondexploitatie. In geval van een tekort op de grondexploitatie wordt dit eerst ten laste van deze reserve gebracht, een eventueel resterend tekort komt ten laste van de algemene middelen. Op grond van de Notitie grondbeleid 2018 mag de reserve grondexploitatie maximaal € 1 mln. bedragen.

De actualisatie van de grondexploitaties heeft ertoe geleid dat er € 289.000 is onttrokken om de verliesvoorziening Wonen aan de Dinkel, Invalsweg Overdinkel en de Geurmeij op te hogen voor € 296.000 en de verliesvoorziening voor Nitertweg voor € 8.000 te verlagen. Daarnaast is € 55.000 onttrokken voor een correctie winstneming voorgaande jaren.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Omdat er voor het grondbedrijf € 344.000 is onttrokken moest eenzelfde bedrag weer aan de reserve grondbedrijf worden toegevoegd om deze weer op € 1 mln te krijgen.

Reserve onderhoud wegen

Bij de op 12 mei 2009 vastgestelde bezuinigingsoperatie is besloten dat jaarbudgetten onderhoud wegen volledig voor dit doel mogen worden aangewend. Dat betekent dat een overschot via een reserve beschikbaar blijft. Eventuele tekorten kunnen jaarlijks verrekend worden met deze reserve. In 2022 is de dotatie € 840.000 door een overschot op het onderhoudsbudget wegen (€ 600.000) en een ontvangen subsidie voor herinrichting Hogeboekelweg (€ 239.000). Daarnaast wordt € 750.000 onttrokken aan de reserve conform begroting.

Reserve gebouwen MOP

Op 20 december 2011 heeft de gemeenteraad op basis van de najaarsnota besloten tot het instellen van een reserve voor de MOP gebouwen, inclusief de gebouwen van het onderwijs. Dit omdat het MOP meerjarig is onderbouwd en planmatig wordt weggezet. Aan de reserve gebouwen MOP is in 2022 conform de begroting € 41.000 onttrokken en € 29.000 door overschrijding van het jaarlijks onderhoudsbudget.

Reserve vervanging lampen OV

Deze reserve is bedoeld voor de 4-jaarlijkse vervanging van de lampen van de openbare verlichting. Jaarlijks wordt een bedrag ad € 12.500 gereserveerd. Naast deze storting hebben er geen mutaties in 2022 plaatsgevonden.

Reserve Omgevingswet

Met de vaststelling van de Bestuursrapportage 2016 is besloten € 200.000 uit het resultaat te reserveren voor de implementatie van de omgevingswet. In de Voorjaarsnota 2020 is voor de beoogde implementatie van de omgevingswet het beschikbare bedrag in deze reserve voor 2022 verhoogd met € 15.000. Daarnaast wordt de reserve voor 2022 verhoogd met € 295.000 conform de bestuursrapportage 2022. Ter dekking van gemaakt kosten voor de invoering omgevingswet heeft in 2022 een onttrekking van € 164.000 plaatsgevonden.

Reserve Duurzaamheid

De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om een reserve Duurzaamheidsfonds te vormen en een storting van € 500.000 te doen. Voor 2022 is in totaal € 10.000 gebruikt voor de dekking van kosten voor projecten.

Herinrichten Beuningen
De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om voor dit doel een bedrag van € 40.000 op te nemen. In 2022 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Centrumontwikkeling
Met de vaststelling van de Jaarrekening 2019 is besloten € 500.000 uit het resultaat te reserveren t.b.v. het centrumplan in Losser. In 2022 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Vervangingsopgave groen

Ten aanzien van Groenbeleid en -beheer in de gemeente Losser is melding gemaakt van de opgelopen achterstand in de vervanging van groenvoorzieningen (einde levensduur). Op basis van een uitgebreide inventarisatie is hiervoor een éénmalig vervangingsplan opgesteld, dat gefaseerd uitgevoerd kan worden. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan beleidsdocumenten op

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

basis waarvan de raad kan besluiten over het groenbeleid en -beheer. Hierbinnen wordt ook aandacht geschonken aan de structurele vervangingsopgave. Hiervoor is € 225.000 gereserveerd. Voor 2022 is in totaal € 89.000 gebruikt voor de dekking van gemaakte kosten.

Dienstverlening

Algemene reserve

Zie toelichting aan het begin, bij het onderdeel 'Toelichting Algemene risicoreserve'.

Reserve investeringsbijdragen
Op grond van het BBV mogen bijdragen uit eigen reserves in investeringen met economisch nut niet in mindering worden gebracht op de boekwaarde van deze investeringen. Hier is sprake van de zogenaamde 'bruto - verantwoording'. In de praktijk houdt dit in dat er een jaarlijkse vrijval van deze reserve plaatsvindt op basis van de afschrijvingstermijn van het betreffende activum. Hierbij wordt ook rekening gehouden met rente, zodat dit hetzelfde effect heeft als een netto - verantwoording, zij het dat de vrijval op grond van de regelgeving niet gebeurt via het betreffende product maar via functie 980 en op deze wijze via de bestemming.

In 2022 vindt een storting plaats van € 808.000 in deze reserve voor een integrale herinrichting van de openbare ruimte in de Glanerbrugstraat (€ 550.000) en de investeringen in het gemeentehuis voor hybride werken (€ 258.000). Conform de begroting heeft er een onttrekking plaatsgevonden van € 172.000 voor de reguliere bijdrage in de kapitaallasten.

Reserve conjunctuur/ frictiefonds
Op 12 mei 2009 heeft de Raad bij het vaststellen van de bezuiniging besloten tot het instellen van een conjunctuur-/frictiefonds in 2010 van € 1.000.000. Dit fonds is bedoeld voor het opvangen van tijdelijke, conjuncturele tegenvallers, waarbij te denken valt aan bijvoorbeeld niet door het rijk gecompenseerde uitkeringsgelden en teruglopende leges. Tevens is dit fonds bedoeld voor opvang frictiekosten in de vorm van eenmalige personele effecten als uitvloeisel van de organisatorische aanpassingen. Ook de samenwerking met Enschede en het GBT en de daaruit voortvloeiende frictiekosten vallen hieronder. In 2020 is deze reserve afgeroomd met € 87.000, omdat voor de kosten die voortvloeien uit conjuncturele tegenvallers de Algemene risicoreserve beschikbaar is. Het overige deel van de reserve is beschikbaar voor de aangegane verplichtingen die voortvloeien uit frictiekosten. In 2022 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve referenda

Op 10 november 2015 is door de Raad een amendement aangenomen waarin de raad het college opdraagt een reserve in te stellen 'ten behoeve van het houden van referenda'. Op deze manier wordt voorkomen dat de financiële situatie van de gemeente een argument is om een referendumverzoek van inwoners af te wijzen. Dit amendement is bij de bestuursrapportage 2016 geëffectueerd. In 2022 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Aansluiting BRP-digitale dienstverlening
Vanuit Digitaal 2017 is landelijk koers gezet richting het zoveel mogelijk digitaal aanbieden van producten aan inwoners en bedrijven. Om die reden is samen met Enschede gekozen voor de applicatie iBurgerzaken. Hiervoor is een bedrag van € 438.000 gereserveerd ter dekking van de kapitaallasten van de applicatie, de te maken projectkosten en de kosten voor het trainen van de medewerkers.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

In het project was ook voorzien in het realiseren van de aansluiting met de BRP. De minister Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft het project BRP gestopt. In het kader van het project iBurgerzaken vindt aansluiting op de BRP dan ook niet plaats.

Het project iBurgerzaken is afgerond, de kapitaallasten van de investering worden uit deze reserve gedekt. Conform de begroting 2022 is € 88.000 onttrokken.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde met uitzondering van de voorzieningen waarbij het tijdsaspect een betekenisvolle rol speelt. Deze voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde. Dit geldt bijvoorbeeld voor de pensioenvoorziening van de wethouders die gebaseerd is op actuariële berekeningen.

Bedragen x 1.000 Euro's	**Stand per 1-1-2022**	**Dotaties**	**Vrijval**	**Bestedingen**	**Stand per 31-12-2022**
Sociaal	27	0	0	-5	32
Fysiek	4.745	789	75	-7	5.466
Dienstverlening	3.831	138	467	124	3.378
Voorzieningen	**8.602**	**927**	**542**	**112**	**8.876**

Bedragen * 1000 Euro	Stand 31-12-2021	Bestedingen 2022	Stortingen 2022	Vrijval 2022	Eindstand 2022
Fysiek					
Voorz. reiniging	484		331	75	740
Voorz. verv. afvalcontainers	128		35		163
Voorz. riolering	4.133	-7	423		4.563
Totaal Fysiek	4.745	-7	789	75	5.466
Sociaal					
Herstructurer.ontmanteling Top Craft	27	-5	0		32
Totaal Sociaal	27	-5	0	0	32
Bestuur en Dienstverlening					
Voorz. Pensioenen wethouders	3.827	124	138	467	3.374
Voorz. uitstroom personeel	4				4
Totaal Bestuur en Dienstverlening	3.831	124	138	467	3.378
Totaal	8.602	112	927	542	8.876

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Toelichting:

Fysiek

Voorziening reiniging

Het saldo tussen lasten en baten met betrekking tot de afvalinzameling wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening. Het resultaat op de afvalinzameling heeft er toe geleid dat een bedrag aan de voorziening Reiniging is toegevoegd van € 330.500. Het voordeel op de afvalstoffenheffing is bruto op € 255.500 uitgekomen, waar in de begroting van nadeel van € 77.000 was uitgegaan; dit wordt vooral veroorzaakt door een besparing op de kosten van afvalverwerking en een hogere opbrengst reinigingsheffing. Een uitgebreidere toelichting op de dotaties / onttrekkingen is te vinden in hoofdstuk 3.2.

Voorziening vervanging afvalcontainers

Door de begrote storting van € 35.000 ook werkelijk toe te voegen heeft deze voorziening per ultimo 2022 een saldo van € 162.900.

Voorziening riolering

Het saldo tussen lasten en baten van de riolering wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening. De hoogte van het rioolrecht is gebaseerd op het kostendekkingsplan dat onderdeel is van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In de begroting 2022 was een netto storting aan deze voorziening geraamd van € 318.000. De werkelijke storting bedraagt € 430.700. Dit verschil wordt vooral veroorzaakt door een besparing op kapitaallasten. Een uitgebreidere toelichting is te vinden in hoofdstuk 3.2.

Sociaal

Voorziening herstructurering Top Craft
Op basis van de notitie "Mensenwerk" hebben de drie deelnemende gemeenteraden in december 2011 besloten om Gr-WOT en het toenmalige uitvoeringsbedrijf Top Craft te ontmantelen en over te gaan tot separate uitvoering van de WSW door de drie afzonderlijke gemeenten. Als gevolg van deze beslissing is in de jaarrekening 2011 een voorziening "Herstructurering" gevormd van € 8.284.000 (het Losserse deel is 33%). De voorziening bedroeg op 31-12-2022 afgerond nog € 32.000. De gemeente Oldenzaal is belast met de afwikkeling van de liquidatie. De verwachting is dat de voorziening in 2023 wordt afgewikkeld.

Dienstverlening

Voorziening pensioenen wethouders

Op grond van het BBV dient voor de pensioenverplichtingen, die de gemeente heeft jegens bestuurders en oud-bestuurders dan wel jegens hun nabestaanden een voorziening te worden gevormd. Jaarlijks zal moeten worden beoordeeld op basis van een actuariële berekening of de voorziening nog toereikend is.

Per 1 januari 2022 bedroeg deze voorziening € 3.827.000. In 2022 is een bedrag van € 14.000 als extra storting aan de voorziening toegevoegd. Aangezien op basis van de actuariële berekeningen blijkt dat door een hogere rentevoet de voorziening hoger is dan het benodigde niveau, is er een vrijval van € 467.000 verwerkt. Daarmee heeft de voorziening eind 2022 een omvang van € 3.374.000.

Voorziening uitstroom personeel.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

In 2022 hebben er voor deze voorziening geen mutaties plaatsgevonden, zodat per 31-12-2022 de hoogte van deze voorziening nog € 3.800 bedraagt.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Deze worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2022	Toevoegingen	Aflossingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2022
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	35.590	0	3.037	0	32.553
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0	0	0	0
Waarborgsommen	33	-1	0	0	32
Totaal Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**35.623**	**-1**	**3.037**	**0**	**32.585**

Toelichting:

De aflossingen op de leningenportefeuille bedroegen € 3,037 mln. In 2022 zijn geen nieuwe langlopende leningen afgesloten, we hebben daar in 2021 al op voorgesorteerd met het oog op de verwachte stijging van de rente.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg € 541.000 in 2022. Onder de vlottende schulden is de verplichting van de in 2022 af te wikkelen rente opgenomen van in totaal € 276.000.

Vlottende passiva

Vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Deze worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Kasgeldleningen o/g	0	0
Bank en girosaldi	0	0
Overig schulden	4.615	4.644
Totaal **Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar**	**4.615**	**4.644**

Toelichting:
Omdat er per 31-12-2021 geen kasgeldlening meer is, er in 2022 geen nieuwe kasgeldleningen zijn aangetrokken, en het banksaldo positief is bestaat de vlottende schuld alleen nog uit de diverse overige schulden. Het saldo is per 31-12-2022 € 4.615.000. Een specificatie van dit bedrag ziet er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000	2022
Af te dragen sociale premies en loonheffing december	1.215
Betalingen onderweg	1.610
Af te dragen sociale premies uitkeringen	1.485
BTW	270
Overige	35
Totaal overige vlottende schulden	**4.615**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Overlopende Passiva

In artikel 44, lid 2 **BBV** wordt voorgeschreven dat de nog te besteden middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is, onder voorzieningen moeten worden verantwoord. Voor specifieke uitkeringen geldt een uitzondering. Niet-bestede middelen van uitkeringen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel (“geoormerkt”) dienen als “vooruit ontvangen” op de balans te worden verantwoord, onder de post overlopende passiva.

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	1.572	1.634
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	2.831	1.878
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	669	355
Overlopende passiva	**5.073**	**3.867**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Toelichting

Hieronder treft u een specificatie van de "van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen, voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel". Deze dienen ter dekking van lasten van komende begrotingsjaren. Mede door de toename van Specifieke uitkeringen is ook het saldo van deze post gestegen met bijna € 1 mln., van € 1,9 naar ruim € 2,8 mln.

		Boekwaarde per 31-12-2021	Toevoe-gingen 2022	Bestede bedragen 2022	Boekwaarde per 31-12-2022
Bijzonder basisonderwijs constructiefouten / buitenvandalisme	Rijk	9.709	0	-9.709	0
Vesterking organisaties gemeentelijk Extern Veiligheidsplan - deel 1 & 2 MEVO	Rijk	10.220	0	-10.220	0
Prestatie Afspraak Wonen / binnenstedelijke vernieuwing	Provincie	25.000	0	-25.000	0
Rijksbijdrage OAB 2019 t/m 2022	Rijk	183.900	433.035	-392.185	224.750
Schoolbuurtplein	Provincie	12.802	0	-12.802	0
Sociaal Vitaal	Provincie	10.125	0	-10.125	0
Sport en bewegen	Provincie	8.325	0	-8.325	0
Provincie Overijssel / kwaliteitsimpuls de Lutte	Provincie	90.000	0	-90.000	0
Cultuur aan de Basis / prov Overijssel	Provincie	23.508	0	-23.508	0
Provincie Overijssel /Gronausestraat 181 (Balans 1-1-2012)	Provincie	17.413	0	-17.413	0
Centrumarrangement Losser	Provincie	107.613	0	0	107.613
Lokale initiatieven ENDTAG	Provincie	5.000	0	0	5.000
Dorpsranden de Lutte	Provincie	40.500	0	0	40.500
Wijkuitvoeringsplannen	Provincie	-37.102	0	12.811	-24.291
TOZO 2020	Rijk	498.183		-44.438	453.745
Erfgoeddeal	Rijk	556.540		-25.395	531.145
Controle Toegangs Bewijzen 2021 en 2022	Rijk	33.091	87.458	-45.801	74.748
RREW	Rijk	224.680	0	-224.680	0
NPO	Rijk	58.508	140.420	-128.927	70.001
prov overijssel 19122022 678	Provincie		30.000	0	30.000
Erfgoeddeal D2022-12-005091	Provincie		24.650	0	24.650
subsidie 0110412 Enschedesestraat	Provincie		313.125	0	313.125
G13 Onderwijsroute	Rijk		19.646	0	19.646
G10 Wet Inburgering 2021	Rijk		146.861	0	146.861
H4 Sport	Rijk		239.605	-227.535	12.070
H8 Lokaal sportakkoord	Rijk		37.717	-16.463	21.254
H25 Ijs- en zwembaden	Rijk		75.405	-53.900	21.505
C55 Energiearmoede	Rijk		563.612	0	563.612
E84 Verkeersveiligheid	Rijk		194.876	0	194.876
Totaal overlopende passiva		**1.878.014**	**2.306.410**	**-1.353.616**	**2.830.808**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Onder de "overige vooruitontvangen bedragen" staat vooral het saldo van de rekening voor Leader plus. Wij beheren middelen van de NOT-gemeenten en de rijksdienst voor ondernemend Nederland.

De post 'Overige vooruitontvangen bedragen en verplichtingen die in een volgend jaar tot uitbetaling komen' betreft vooral de verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen". Dit met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Deze post is als volgt te specificeren:

Bedragen x € 1.000	Afgerond
Uren planeconomie gemeente Enschede	219
Verplichting Jeugd 2022	172
Kosten NTP Bouwteam voor renovatie Dorpsbleek	99
Negam inrichting Dinkeldal Zuid	79
Donker Groen vervanging groen	67
Verplichting regiotaxi - OMD 2022	43
Gemeente Enschede inzet medewerker integrale veiligheid	37
Gispen eindbetaling aanschaf meubilair	35
Deloitte kosten audit	35
GBTwente kosten afrekening vergoedingen proceskosten en griffierechten	33
Overig	753
Totaal nog te betalen kosten	**1.572**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

4.3. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Verplichtingen

Tot de niet uit de balans blijkende verplichtingen worden de meerjarige contracten zoals langlopende huur- en leaseverplichtingen of onderhoudscontracten gerekend. Daarnaast valt de overlopende verplichting voor restant verlofuren hieronder.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen: Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Voor 2022 komt dit neer op een spaar- en restantverlof van ongeveer € 452.000 (saldo op 31-12-2022).

De gemeente Losser kent geen langlopende huur- en leaseverplichtingen groter dan € 100.000.

Naast bovengenoemde verplichtingen is de gemeente voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De belangrijkste betreffen:

- huurovereenkomsten;
- onderhoud- en serviceovereenkomsten;
- overige opdrachten die in 2020 aan derden zijn verstrekt en in 2021 en volgende jaren worden uitgevoerd;
- deelname aan een aantal gemeenschappelijke regelingen (verwezen wordt naar de paragraaf Bedrijfsvoering), onder meer de samenwerking met de gemeente Enschede.

Gewaarborgde geldleningen
Hieronder volgt het verloopoverzicht volgens artikel 57 BBV van de gewaarborgde geldleningen.

Artikel 50 BBV schrijft voor dat aan de passiefzijde buiten de balanstelling het bedrag wordt opgenomen waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt. Voor zover leningen door de gemeente zijn gegarandeerd is buiten telling het totaalbedrag van de gegarandeerde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Gewaarborgde leningen	Oorspronkelijk hoofdsom	Stand 01-01-2021	Correcties 01-01-2020	Nieuwe garanties	Aflossingen	Stand 31-12-2021
Gegarandeerde geldleningen aan:						
Kunst/Cultuur	294	197	0	0	8	189
Overig	61	24	0	0	3	21
Totaal	**356**	**220**	**0**	**0**	**11**	**209**

Bij deze leningen staat de gemeente voor 100% van het vermelde saldo garant.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Daarnaast heeft de gemeente nog verplichtingen op het gebied van de WSW en de WEW.

Percentage borging door de gemeente Losser	Oorspronkelijke hoofdsom	Bedrag borging 01-01-2021	Bedrag borging 31-12-2021
50%	36.669	36.669	36.669
100%	1.793	1.793	1.793
Totaal	**38.462**	**38.462**	**38.462**

Het WSW staat voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Bij deze leningen treedt de Gemeente Losser op als 'achtervang'. Dit betekent dat indien een corporatie niet aan haar betaalverplichtingen kan voldoen allereerst het WSW gehouden is om de betalingen te verrichten. Slechts indien het WSW niet in staat is om deze verplichtingen te voldoen zal de gemeente renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken, zodat het fonds alsnog aan de claims kan voldoen. Overigens heeft het WSW momenteel de hoogst mogelijke kredietstatus (triple A) zodat het onwaarschijnlijk is dat het WSW van deze mogelijkheid gebruik zal maken.

Het WEW staat voor het Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit zijn de Nationale Hypotheek Garanties die worden verstrekt aan particulieren. Hier gelden dezelfde regels als bij het WSW. De gemeente is slechts 'achtervang'.

Ten opzichte van vorig jaar is de omvang van de geborgde leningen gestegen van € 36,943 mln. naar € 38,462 mln. Dat komt door toevoeging van het aandeel van Losser vanuit de nieuwe achtervangovereenkomst. Hierbij is de achtervang naar rato van het bezit van de corporaties binnen de gemeentegrenzen toegerekend.

Gebeurtenissen na balansdatum
Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt.

Oorlog in Oekraïne

Evenals vorig jaar kan de oorlog in Oekraïne en de geopolitieke spanningen die hieruit voortvloeien, van invloed zijn op de wereldwijde economie en onze maatschappij. Te denken is aan (mogelijke) impact van economische sancties op burgers en ondernemers in onze gemeente. Ook is het mogelijk dat Nederland in een recessie belandt. Ingrediënten hiervoor zijn: de stijgende inflatie, het tekort aan grondstoffen en fossiele brandstoffen, de verstoring van productielijnen en de oplopende rente. Dit kan mogelijk effect hebben op de financiële positie van Losser, maar ook op het Fysiek en Sociaal domein (onder andere uitkeringen, vluchtelingen en jeugdhulp).

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

5. Bijlagen

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

5.1. Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen Investeren Met Gemeenten (IMG)

Niet van toepassing.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

5.2. Beleidsindicatoren

Hieronder worden de indicatoren van het BBV gepresenteerd. De scores van Losser worden vergeleken met de Nederlandse scores en met de gemeenten die < 25.000 inwoners hebben. Een aantal indicatoren is al opgenomen in de sociale monitor.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

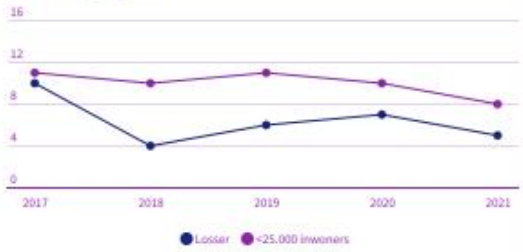

Besluit Begroting en Verantwoording

Gemeenten nemen een uniforme basisset beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Zo kunt u zich een helder beeld vormen van de beleidsresultaten van de gemeente.

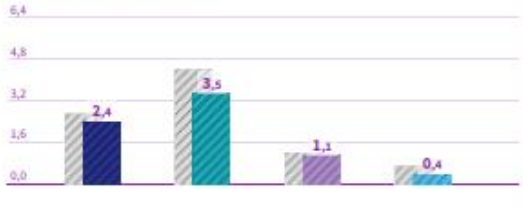
Veiligheid

Verwijzingen Halt
per 1.000 jongeren

Halt | 2017 - 2021

Misdrijven
Losser, per 1.000 inwoners

meerdere bronnen | 2022

Economie

Functiemenging

44,4% Losser **48,9%** <25.000 inwoners

Meerdere bronnen | 2021

Vestigingen (van bedrijven)
per 1.000 inw. 15 t/m 64jr

142,2 Losser **172,1** <25.000 inwoners

LISA | 2021

Onderwijs

Absoluut verzuim
per 1.000 leerlingen

0,0 Losser

2,9 <25.000 inwoners

DUO/Ingrado | 2021

Relatief verzuim
per 1.000 leerlingen

13 Losser

14 <25.000 inwoners

DUO/Ingrado | 2021

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

1,4% Losser

1,5% <25.000 inwoners

DUO/Ingrado | 2021

Sport, cultuur en recreatie

Sociaal domein

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Niet-sporters

51,1% Losser

50,3% <25.000 inwoners

Meerdere bronnen | 2020

Banen
per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

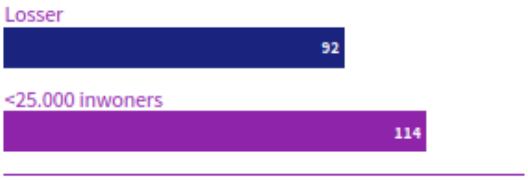
564,0 Losser

678,6 <25.000 inwoners

Meerdere bronnen | 2021

Volksgezondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval
kg per inwoner

CBS statistiek Huishoudelijk afval | 2021

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

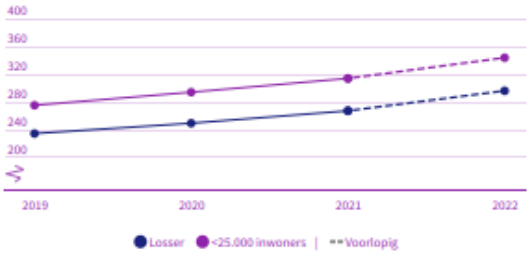
14,6% Losser

Geen data <25.000 inwoners

berekening | 2020

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ-waarde
x €1.000

CBS - WOZ | 2019 - 2022

Nieuw gebouwde woningen
per 1.000 woningen

10,1 Losser

8,7 <25.000 inwoners

BAG/ABF | 2022

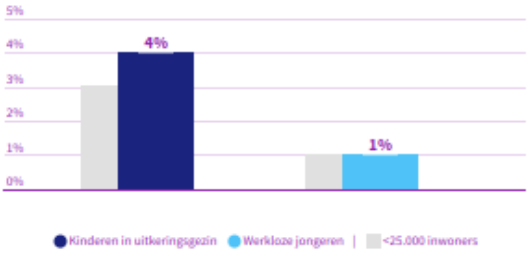
Jongeren met een delict voor de rechter

0% Losser

1% <25.000 inwoners

CBS Jeugd | 2021

Achterstand onder jeugd
Losser

CBS Jeugd | 2021

Netto arbeidsparticipatie

71,1% Losser

72,9% <25.000 inwoners

CBS | 2022

Personen met een bijstandsuitkering
per 10.000 inwoners

CBS | 2021

Lopende re-integratievoorzieningen
per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

316,0 Losser

147,1 <25.000 inwoners

CBS | 2020

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Demografische druk

Losser
82,8%

<25.000 inwoners
80,2%

CBS | 2022

Jongeren met jeugdhulp
% van alle jongeren tot 18 jaar

Losser
10,4

<25.000 inwoners
"Onbekende waarde"

CBS Jeugd | 2022

Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

€ 960
Losser

Geen data
<25.000 inwoners

COELO | 2022

Jongeren met jeugdbescherming

1,1%
Losser

Geen data
<25.000 inwoners

CBS Jeugd | 2022

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

€ 990
Losser

Geen data
<25.000 inwoners

COELO | 2022

Jongeren met jeugdreclassering

Geen data
Losser

Geen data
<25.000 inwoners

CBS Jeugd

Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
per 10.000 inwoners

720
Losser

596
<25.000 inwoners

CBS MSD WMO | 2022

29-3-2023 www.waarstaatjegemeente.nl

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

6. Overige gegevens

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

7. Controleverklaring accountant

<controleverklaring accountant invoegen>

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 8 juni 2023

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de gemeenteraad van de gemeente Losser

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeente Losser gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeente Losser op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 20 december 2022.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2022 (paragraaf 3.1).
- De toelichting op het overzicht van baten en lasten 2022 (paragraaf 3.2).
- Het overzicht kredieten 2022 (paragraaf 3.3).
- Het overzicht taakvelden 2022 (paragraaf 3.4).
- De toelichting op begrotingsrechtmatigheid 2022 (paragraaf 3.5).
- De toelichting op de incidentele baten en lasten 2022 (paragraaf 3.6).
- De informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT) 2022 (paragraaf 3.7).
- De verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage) 2022(paragraaf 3.8).
- De balans per 31 december 2022 (paragraaf 4.1).
- Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, inclusief toelichting op de balans 2022 (paragraaf 4.2).
- Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen 2022 (paragraaf 4.3).
- De overige gegevens 2022 (paragraaf 6).

Deloitte.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die zijn vastgesteld door de gemeenteraad op 20 december 2022 en het Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Losser zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 680.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 10 december 2019. Op basis van paragraaf 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 34.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de gemeente en haar omgeving, de componenten van het interne-beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het college van burgemeester en wethouders inspeelt op frauderisico's en het interne-beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de gemeenteraad toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij constateren dat het college van burgemeester en wethouders in boekjaar 2022 een eerste aanzet heeft gemaakt voor het opstellen van een frauderisicoanalyse. Deze wordt in 2023 verder uitgewerkt.

Deloitte.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne-beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne-beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

- Wij hebben een frauderisico geïdentificeerd voor het ingrijpen van het college van burgemeester en wethouders en het management in de interne beheersing van de gemeente Losser.

- We hebben onze controlewerkzaamheden ten aanzien van dit frauderisico gericht op een evaluatie van de opzet en de implementatie van de relevante interne-beheersingsmaatregelen om het risico te beperken.

- Daarnaast hebben wij aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder het toetsen van (handmatige) journaalboekingen, de onderbouwing van significante transacties buiten de normale bedrijfsvoering, het beoordelen van schattingen op tendenties (inclusief een retrospectieve beoordeling van significante schattingen uit het vorige boekjaar en de onderbouwing van de tijdens het opstellen van de jaarrekening aangebrachte aanpassingen).

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het college van burgemeester en wethouders, management, concerncontroller en leden van de gemeenteraad.

Hieruit volgden geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op de gemeente door inlichtingen in te winnen bij het college van burgemeester en wethouders, het management en de concerncontroller en het lezen van notulen.

Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met het feit dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, de wet- en regelgeving overwogen die is opgenomen in het normenkader als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Deloitte.

Daarnaast is de gemeente onderworpen aan overige wet- en regelgeving waarvan de gevolgen van niet-naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken.

Gezien de aard van de activiteiten van de gemeente en de complexiteit van de wet- en regelgeving waar aan dient te worden voldaan, bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van de wet- en regelgeving die geen direct effect heeft op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van de gemeente dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang (bijv. het naleven van de voorwaarden van een vergunning voor het uitvoeren van een activiteit, of het naleven van regelgeving betreffende het milieu); niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de financiële overzichten. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten. Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten, zijn beperkt tot (i) het management en het college van burgemeester en wethouders, en, in voorkomend geval, de gemeenteraad vragen of de entiteit dergelijke wet- en regelgeving naleeft; (ii) de eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens) van niet-naleving van wet- en regelgeving.

Ten slotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving, ons ter kennis zijn gebracht.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Onze verantwoordelijkheden inzake het beoordelen van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen inzake haar financiële risico's in relatie tot de financiële positie zijn beschreven in het hoofdstuk "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening". Bij het invullen van onze verantwoordelijkheden hebben wij – rekening houdend met de materialiteit voor de jaarrekeningcontrole van € 680.000 – een aantal werkzaamheden uitgevoerd, waaronder:

- Het kennisnemen van de in de begroting 2023 opgenomen paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" waaruit geen aanvullende risico's blijken ten opzichte van de jaarrekening.

- Het inwinnen van inlichtingen bij het college van burgemeester en wethouders, de financiële werkgroep en het management over hun kennis van eventuele significante risico's die zijn onstaan na de periode van de door college van burgemeester en wethouders verrichte werkzaamheden in het kader van het opstellen van de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing".

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen bevindingen met betrekking tot de risico-inschattingen zoals opgenomen in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing". De aard en diepgang van de risico-paragraaf en risico-inschattingen achten wij vanuit de verslaggevingsvoorschriften BBV passend voor de gemeente Losser.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- Aanbiedingsbrief.
- Financiële toelichting.
- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- Bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het BBV voor het jaarverslag is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader.

Deloitte.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen, en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die zijn vastgesteld door de gemeenteraad op 20 december 2022, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

Deloitte.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente de financiële risico's niet kan opvangen.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen, en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 8 juni 2023

Deloitte Accountants B.V.

Paraaf voor identificatiedoeleinden:

N.R. Fritz RA